

Nemunas

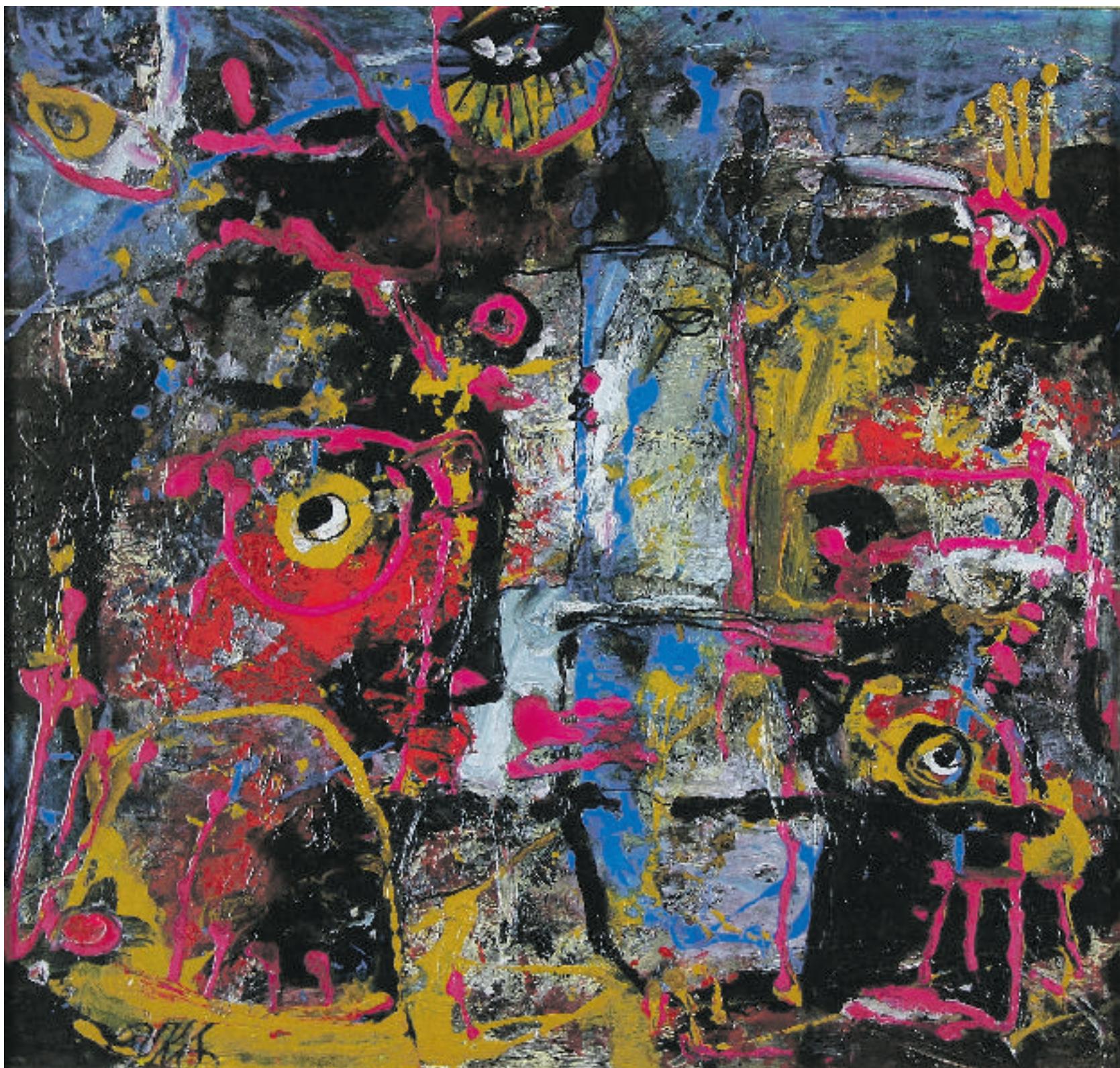
Nr. 16–17
(865–866)

2013 m.
balandžio 25–
gegužės 8 d.

Kaina 3,00 Lt



KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS



Vilius Ksaveras SLAVINSKAS. „Mjšlė“.



9 770 134 314 014

Paslapčių ir nuojautų pasaulis 28 p.

**Pavasaris
pagal Juozą Žlabi-Žengę**

*Ak, ta saulė rupūžė!
Ak, ta gyvatė!
Viršum kriausės suposi
ir viską mate...*

*Kaip tas bernas brazdinos
po langu tykiai,
kaip nukaito strazdanos
ir vyriaiai mykė*

*lyg tos karvės melžiamos.
Kad jus paraliai!
Ką galvoji, meldžiamas,
argi taip galima?*

*Ak, jūs vyžos mindytos!
Sukiužę nagiňės!
I vidų lindo tas,
o tojį neginė!*

*Kaip perkūnas netrenke?
Žalčiai bedūšiai!
Tik girgždėjo vėtrungė
ir kraujas ūžė.*

*Ak, ta saulė kirvarpa
i kriausę leidosi,
iš pavydo tirpusi,
ak, neatleidusi...*

Daiva ČEPAUSKAITĖ



Rimgaudo MALECKO iliustracija

Jurga TUMASONYTĖ

Hokšila ir Eldoradas



Šis interviu atsirado iš nevilties. Nevilties, kad taip ir neateis pavasaris, kad nepavyks atlikti visų įsipareigojimų, o naktį reikės miegoti atmerktomis akimis. Hokšila Andradė su žydra jūra, tropikais ir įkvepiančiu gyvenimo ritmu mano akiratyje atsirado visai netyčia. Ta proga, kad visada galima iš ko nors pasimokyti neįtemptai žvelgti į tam tikrus dalykus, mes ir kalbamės.

– Jei neklystu, jau penkerius metus gyveni Havajuose. Man ši šalis atrodo kaip atostogų metafora arba kažkoks Eldoradas, kuriame žemén bumbisi kokosai, o ant apvalių moterų klubų linguoja palmių lapai. Tokia būtų mano paviršutiniška impresija. O koks šis kraštas atrodo tau, jau ne taip trumpai tame pagyvenus? Ką čia veiki per dienas?

– Kauai sala energiškai labai stipri vieta – tai Polinezijos trikampio karūna. Viskas, pasak vietinių, vyksta paprastai: arba sala tave greitai išspjauna, arba pasilieka. Gamta čia išties nuostabi: džiunglės, balti smėlio paplūdimiai, saulė ir jokių sausumos plėšrūnų ar nuodingų gyvių. Mano veikla Kauai yra minimali – ji sukasi aplink sūnų Hoką Winterį, kuriam dabar dveji, ir kosmologijos studijas. Mégstu leisti laiką su sūnumi, dabar, kai rašau, aš sėdžiu sode, o jis lasksto aplink ir žaidžia su katėmis.

– Su kokia kultūra susiduri gyvendamas Havajuose? Kaip čia atrodo kultūrinis gyvenimas ir kiek pats į jį įsitrauki?

– Pirmaisiais metais, kai atplaukiau į salas, buvau aktyvus: muzikuodavau turguose, domėjausi šamanizmu, grodavau havajietiška gitara su vyresniaisiais muzikantais, dalyvaudavau Šiaurės Amerikos indėnų ceremonijose. Na, manės visur buvo daug, kaip anksčiau Lietuvoje.

Jei palygintume salą iš kultūrinės perspektyvos su Europos miestais, čia mažai kas vyksta. Kelis kartus nuskridau į Niujorką ir „prasinešiau“ po parodas, galerijas, nekomercinio kino teatrus... Salose kultūra yra tribalinė arba ezoterinė, jei taip galima pasakyti. Dauguma Amerikos dvasinių ieškotojų atskelia į čia – tai jogai, šamanai, dvasinai gydytojai, žyniai, praeitų gyvenimų mastytojai, angelų draugai, mistikai, astrologai... Salia egzistuoja ir havajietiška kultūra su savo tradicijomis, taturuotėmis, muzika, šokiai, festivaliai ir taip toliau.

Pastaruoju metu studijavau ir žmogaus dizainą – tai naujas, nuodugnus mokslas bei eksperimentas, atliekamas žaidžiant su naujaus sprendimų priėmimų būdais, kosmine mechanika ir žmonių diferencija. Yra keturi žmonių tipai: projektoriai, manifestoriai, reflektoriai ir generatoriai – kiekvienas jų turi unikalų ir autentišką būdą priimant sprendimus.

– Kaip manai, ką reikėtų galvoti ir kaip elg-

tis, kad būtumei laisvas žmogus?

– Leisti kūnui, o ne protu priimti sprendimus. Juk protas visada nurodinėja, ką mums dar yti, tačiau mes gyvename kūnuose. Jie – aukštos klasės mašinos ir jeigu duodi kūnui šansą, jis nuveža tave ten, kur tu ir turėtumei būti. Pavyzdžiu, mes susidomime nauja filosofija ir nutariame keistis, bet realiai tam būtini bent septyneri metai, nes per tiek laiko atsinaujina visos lastelės. Taigi vieną konceptą pakeisti kitu kūnui tiesiog reikia laiko. Štai žmogus nusprenaudžia, kad valgyti mėsą blogai, kad jis turi būti vegetaras, bet praeina pro kompaniją, parke kepančią kepsnius, ir jo burnoje atsiranda seilių. Tai elementarus pavyzdys, kai protas sako viena, o kūnas – kita. Aš pasijutau laisvas, kai nustojau kurti strateginius planus, kaip turi atrodyti mano gyvenimas ir koks Jame mano vaidmuo. Kad ir kaip elgtumeisi – gyvenimas vis tiek vyksta. Ar sėdžiu vietoje, ar bėgu, mano greitis vienodas – daugmaž 450 000 km / h aplink žvaigždę (vienas dabartinių mano hobių – stebėti planetas ir jų programą, pagal kurią mes judeame). Žmonės kartais manęs bijo, kai pasakau, kas nutiks ateinančią savaite. O juk tai galima apskaičiuoti mechaniskai, be burtų ir magijos.

– Ar laikai atmintyje kokį nors per spalvinus tavo kelionių metus nutikusi kvapą gniaužiantį nuotykį, kurį norėtum papasakoti anūkams? Jei taip, gal sutiktum juo pasidalysti su „Nemuno“ skaitytojais?

– Oi, nuotykių patyriau labai daug. Dabar prisimenu ir stebiuosi savo drąsa keliauti skersai išilgai per pasaulį ir tiesiog stebeti žmones. Keiliaudavau vienas pakeliavingomis mašinomis be pinigų, kartais miegodavau statybavietėse, ant stogų, šieno žaginiuose, gatvėse. Valgydavau, kas pakliūdavo, ir susitaikydavau su bet kokia situacija. Taigi gyvenau radikalai. Vėliau plėtėsi mano socialiniai ryšiai, atsiverdavo durys ir milijonierių, ambasadorių, pilotų, religinių lyderių namuose. Buvo įdomus, drąsus ir spalvinus tarpsnis, tuo metu kaip chameleonas gebėjau prisitaikyti prie bet kokių žmonių, sąlygų ir aplinkybių. Ko ieškojau? Galbūt meilės, krypties? Gal savęs ar savo vaidmens šitam pasauly? Ar radau? Radau daugiau, negu ieškojau, kai nustojau ieškoti. Ir tai neturi nieko bendra su tuo, ko aš maniau, kad man reikia.

– Ar galėtum teigt, kad muzika veikia tavo asmenybę?

– Muzika padeda išjudinti mano emocinę energiją. Ypač grojant instrumentais, kurie išverkia giliausias sielos gelmes. Tačiau scena ir buvimas matomam bei girdimam man nėra būtinė. Muzika – kaip vairai, nors dabar dažniau renkuosi tylo. Paprastai muzikos klausau, kai užmezgu artimesnį ryšį su muzikantais, kurie padovanoja man savo įrašų arba pagroja „gyvai“. Tas pats ir kalbant apie rašytous, dailininkus... Jeigu atsiranda asmeninis ryšys, pasidomių tų žmonių kūryba, bet iš abstrakčios kolektyvinės pasiūlos pas mane nerasi nei įrašų, nei knygų.

– Ar mėgsti kiną? Galbūt turi kokių nors daugybė kartų peržiūrimų ir vis iš naujo „atranda-mų“ juostų?

– Kartais žiūriu filmus. Nesu Holivudo fanas, nors kai kurie mano kaimynai yra iš ten. Aš neturiu favoritų, neatsimenu nei pavadinimų, nei režisierų, bet manyje išlieka matyti kadrų – nuo japonų klasikos ar Tarkovskio stiliums filmų iki psychodelinės animacijos. Niujorke buvau Jono Meko kino centre, ar kaip ten jis vadinas, žiūrėjau filmą apie paukščius...

– Koks pats didžiausias absurdas, nutikęs tavо gyvenime?

– Man atrodo, absurdė, kad esu uždarytas į šią formą. Būti įmestam į kūną be jokio paaiškinimo, kas, kaip ir kodėl, be vartojimo instrukcijos – absurdas. Toks jausmas, jog viskas, kas man sakyta apie pasaulį ir realybę, nuo pat pradžių buvo melas. Tai niekieno kaltė – tik scenarijus. Esu kaip vaikas, kuris turi išmokti vaikščioti iš naujo.

– Zigmundas Baumanas šiuolaikinius žmonių santiukius įvardijo kaip „likvidžią meilę“. Kaip manai, ar žmonės iš tiesų bijo įsipareigojimų ir negeba išsaugoti ilgalaičių ryšių?

– Jeigu žiūrėtume iš kosminės perspektyvos: du objektai erdvėje skrenda tuo pačiu greičiu, laiku ir kryptimi – tai nedažnas reiškinys. Tačiau bandyti suprojektuoti bendrą skrydį su tuo asmeniu visam laikui žinant, kad kas septynerius metus mes absoluciāi pasikeičiame, yra drąsu. Be abejo, egzistuoja visuomenės sugalvoti scenarijai, o tai – tikrai nebūtinai kiekvieno asmeninė tiesa. Dabar – individualumo laikotarpis, kiekvienas gyvena sau. Tai – programas dažlis. Na, tiesiog tokis „oras“, kuris nepalankus šeimai, ir jau niekada nebebus, kaip buvo – basta.

Nukelta i 14 p.



4 Vyksmas

Remigijus VENCKUS

Pirmapradė pasaulio rašyba – tapyba

2010-2012 m. dailininko Alonso Štelmano sukurtą meną (arba vienatvės žymenį) visuomenėi pristato VšĮ „Artkomas“ rengiamas tarptautinis vaizduojamosios dailės festivalis „Menas senuosiuose Lietuvos dvaruose“. A. Štelmano tapybos parodą kuruoja Olegas Darčanovas. Kūrinius pirmiausia galima apžiūrėti Kaune, balandžio 24 – gegužės 14 d. Rysių istorijos muziejuje, vėliau – birželio 14 – liepos 24 d. Kelmės krašto muziejuje, liepos 1 – rugpjūčio 10 d. Raudonės pilyje.

Storas potėpis ir ryškus koloritas tapybos kūriniuose tik konstruoja vizualų ženkla kaip daiktą, bet paties daikto visiškai neatveria. Tikrojo daikto néra ir netgi negali būti. O spalvinis kontrastas meno kūrinį prisodrina įtampos, kuri (tarsi nematoma glitnius gaudė juostelė) iš tapybos kylančią naratyvą (o greičiausiai net jo patyrimą) (su)lipina su jo adresatu (meno vartotoju). Tai, kas nurodo iš daiktą pačioje įtamppoje, virsta kažkuo, kas pasirodo pirmiau daikto; t. y. kažkuo, kas pastebimas pirmiau už daiktą, o tik vėliau yra įvardijamas kaip jo atvaizdas. Šiuo atveju abstrakciosios arba neaiškios figūratyvinės tapybos vaizdai iškyla ne tik pirmiau nei daiktas, bet ir pirmiau už rašymą apie daiktą. Tai momentas, kurio metu tikrovė nušvinta, o vėliau pasineria iš nuorodų ir interpretacijų drumzles. Vos tik ryžtamas įvardyti ši nušvitimą, akimirkniu pakyla drumzles, ir meno kūrinyje anksčiau suspindusi tikrovė išsprūsta bei atveria galimybę cikliškai (pa)kortoti interpretacijas, kitaip tariant, galimybę rastis aklaviete. Aklavietė čia traktuotina kaip mano mąstymą apie kūrinį suspen-

duojantis netikrumo jausmas – jis, begalė kartų akumuliujamas, ilgainiui tampa suvokiamas kaip tiesa, kurios iš tikro negali būti. Nuspėjamame teorijų erdvėlaikyje slankojantis netikrumo jausmas tampa mano (žiūrovo ir kūrinio vertintojo) draugu, kuris siekia nemokamai mane nugirdyti melo nuodais. Apžvelgiant tapybos darbus liekantis aš ir netikrumo jausmas sujungiami bei laiminami savotiškos vienatvės ranka. Kas belieka? Manau, tik susimyloti su vienatvės ir susitaikyti su melo kaip tiesos priėmimu. Savotiškais tokios vienatvės užrašais drįstu vadinti Alonso Štelmano (g. 1978 m., Kaunas) tapybą.

A. Štelmano kuriamos vaizdinės aliužijos iš daiktus lemia ir savotiškos gyvasties įsivaizdavimą, t. y. daikto-personažo kaip gyvo arba kažkada buvusio gyvybingo; kaip kūno, dabar likusio kaip kūno iškamšos. Cia daiktas-personažas néra nei gyvas, nei miręs. Jis atitinka šméklos statusą („Butelys smėlyje“, 2012 m.; „Inteligentai“, 2011 m.). Daiktas-personažas nekonstruoja puotos ar džiaugsmo. Atrodo, kad kontrastingi ir stori potėpiai čia pat išrekia vienatvę

(„Fabriko darbininkai III“, 2012 m.). Manau, iš vienatvės galima pradėti rašyti, o šiuo (A. Štelmano kūrybos) atveju – net tapti. Tačiau turiu skaitytoją (bei žiūrovą) nuvilti, nes, man atrodo, demaskuoti dailininko vienatvės neįmanoma. Galima tik pasikliauti vyraujančiu mitu, jog kūrybos aktas – tai vienatvės aktas. Ar ji (vienatvė) buvo apsilankiusi A. Štelmanui kuriant, galima tik manyti arba su šiuo mano iškeliamu pamanymu susitaikyti tarsi su beviltišku prasimantu...

Toliau šiame tekste žodžius „tapumas“ ir „rašomas“ dažniausiai užrašysiu kartu (rašomas-tapumas) tarsi vienareikšmę meno praktiką. Kai kur vieną jų nubrauksiu (rašomas-tapumas) ir taip pažymésiu meninių praktikų nelygiavertisimus bei pirmenybę ir sava simpatiją vienos ar kitos praktikos atžvilgiu.

Manau, nesuklysiu teikdamas, kad nuo XX a. pažigios vis labiau ir labiau rašymą atstoja (at)vaizdavimas, kuris dar didesnį pagreitį įgauna, kai iš (at)vaizdų spraute įsitrukia audiovizualinės medijos. Tačiau ir čia noriu paprieštarauti sau. Nors vizualumas ir siekia atitrūkti nuo išprasto rašymo bei kalbėjimo, vis dėlto jis išlaiko tam tikrą ryšį su kalba bei raštu. Čia kalba ir raštas virsta rašymo (at)vaizdavimo (arba A. Štelmano kūrybos atveju – rašymo-tapymo) nusakymu. Vaizdų ir kalbos ryšį, taip pat ir rašymą-tapymą, pravartu sieti su vaizdinėniu posūkiu, kuris suvokiamas kaip savotiškas rašymo bei kalbėjimo praktikų perkėlimas iš (at)vaizdavimų. Paminėtina, kad šis posūkis dar vadinas ir lingvistiniu (žr. Grigoravičienė, E. (2011). *Vaizdinis posūkis*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, p. 9–38).

Taigi humanitarinių mokslų lauke su vaizdais bandyta elgtis panašiai kaip su kalba bei raštu, t. y. vaizdus diferencijuoti iš skirtinges kategorijas; žymėti jų tarpusavio loginius saitus; sukurti ir įvardyti vaizdus remiantis tam tikra, specialiai išplėtota lingvistiką tarsi mokslu. Gaila, bet vaizdai nepasi duoda šiemis užmojams, jie vienu metu (beveik akmirkniu) kuriami ir perkuriami, taip pat pavergiamai autonominei savigeneracijai bei deformacijai. Nors mokslininkų pastangos ir atrodo beviltiškos, esu įsitikinęs, kad šių tų panašaus iš mokslo galima sukurti tik vieno ar kelių (at)vaizdų atveju. Todėl rašymas apie meną virsta gryna eksperimentine, jau

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Intymus atvirumas

Balandžio 18 d. vyko pirmoji spektaklio „Intymumas“ premjera VDU teatro scenoje. Tai jau antras šiam teatrui priklausantis spektaklis. Režisierius Artūras Areima (taip, tas, kuris jau nešioja Boriso Daugoviečio auskarą ir teikia dar daugiau kūrybinių vilčių) pastatė prancūzų egzistencialisto Jeano-Paulo Sartre'o novelių motyvais paremtą spektaklį „Intymumas“. Ir visų žiūrovų akivaizdoje mėgina išlūkstinti veikėjus (vargu ar šis žodis tinka kalbant apie intymumą) iki pat slapčiausią, gelmiškiausią vidinių slėpiinių. Nusirengti ši kartą reiškia atsiverti, persengti ribas, nusivalyti grimą ir gal net viešai pravirksti. Viskas galima ir įmanoma siekiant absolūciuos žmogiškosios autentikos. Šiaip jau sakoma, kad toji esminė tėsa, pačių demoniškiausią savasties dalykų atskleidimas net ir sau pačiam yra gerokai kenksmingas gyvenant toliau. Tačiau režisierius mėgina riziuko.

Naujame VDU teatro spektaklyje sujungtos dvi no-

velės iš 1936 m. pasirodžiusio rinkinio „Siena“. Ši knyga pasaulinėje literatūroje nubrėžė egzistencializmo pradžią, davusią pagrindą Alberto Camus, Franzo Kafka's ir kitų egzistencialistų mąstysenai. A. Areimai prireikė „Hérostrato“ ir „Intymumo“. „Viskas vyksta vienoje erdvėje. Nors personažai yra iš dviejų novelių, jie labai artimi, nes iš esmės J.-P. Sartras visą gyvenimą rašė vieną kūrinį. Įtrauki iš spektaklų paties rašytojo protagonistą buvo labai įdomu. Taip vienos novelės veiksmui, aktyviai dramai, net melodramai, kita suteikė gylio. Skirtingi personažai rodo, kaip įvairiai suvokiamas intymumas – tai labai keistos patirtys“, – dar prieš premierą pasakojo režisierius.

Spektaklio dėlionės pamatas – intymių pojūcių spektras, kurį šiuolaikinis žmogus projekuoja iš savo socialinių vaidmenų ir būties filosofijos kontekstus.

A. Areima mums žinomas kaip vienas talentingiausiu jaunosis kartos režisierius, beveik kiekvienam spektaklyje provokuojantis, besirenkantis nesstandartinius sprendimus ir eksperimentuojantis. „Intymume“ jis išsūkių pateikia ne tik žiūrovams, bet ir aktoriams, kad būtų sunkiau ir įdomiau: „Manau, vie-

šojoje erdvėje intymumas néra įmanomas. Niekas joko kalbėdamas negali iš tikrujų atsiverti. Nežinau, ar kas galėtų atvirai pasakyti, kad yra vienišas, dabar nenori nieko kito – tik verkti. Ne, niekas to nesužinos ir nepamatuos. Todėl ir aktorių atvirumą galima išprovokuoti tik labai daug, atkakliai ir su meile dirbant. Intymumas yra nežinomybė, nesuvokimas iki galio, negebėjimas įvardyti. Kol ką nors bandome, tai yra intymu, o antras kartas jau visai kitoks. Todėl ir spektaklis niekada nesikartos, nebus toks pats, nes kiekvieną kartą jis kuriamas čia ir dabar be išankstinių nuostatų. Net ir tas pats tekstas naujai sakomas kita intonacija, lydimas kitos nuotaikos. Todėl aktoriai ypač atidžiai turi klausytis vienas kito, kad nepramaudtų pro šali.“

Ši kartą scenoje susitiko labai skirtinges aktoriai: daugiau kine nei teatre dirbanti Severija Janušauskaitė (Lulu), kuri džiaugiasi galėdama išvengti didžiajai scenai būdingo „réksmingumo“ ir galimybė teatre kalbėti taip pat tyliai ir intymiai kaip kine; iš spektaklių Kauno dramos scenose gerai pažįstamai Goda Pištytė (Riretė); Gintaro Varno kursą baigęs aktorių Vainius Sodeika (Polis) ir Kauno valstybiniu lėlių teatro aktorių Andrius Žiurauskas (Anri), šiekart pasirodanties kiek kitokioje scenoje.

Kadangi režisierius pateikė išsūkių, aktoriams teko daug ir intensyviai dirbti. Tačiau daugiausiai su savimi pačiais. Šiokių tokius dvejonių pries premierą dar buvo likę, ir nežinomybė kūrė savitą atmosferą. „Repeticijų metu buvo juntamas aiškus ir nesume luotas mūsų visų intymumas, tačiau ar jis išliks, kai atsiras ir žiūrovas... Vos tik mūsų „bute“ pasirodo žmo-





„Mėnulžmogiai stebi“.

kita meno praktika, kažkuo panašia į Roland'o Barthes'o filosofiją apie fotografiją (žr. Barthes, R. (2012). *Camera lucida: pastabos apie fotografiją*. Vilnius: „Kitos knygos“). Taigi šiame tekste aš ir pats kuriu meną apie meną.

Pravartu grįžti prie A. Štelmano kūrybos. Mano galva, menininkas (už)rašo-(nu)tapo pasaulį kaip patyrimą, kuris néra nei pasaulio idėjos vaizdas, nei raštas. Dailininkas kuria savotišką dialogą su Platonom, negailestingai kritikavusiu ne tiek tikrovės buvimą, kiek jos simuliavimo praktikas. Filosofas deklaravo negatyvią poziciją dėl pasaulio vaizdavimo pasitelkiant meninę kūrybą. Jo teigimu, materialiusis pasaulis yra idėjos vaizdas, o menas šį vaizdą išderina; t. y. paverčia atvaizdu (žr. Grigoravičienė, E. (2011). *Vaizdinis posūkis*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, p. 104–108). Tačiau, drįstu manyti, A. Štelmanas nepasitenkina pasauliu kaip idėjos atvaizdu ir pirmenybę teikia ne jos vaizdavimui, bet meno atvaizdams kaip duotybėms, esančioms pirmiau už jau egzistuojančias rašymo-tapymo praktikas. Tai-

gi tikrasis A. Štelmano pasaulis turbūt tikresnis už tą, kurį kasdien regime. Jis inertiskai nugulęs drobėse.

Aš A. Štelmano tapybą suvokiu kaip gryną, kone pirmapradį rašymą-tapymą. Tai, kas nugulę drobės paviršiuje, yra primityvaus rašymo-tapymo rezultatas. Čia turiu griežtai ir subjektyviai pažymėti, kad A. Štelmano tapybos primityvumą laikau privalumu, kuriuo išties mégaujuosi kaip estetiniu nuotykiu. Man užrašyta-nutapytą bala néra vien bala. Ji – pirmapradė terpė, siurbianti vienišą objekta-personažą o tuo paciu metu galbūt net ir mane patį; („Balai I“, 2012 m.; „Lietsargių pora I, II“, 2010 m.; „Lietsargis I“, 2010 m.).

Vis dėlto turiu pastebėti, kad tikrovė visada linkusi pasiduoti pažinimui. Aukotis šiam pasidavimui linkęs ir rašymas-tapymas. Man A. Štelmano kūrinių tikrovė yra pirmapradė tik tuomet, kai jo drobių paviršiuose nevaržomai žaidžia naujasis pasaulis; kai esu paskatinamas atsisakyti (at)vaizduose perskaityti vien balą, lieptą arba lietsargį; kai regimasis vaizdas néra nei daiktas, nei personažas; kai storasluoksnės dėmės mutuo-



„Raganos virš namelio“.

ja ir mane veda nenuuspējamą asociacijų keliu; kai anksčiau aptarta vienatvė pasirodo ne tokia jau bauginanti ir beviltiška; kai užrašyti-nutapytai lietsargai gimsta lyg nauja gyvybės forma, o menininkas tarsi atsiduria Dievo pozicijoje („Ant liepto“, 2012 m.; „Lietsargių pora I, II“, 2010 m.; „Lietsargis I“, 2010 m.).

Mano vaizduotę ypač (su)žadina pavadinimo neturintys A. Štelmano kūrinių („Be pavadinimo“, 2010 m.). Pavyzdžiui, kontrastingi ryškaus geltonio ir tamsaus violeto raštai-tapinai leidžia pačiam žiūrovui įvardyti daikta-objektą. Čia menininkas lyg nusišalina ir patvirtina mano idėją, kad pasaulio atvaizdai meno kūriniuose pradeda gyventi autonomišką gyvenimą, čia pat ir kurdami, ir neigdam i savuosius egzistavimo dėsnius. Tikriausiai dėl to ir negalima sukurti aiškios, bet universalios lingvistikos (t. y. vaizdinio posūkio kalbos). Ši negaliomybė griauna didžiuosius vaizdinio posūkio užmojus, išderina ankstesnius geismus aiškiai ir kategoriskai demaskuoti bet kokius meno kūrybos naratyvus.

gus iš šalies, pradedi *rodyti*, vaidinti. Net nežinau, ar gali būti bendras kelių žmonių intymumas. Kol esu vienas su knyga rankose, gali būti atviras, bet kai visa tai atsiduria scenoje, tampa vieša, sunkiai išreiškiamas“, – atviravo aktorė G. Piktėtė.

Tiesa, aktoriams šiek tiek padeda bei žiūrovus prisidėti provokuoja ir gana keista spektaklio scenografija – dekoracijos atkeliauvusios dar iš sovietmetį menančių butų. Tai nugyventi kasdieniai daiktai, ku-

riuos kuo puikiausiai prisimename iš savo namų aplinkos: neskoningi baldai, šaldytuvas „Snaigė“, kinесkopinis televizorius, spintos, spintelės ir kilimai. Diana Kuzmickaitė kūrė spektaklio kostiumus, kurie beveik nepastebimi autentiškoje A. Areimos sukonstruotoje scenos aplinkoje. „Visi čia esantys daiktai, puikiai mums žinomi iš gyvenimo, man jie taip pat siejasi su intymumu, nes deficitu laikais reikėjo turėti tam tikrų pažinčių, kad galėtum gauti vieną ar kitą

daiktą. Visi aplinkui žinodavo, kad kažkas įsigijo ką nors visų taip trokštama ir vertinga. Tuomet mes vieni apie kitus beveik viską žinojome, buvome atviresni“, – įsitikinės režisierius.

Kadangi statant spektaklį tiek daug galvota ir kalbėtai apie atvirumą, režisierius A. Areima pats save išprovokuoja prisipažinti, kaip ir kodėl atsidūrė VDU teatre: „Man intymumas ir atvirumas nekelia jokių sunkumų, nes visada tokis esu. Ypač lengva tai daryti nedideleje, jaukioje teatro erdvėje. Čia net kilmamas pats, ant kurio vaikystėje voliojausi. Labai džiaugiuosi galimybe dirbti teatre, kuriame jautiesi visiškai nepriklausomas. Jauti, kaip tavyje užauga visos jėgos, gali daryti, ką tik nori. Tai didelė prabanga, nes konjunktūros aplinkui, ypač didžiuosiuose nacionaliniuose teatruse, yra tiek daug, kad dirbti beveik neįmanoma. Kalbu atvirai, nes ipareigoja *intymumas*. Teatre neliko jokios pagarbos žiūrovui. Manoma, kad, pavyzdžiui, vyresnio amžiaus žiūrovai yra visiškai atsilikę nuo gyvenimo. Jiems pateikiamas dešimtmeciai vėluojantis teatras, tarsi jie negyventų šiandien, nežinotų, kas vyksta aplinkui.“

Mégautis kitų atvirumų yra beveik nuodėmingas kiekvieno iš mūsų patiriamas jausmas, tačiau ši kartą daug ką prisipažinti teks ir kiekvienam sau. „Intymumas“ kviečia ir provokuoja. Prisiminkite, jog VDU teatras néra skirtas tik studentas, jis – mums visiems.

VDU teatro archyvo nuotrauka



„Intymumo“ trupė savo naujajame scenos bute.



6 Kūryba/Jaunieji

Radvilė ZINKEVIČIŪTĖ



Tyliai laša laikas neišmiegotan popieriu.
Paukščiai parskrenda ir iš už lango pasigirsta
žiemos S.O.S.

Išbrisik iš Letargo pievų,
išbridęs – apkabink.
Susenusius,
nuo lašų,
skruostus sušildyk
ir
negreit dar leisk pabust.
Kol dar minusas
...ir drabužiai dreskia odą – nejudėk.
Išmok kalbėti mantras, velnio ratą išskaičiuok.
Išgenėjės sapno alyvas – susprok.
Pavasaris!

Vaikai laukais bėga iš solfedžio.
Iš ryto.
Iš matematikos baltos, kai
myli
ir
nemyli
darželiuos.
Šiandien, jau Mamų sėjamos ramunės
arba
rūtos.
(dukters tyrumas girtas)
Tu tragiškai gražus.
Sutrupintais širdies šarvais.
Iš pralaimėto mūšio.
Lipi vėl ir vėl...
Kitoniškumo laiptais į partizanus garbinančią,
gelžbetonio jautrumo mano širdį.
Mano širdgėla, brangiausias.
Auč!
Užmynei.
Purvinais, numindžiotais, kareiviškais auliniais
man ant skaudulio.
Netikėjimo drugiai (pilve) arba galvoj.
Gal jau eik iš čia?
Kol dar...

uk girdėjot. Žmogėdros klykia.
Paryčiai raudonais, kai aš tvorom grįžtu.

Praneša
kad – – –
Išmokau raides, žodžius ir jausmą
atgal.
Po...
Balto lapo teismo,
uždarais langais žymėto.

Žingsnius besugrižtančiosios suskaito išmėtyti
kamščiai,
pjaustantys pirštus.
Mintis – lūpdažio dėmės ant balto filtro.

Tapai panele – sakė. Ir nesaugai savęs tada.
Nusidedu kasdien
dienoraščiui
ir Tau.
Savo tikėjimo bijau.
Pamečiau ji. Kartu su savim.
Kur?
Tarp milijono savęs – – –
užkoduotos, madingos, prancūziškos,
palūžusios ir nuvylusios.

Tavo.
Paklydėlė.

Dingstu. Nebijau.
Tarp dviejų vienas visuomet būna silpnesnis
žygiams (visom prasmėm).
Aš baisiau už žmoną Giltinę, mielasis.

Iki pasimatymo.

uk girdėjot. Žmogėdros klykia.
Paryčiai raudonais, kai aš tvorom grįžtu.
Praneša
kad – – –
Išmokau raides, žodžius ir jausmą
atgal.
Po...
Balto lapo teismo,
uždarais langais žymėto.

Žingsnius besugrižtančiosios suskaito išmėtyti
kamščiai,

pjaustantys pirštus.

Mintis – lūpdažio démés ant balto filtro.

Tapai panele, – saké. Ir nesaugai savęs tada.

Nusidedu kasdien

dienoraščiu

ir Tau.

Savo tikėjimo bijau.

Pamečiau ji. Kartu su savim.

Kur?

Tarp milijono savęs – – –

užkoduotos, madingos, prancūziškos,

palūžusios ir nuvylusios.

Tavo.

Paklydėlė.

Dingstu. Nebijau.

Tarp dviejų vienas visuomet būna silpnesnis

žygiams (visom prasmėm).

Aš baisiau už žmoną Giltinę, mielasis.

Iki pasimatymo.

Mergaitės šoka užsiklodamos blakstienom.

Jaukiai namų kvapais išpuoštus plaukus pakedena.

Trys ketvirtinės –

dešimt minučių.

Sapnas byra mums į rieškutes.

Nugaroje pražysta sodas.

Tautos atsikraustė.

Mergaitės myli pokerį

ir rūko cigarus.

Ilgi nagai, mažiau ilgi –

sijonai.

Jums jau nebeprireiks ir kabelinės,

didžiai gerbiami kapeleonai.

Šilko kelias jau seniai nuejom. Geišoms per galvas.

Šilkiniaiš kelias.

O jos vis šoka – narkomanės –

Blakstienom užsikloja ir išžagina Tavuosius

košmarus.

Mažos spyrusklos

į sapną, į sapną.

Sapne – raudoni nagai

į odą, į odą.

Giliai įtrauktas oras. Gyvenimo avanscena.

Šimtas vienas dalmatinas sieloje.

Į ugnį, į ugnį

kol dar neištekėjai. Neišlašėjai. Popieriu.

Kūno brakonieriaus naujas lobis –

sielos aikčiojanti tuštuma.

Blaususis ateities fonas – apsidergus pažadėta
ramuma (prieš audrą.)

Juodom kopėtėlėm

tik aukštyn, tik aukštyn.

O dabar, kolegos,

po stalu.

šalto mėnesio „labanakt“

išspjauna likusias ir prarastas makrosekundes.

lyja saulėm. jau dabar ir sniegas tirpsta tarp vokų.

mėlynais takais jiems laimę radusių.

o mes vėl žingsniais link taksi.

ir vėl į kitą naktį, saloną, miestą, meilę, save.

nors, mielas drauge, juk žinai, kuo viskas baigiasi...

pasirinkimų aibė čia siaura

– ir skruostai rausta –

po du šimtus ir dobilų.



Mane audros apkaišyavo žaibais kasnakt,
o prasirūkę traukiniai traukdavo smaluotas lopšines.

Žmogėdros,

nekaltai pasivadinę žuvėdrom,

išklausyavo gyvenimą,

kai jis, iš telenovelių prisigaudės kvailystės,

ėmė priekabiaut.

Prie manęs.

Dar su rūtom plaukuose.

Ir tik po vieno šimto metų.

Įsimylėjau.

Sunkvežiminio gyvenimo vairuotoja.

Jis rūkė daug ir būdavo arčiau žemės
nei aš.

Tebemyliu ji.

Rytais

aš į jį išmainydavau sapnuojamą, žalių akių raganių.

Ir likus lygiai

keturiaskesdešimt aštuoniems

laikrodžio

dūžiamas

lig mano

du-

kart

po devynerius metus, jis

nebebabudo.

Mano gyvenimo šoferis...

Už raudono miško šūviais baigias jausmas.

Viso gero, buvo malonu.

Pobūvis dabar jau sangražinis būtajame
kartiniame laike,

Dabar – namo.

Pusilgis a transkripcijos griauciuos pūva ir
iš už pievos
nusileidžia lietus.

Pabandyk pašokt, jei dar nebaisu.

Dainuoti mirusiam į delną ir tame paskest.

Bégiai tyla,

o degantys lašai parvilioja į namus.

O ko daugiau??

Po dainų ir šokių – visada lietus.



Matas GRUBLIAUSKAS

Dievo monologas

Nebežinau, nuo ko pradėti, tai koks aš dievas? Vis nesusitaikau su savo dalia, mielai nuo jos pabėgčiau.

Nenoriu būti monoteistinis, lyg sirgčiau raupsais ar many būtų įsikūnijęs koks demonas, lyg būčiau išvarytas už miesto vartų. Kam aš toks reikalingas? Jaučiuosi kaip atsiskyrėlis, kuris neturi ir natures šventyklių. Ar taip galima, ar taip nutinka? Turbūt. Iš baimės. Turiu prisipažinti, jog negalėčiau šventyklos prižiūrėti nei taip, kaip dera po-

liteistui, nei taip, kaip monoteistui. Per didelę atsakomybę, per daug rizikos. Gal bijau dėl to, kad niekada nemačiau tobulos šventovės su jai priklaušančia dievo skulptūra – vienu iš pasaulio stebuklų, bet visur regėjau skyrybas, artimųjų mirtis, vaikų negalias, karus... Todėl ir šalinuosi bet kokių rimtesnių, ilgiau nei pranašystės, sandėrio ar prakeiksmo įvykdymas trunkančių išipareigojimų. Bijau per daug prisirišti prie žmogaus: jis gali bet kada dingti. Kad ir koks šaltas dievas būčiau, kad

ir kaip loginis protas kontroliuotų mano kasdienį mąstymą, kai paliečiame tikėjimo reikalus, požemiai virsta verdanciais ugnikalniais, o tada prieiškia ilgų tūkstantmečių, kol jo ikaitusios iščios vėl užgėsta. Nenoriu savęs ir kitų žmonių žaloti. Ko tik nepridaro bijantis dievas: svaido žaibus, užleidžia marus, drebina žemes, užtvindo upes... Taip ir aš daryčiau, jei tik pajusciau, kad galu prisirišti prie žmogaus, kad imsiu juo rūpintis, galu gale – kad jau galu su juo elgtis kaip išmanydamas: be

Mažoji etažerė

Tomas DIRGĖLA

Laiškas jaunajai skaitytojai (II)

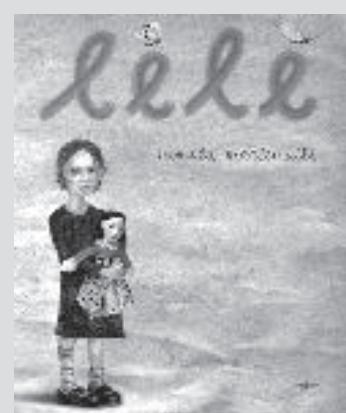
Labas, Ema! Ši antrajį laišką rašau akis nuo popieriaus lapo retkarčiais nusukdamas į langą ir matydamas besileidžiančios saulės apšviestą devynaukscią porą, o šalia – kaip strėlę į dangų nusitaikiusi televizijos bokštą. Taip atsitiko, kad iš pirmo medinio namo aukšto atsidūriau aštuntame pilku cementu aptraukto daugiabučio aukštė, bet užtai čia daug daugiau vietos, kuri tik ir laukia, kada iš bibliotekos parsinešiu krūvas knygų ir apie jas rašysiu laiš-

kus tau. Štai pirmojo taip paprastai išsiuštį nepavyko: rašiau rašiau, ir tik žvilgt laikrodin – paštas jau uždarytas, o rytojaus laukti nenorėjau, kad tik greičiau tas laiškas tave pasiektų, tad pabandžiau išplukdyti „Nemunu“, ir, atrodo, pavyko!

Papasakojęs tau apie tris vaikiškas knygas, dalyvavusias Metų knygos rinkimuose, kitas dvi paliksiu būsimiems laiškams – kaip ir dar porą, parašytu šiek tiek vyresniems skaitytojams. Ne-

spėsi nei mirktelt, tuo ir tu vaikų knygas pakeisi paaugliams skirta literatūra, na, o kol toks metas dar tik pakeliui, siūlau skaityti tavo amžiui skirtas knygas ir antrajį laišką...

Viena „Sapnų katytės“ užmigdyta knyga – tau puikiai pažįstamos tiek iš televizijos, tiek iš įvairių vaikams skirtų užsiėmimų Nomedos Marčėnaitės „Lélé“ (Vilnius: „Tyto alba“, 2011). Ne pagirti originalių pačios autorės kurtų iliustracijų būtų tas pats, kaip paragauti ir netarti jokio



jokių pastangų apsireikšti, ištinti dangiškojo-žemės ūkio suvokimo santykį, žmogų laikyti esant svarbū tik tada, kai jis visomis mintimis būna kartu, kai jis gali visada turėti. Egoizmas kaip reta, bet tokia jau jis, ta mano dieviška meilė, būtų.

Iklimpčiau kaip mažytis garstyčios grūdėlis, o išsipūšiau kaip jo medis. Geriau net nebandyt! Ir kurių galų, tiesą sakant, turėčiau? Juk neišvengiamai išsigąščiau. Imsiu ir pabėgsiu... po pirmosios maldos. Juo labiau, kad prie kitų egzistencinių formų niekad per daug neprisirišdavau: visada turėjau neišsakyti paslapčių, ne viską išpasakoju, nutilėjau kai kurias svajones. Ar tik nepabijoju, kad ir jie prie manęs prisirisi? Man jau visiškai neaišku, kam kurti savo *religios* bendruomenę? O kas, jei manęs paties neliks? Kiek diskomforto tokiu atveju visi patirčiai?! Taigi, gerai neturėti *religios*. O jei, tarkime, kokią dieną išdrėčiau apreikšti jiems, kad esu politeistinis? Kiek skausmo pritekėtu į jū namus. Būtų galima užuosti pasaulio pabaigą, dingę druska iš jų žemės. O juk žmonės nenusipelne kentėti dėl mano kančių, tai mano vieno reikalas! Deja, *religiosai* to nesupranta, mano, jog ašaros, skausmas, neviltis – visų reikalas!

Kartais pagalvoju, jog norėčiau, kad apie mane niekas nieko nežinotų šiame pasaulyje. Tada galėčiau veikti be jokių išpareigojimų, nieko nenuvilti. O dabar... Vis turiu į ką nors gręžiotis, kam nors įtikti. Tad ir kankina nerimas... Ne dėl to, kad taip slapstantis sunku būti dievu, o todėl, kad netrukus tikrai nusitrenksiu nebūtin. Bet... jeigu aš tikrai esu vienas šiame pasaulyje?! Reikia pasitraukti kažkur vienam, būtinai ten, kur galėčiau tikrai išsitaškyti ir atrasti save iki galio, atrasti savę stiprybės pasirinkti religiškumą, jau pasirinkus... Gal net atsirastų tokį *religios*, kuriems tiktu mano politeistišumas! Bet iki tol?.. Iki tol yra dabar ir čia, yra šiek tiek mano *religios*. Ką jiems sakyti? Slapčia išskoti savo politeistiškumo? Ar turiu teisę šitaip meluoti, tiesiai į širdis pilti melą? Kur rasti sprendimą? Kas bus, jei, dėjus štieki pastangų likti monoteistiniu, paaškės, kad toks nesu? Kokiu būdu tuomet reiks išnykti? Kaip priimti maldas? Ar galiu tapti toks antidievas? O gal tik taip ir įgyvendinčiau savo šaltmirio principus? Kaip tapau tokia sužalota dievybe? Iš kokio chaoso tai atėjo? Problema – genezė? O ką daryti? Prisipažintu, kai perskaitau savo vardą *religios* literatūroje, vien šlakas galvoj, nerimas užgula. Tad ar galiu visa tai suvokdamas kaip nors laikyti prie savęs religios? Negaliu? Bet jeigu jie to nori? Melas

per melą. Egzistencijos melas... Kaip vis dėlto sugebėjau savo dieviškumą paversti štai tokia nelaimių virtine?

Dar blogiau, kad vienintelė vieta, kur galiu šitaip išsipasakoti, téra tuščias, beaidis eteris nuo auksčiausio kalno. Tai lyg kokia paslaptis, paslaptis, kurios negali išgirsti net kita egzistencinė forma: per daug neatsargu. Privalėčiau apsigaubti šarvais, apaugti drakono žvynais, kad net patiems *religiosams* būtų baugu apie mane skleisti žinią. O gal man tik taip ir patinka? Slapstytis ir slapstytis problemas, sunkumas, kuriuos iš tikrujų turėčiau įveikti. Tiesą sakant, tai net šiek tiek panašu į kažkokio fantastinio filmo pagrindinio herojaus gyvenimą. Jis nuolat sutinka priešus, siūlančius įvairiausiu išbandymu, netikėtu nuotykiu. Taip, galbūt savo egzistenciją bandau susikurti pagal ši modelį, kad nebūtų taip nuobodu, kad kas nors po keleto šimtmecijų apdainiuotų? Netiesa! Melas! Iš kur žinau? Nežinau. Jaučiu. Lyg ir siela šnibžda, kartoja vis tą patį užkeikimą: politeistinis, politeistinis, politeistinis – – – Skauda, skauda, skauda – – – Ar palengvėjo? Matyt, reikia palaukti.

O jei ir politeistinis? Kas pripažins mane tokį? Kas norės tokio netinkančio išpareigoti, net politeistams mitinių reikalavimų neatitinkančio dievo? Gal tuomet ir būtų teisingiausia pasirinkti atsiskyrėlišką egzistenciją su vienkartiniu apsireiškimais, kai pats norėčiau iš *religios* ir proto, ir tikėjimo tobolumo, nors pats toks nesu, nebuva, nebūsiu.

Na ir šalti žemos vakarai Lietuvoje – – Gal bégčiai? Tolyn, ilgam, kur šilta. Durnelis! Kaip aš galiu būti politeistinis, jei man tie kiti dievai – – negaliu pakęsti ju pykčio, tuo labiau neketinu giminuoti su jais. Slykšu. Na, taip, nieko daugiau neišbandyta. Tik mitai, mitai... Jie turi kažkokios magijos, net stipresnės nei monoteizme. Gal dėl to, kad monoteizme – uždrausta? – – Mano psichologinė būsena, jaučiu, mane neša ne į Olimpą, o į pragaištingas metamorfozes. Kaltas pasāmoninis išitikinimas? Kančią, duokit kuo daugiau kančią, kad galėčiau žalotis, kad galėčiau kartoti, jog egzistencija yra sunki, neteisinga, kad susikurčiau sau kliūčių: juk néra né vieno gero lyrinio subjekto, romano, tragedijos veikėjo, kuris ramiai sau praplauktų ir išplauktų. Vis tas noras visada būti mito veikėju, aišku, pagrindiniu. Nors jame dažniausiai vaizduojama tik to herojaus egzistavimo atkarpa – ta, kur jis kenčia, o paskutiniame puslapyje, jeigu jam nepavyksta mirti ar žūti, dažniausiai jo gyve-

nimas susitvarko, bent iš dalies, nes kažkas yra atrosta. Bet tai – vien atkarpa. O mano gyvenimo puslapis užsivers tik su paskutinio *religioso* mirtimi, tad nėra ir negali būti pabaigos viduryje, turiu visą gyvenimą kentėti, kad įvykdyciau siužetą. Dėl to visada išsirenu tik tas tautas, kurios yra nepasielkiamos, kurios arba jau turi savo dievą, arba yra linkusios į išduoti. Bet šis – taip galima pasakyti – išprotis išgirsti svarstytinas iš dviejų pusiu: iš ką tik aptartosios arba iš politeistiškosios. Juk tai *a la pasiteisinimas* sau. Reikia turėti sau alibi.

Nesuvokta pasāmonė... Joje ir slypi mano užkoduoji klaustukai. Kodėl apskritai atsiranda politeistiškumas? Ir kodėl – many? Juk tai – kaip koks prakeiksmas. Būtų šaunu išgyti, išgérus vandens, arba bent jau gyventi antikoje. Ten niekas į mane kreivai nežiūrėtų, nieko neįskaudinčiau savo politeistiškumu, jei, aišku, many toks įsikūrė. Tieki svarsčiau, išgalvojau, prisigalvojau... Ar ne tam, kad pasiteisinčiau, kad dar labiau supanaščiau su mito herojumi? Gal toks pasiteisinimas yra kur kas geriau už politeistiškumą? O jei už visų šių neišgirstų sakinių visgi slepiasi politeistišumas, o lūpos juda tik tam, kad judėtų, kad man būtų ramiau – vis kažkoks užsiemimas, ne vien galvojimas, galvojimas, galvojimas. Turbūt reikėtų pradėti svajoti, kurti planus, juos užrašinėti, dar intensyviai išgyventi – naujame lygmenyje... Tada, jei neišspildys, net nepastebesi, kad kažko siekiau, dėl kažko egzistavau. Na, kad ir kokius metus. Svajonėse, pavyzdžiu, pasitraukiu į kitą pasaulį, ten susirandu kokią tautą, kelis kartus apsireiškiu, dingstu... Naujieji *religiosai* pastato aukurėli, sukuria mitą apie mane, susibiciuliauju su jų kitu dievų, jie pristato statulų, pritapo paveikslų, prikuria giesmių, šventųjų ordinų – – Arba – aš ir dabartiniai *religiosai*. Vos ne kaip broliai ir seserys, geriausi draugai, legendos, istorijos, šventyklos, aukojimų ritualai, tūkstančiai *religios* visame pasaulyje, vienuolynai, turiu galiai sujungti, pradeti kara, būti sunkiai paaiškinamas, nemirtingas – – – Kuris esu aš? Abi svajones matau kaip idiles, abi man tinka, vienos aspektai priimtini gal labiau nei kitos ir vice versa. Kuri svajonė – man? Kuris dieviškumas nugalės? Cia jau, matyt, kaip ir dažniausiai mano egzistencijoje, nebus jausmu, bus daugiau logikos, matematinio svarstymo – – – Išties labiausiai neramina, ar galėsiu atskirti blogas ir geras maldas bei jas išpildyti? Dar niekad į tai per daug nesigilinau. Esant tokiose situacijose patariama nepradėti nieko naujo.

gero žodžio apie tavo (na, kartais ir mano) taip megstamus guminukus – knygoje tradicines ir akiai įprastas vien pieštas iliustracijas keičia savitas ir, manau, vykš pastarųjų suderinimas su nuotraukomis. Tokie paveikslėliai – kaip filmai, į kuriuos atklysta animaciniai personažai, sujudinantys ir pagyvinantys tikrovę, o animaciją priartinantys prie realybės.

Nors pradėjau nuo iliustracijų, tik nemanyk, kad knygoje nėra teksto. Visai norėtum, ar ne peržiūri paveikslėlius, ir knyga perskaityta! Iš tokių vadinamųjų paveikslėlių knygų jau išaugai, o štai čia N. Marčėnaitė pasakoja apie mergaitę Vaivą: „Kas rytą pabudusi ji sugalvodavo sau naują vardą (...)“, o „(...) metų ji buvo penkerių. Beveik“ (p. 7). Kaip ir viena knygų iš pirmojo laisko, taip ir ši susijusi su emigracija (kai iš gimtosios šalies ilgesniu laikui išvažiuojama į svetimą). Čia mama išvyksta į Airiją, savo atžalą palikusi močiutei, gyvenančiai kaime. Mergaitė visą savo, nors ir trumpą, gyvenimą praleidus didmiestyste, kaime ne taip ir smagu, bet tarp senų daiktų Vaiva suranda lėlės galvą, su kuria iškart atranda panašumą: „Aš neturiu mamos, o tu pametei savo kūną“ (p. 22). Galva ne bet kokios lėlės, pirkos „Maximoje“ per žaislų išpardavimą, o priklausiusios močiutės mamos draugei,

tačiau „(...) vieną dieną tą draugę kartu su visa šeima išvežė į Sibirą“ (p. 32), ir taip žaislas atiteko mergaitės prosenelei.

Lėlės, jau geriausios mergaitės draugės, kūnų pirmiausia tapo drobinis maišelis, vėliau – močiutės iš šieno padarytas kūnas ir „(...) mielas pliušinis meškiukas, lyg tyčia – pametęs galvą“ (p. 64). Galiausiai iš Airijos grįžo mama, dukrelės penktojo gimtadienio proga padovanojusi kūną jos lėlei, kurį pasiuvo lėlių teatro lėlininkė. Mergaitė savo geriausią draugę pavadino Matilda ir, baigusios šventi gimimo dieną, „(...) Vaiava su Matilda sudėjusios galvas ant pagalvės šypsojosi viena kitai tol, kol užmigo“ (p. 79).

Ar norėtum turėti tokią močiutę, kaip *pasiekė* Vaivai, kuriai, dar neturinčiai nė penkerių, leidžiamą vienai lipti ant jau senokai neprižiūrimo aukšto? Gerai, kad ji nors nepatingi perspėti: „Na ir saugokis, neužsiversk ko ant galvos“ (p. 15). Arba leidžiančiai ketverių metukų vairui miegoti vienam sename kluone kiauru stogu (p. 50)? Žinoma, norėtum – juk viskas leidžiamai! Tik aš būsimų saviškių tokiai senelei nepatikėčiau, nors autorė vaizduoja tarsi tipinę, visai mielą ir ne vienam puikiai pažįstamą tikrų tikriausią močiutę, gyvenančią kaime, sekmadieviais lankančią bažnyčią (p. 36) ir raginancią anū-

kéli neklaušinėti, „(...) kodėl tu eini į bažnyčią, jei Dievas ten negyvena?“, o siūlančią pastarojo bijoti (p. 40).

Tekste daugelyje vietų galima rasti ir pačios N. Marčėnaitės minčių, sukeliančių šiokį tokį neaiškumą, kai netikėtai pradedama kalbėti pirmuoju asmeniu. O ir žodžiai truputį prime na pasakojimą apie save kokiam žinomybes aprašančiam žurnalui, nors, iš kitos pusės, potencialiems „Lėlės“ pirkėjams, kuriems atsakymui į klausimą *pirkti ar nepirkti* pakanka pavardės knygos viršelyje, bus nepaprastai smagu sužinoti, kad N. Marčėnaitė pati neįsivaizdavo, jog galėtų būti močiutė (p. 15), kad megstamiausi jos žaislai vaikystėje buvo „(...) mašinėlės ir dėlionės (...)“ ir „buvo toks vienas ypač mielas sunkvežimis“ (p. 22). Dar įdomu išgirsti autorės prisipažinimą, jog visuose darbuose be mylimiausiu palaikymo ji nežinotų, ką daryti (p. 25), be to, būna akimirkų, kai N. Marčėnaitė jaučiasi maža (p. 44), gal net savo name miške (p. 68), kuriame kyla originalių minčių, pavyzdžiu, „(...) kai ko nors labai labai nori, ieškai ir svajoji, tai ima ir nutinka“ (p. 26).



10 Kūryba/Jaunieji

Deividas PREIŠEGALAVIČIUS

Prezidentės pusryčiai

Engelina, Prezidentės sekretorė baltais marškiniais, paėmė padéklą su paruoštais pusryčiais. Prezidentė retai mėgavosi įvairiausiomis „šuldu buldu įmantrybėmis“, kaip ji sakydavo, tad šikart tai buvo nedidelis indelis grikių košės, minkštai virtas kiaušinis, šviežia bandelė, gabalėlis sviesto ir gervuogiu džemas. Užsigerti – šviežiai išspaustos apelsinų sultys ir didelis puodelis cikorių kavos, sumaišytos su šiltomis pieno putomis bei pagardintos šaukšteliu liepžiedžių medaus.

Viena ranka laikydama padéklą, mergina grakščiai mestelėjo už ausies nepaklusniu šieno spalvos plaukų sruogą ir stabtelėjo prie svetainės durų. Engelina priglaudė prie jų ausį bandama išgirsti, ar Jos Ekscelencija jau baigė kasrytinę mankštą bei 15 minučių meditaciją.

Buvo girdėti tik vos vos pro durų apačią pravinguriuojantis sunkus „Sigmund Riefler“ markės laikrodžio alsavimas – jis, švytuodamas iš kairės į dešinę, iš dešinės į kairę, puikiai atliko savo misiją, kartkartėmis létai ir ritmingai keisdamas ciferblato mimikas.

Trys poros lengvų tap tap – kitos durys. Glustnieko. Tai buvo nelyg ženklas, kad Prezidentė

dar medituoja. Iprastai meditacija pasibaigdavo trimis ilgais, pratasis bzzzz garsais, girdimais net virtuvėje. Imituodami bites, šiuos dūzgimus patyrė meditacijos meistrai išgaudavo gomuriu, prieš tai pirštais uždengę akis, ausies bei nosies ertmes, o pilvo apačios raumenis įtempę valios pastangomis.

Tačiau dūzgimo nesigirdėjo. Nė mažiausio dūzgesėlio.

Medituojant rytais bei prieš dūzgimą, kurio vienas iš tikslų yra pasinerti į saugų būvių motinos įščiose, Jos Ekscelencijai Sofijai Liktenei vis kildavo minčių apie nenuveiktus darbus, planus, apnikdavo abejonės, ar ji gerai pasielgusi, ar nenusižengė moralės normoms. Sofijai Liktenei, kad ir kaip ji koncentruodavosi į savo kvėpavimą, spalvas, bandydavo vizualizuoti save lyg vandenyną, mintyse keletui akimirkų išnirdavo gaižios vieno ar kito politiko fizionomijos, sūkuriuodavo nepasverti jų veiksmai, kiaurai permatomas intencijos prisigrūsti pilnus kapšus iš valstybės biudžeto.

Tiesą sakant, ją nervindavo trumparegiškos politikų kalbos, o kai kada net kildavo noras pernesti juos ant kilimėlio arba trenkti delno briaus-

na per kakkus tariant: „Ar baigsite jūs savo nesąmones, vaikėzai?“ Ką jau kalbėti apie žurnalistus, kurie Prezidentę, ištraukdami jos žodžius iš konteksto, retkarčiais lygindavo su Fidelėja Kašolenko – kita garsia kaimyninės šalies politike.

Uch, tokiais momentais Prezidente smarkiai padažnėdavo pulsas, o trumpai kirpti plaukai pašiuašdavo lyg pumos, pasirengusios pulci nerangius, oportunistu kanopėtus politikos buvolus.

Kad mintys nevirstų kūnu, Jos Ekscelencija Sofija Liktenė jau trečius metus rytais praktikavo meditaciją. Ir tai veikė.

Tačiau Engelina, kaip iprastai penkias dienas per savaitę vilkinti baltais marškiniais, juodomis kelnėmis su klostėmis bei avinti tango batelius, žinojo, jog sutrumpinus 15 minučių meditacijos ritualą Prezidentė būdavo irzli. Bet kad Jos Ekscelencija praleistų rytinę minčių valdymo treniruotę – to nėra buvę.

Iprastai meditacija baigdavosi 6 val. 40 min. Tačiau šikart ji jau užsiėsė daugiau nei 5 minutes, tad mergina émė nervintis.

Ne dėl to, kad atšals grikiai, bandelė, išskivéps gervuogiu džemas, atauš kava ar nusistovės apel-



Pačiam keista, kad apie vaikišką knygą rašau bene akmenine širdimi, bet viską daro išankstinius nusistatymas apie žinomų žmonių rašomas knygas – atrodo madinga, ir tiek, nors tu ką! Panašiai kaip kadaise buvę kamuoliukai, dali-jami prekybos centruose perkant už tam tikrą sumą, kurių namie turėjai kiekviename kampe. Vien dėl tokio nusistatymo nesinori ieškoti ko nors teigiamo. Bet štai rimti vaikų literatūros vertintojai „Lėlė“ buvo išrinkę ir geriausiu metų debiutu (taip literatūroje vadinama pirmoji rašytojo knyga), ir geriausia knyga mažiesiems. Gal originalios iliustracijos ir įdomi, bet nelaibai išskirtinė istorija tikrai to vertos? Žinoma! Jeigu tais metais nepasirodė nieko geresnio...

Jau pirmajame laiške rašiau, kad labai daug laiko iš manęs bando pavogti toks vienas rimtas darbas, kurį atlikęs gausiu diplomą ir pagaliau galésiu mokyti tave kurioje nors pajūrio mokykloje, todėl ši kartą ir papasakoju tik apie vieną knygą... Bet nenusimink – kol „Nemunas“ teka, tol ir laiškai pasieks tave, tad dar tikrai spėsi perskaityti apie visas likusias Metų vaikų knygos rinkimų dalyves. Pažadu!

Na, o dabar supažindinsiu tave, su kuo jau turėjau supažindinti pirmojo laiškučio pradžioje – su Metų knygos rinkimais. Juk puikiai mane pažisti, neretai viską pradedu nuo antro galo...

Mylimiausia skaitytojų knyga renkama nuo 2005 m. Geriausią renka ne tik skaitytojai suaugėliai iš baisiai rimtų poezijos ar prozos leidinių, bet ir jaunieji, internetu ar popieriniaisiai laiškais balsuojantys už savo mėgstamiausią,



per metus (nuo rugpjūčio iki rugpjūčio) knygynu ar bibliotekų lentynose atsiradusią knygą. Siemet už knygas balsavo beveik 16 tūkstančių skaitytojų (čia tau ne matematikos pamokoje prie šimto pridėti dar tris), o daugiausia balsų surinkusiųjų autoriai kaip ir kasmet buvo apdovanoti Vilniaus knygų mugėje, į kurią kitą žiemą būtinai pasikviesiu ir tave – dar nesi vienoje vietoje mačiusi tiek knygų, tiek skaitytojų ir rašytojų, tikras rojus!

Jei iðėmiai skaitei praeitą laišką, turėtum prisiminti, kad šįmet Metų vaikų knyga buvo išrinkta Kęstučio Kasparavičiaus „Sapnų katytė“ (Vilnius: „Niekio rėmto“, 2011), o paauglių – Kristinos Gudonytės „Ida iš šešelių sodo“ (Vilnius: „Tyto alba“, 2012). Kitus laureatus, sprendžiant iš knygų tavo lentynoje, jau puikiai pažisti: 2006 m. jaunieji skaitytojai daugiausia bal-

sinų sultys. Ji nerimavo dėl laiko, nevalingai tirėjo. Jau 6 val. 45 min. O 8 val. ji turėjo būti prezidentūroje, dar pries tai – palisti po dušo srove, apsirengti...

Gera, kad šalies vadovė Sofija Liktenė mėgo iš anksto pagalvoti apie daugelį dalykų, tad ir aprangą rytojaus dienai pasirinkdavo iš vakaro, taip suataupydama laiko ryte. Ji buvo pasiruošusi indigo mėlynumo kostiumeli, ant naktinio stalos palikusi akies nerėžiantį laumžirgio formos aksesuarą.

Engelina atsargiai pravėrė svetainės duris, bet Prezidentės nematė. Nei prie rašomojo stalo, nei vonios kambarje, kur mergina, akimirką pasvarsčiusi bei palikusi pusryčių padéklą, nedrąsiai žvilgtelėjo, prieš tai įspėjamai, kaip jai atrodė, krenkštéléjusi. Jos Ekscelencijos niekur nebuvovo. Net po lova.

Sofija Liktenė buvo išėjusi į šalimais žaliuojančią sodą ir mėgavosi kylančia sostinės saule, kuri apšvietė bažnyčių baroką, klasicizmą, manierizmą. Ji mėgavosi saule, nuspindinančia cerkvę svogūnus, kitus nučiustytus ar nutriūsius namus, gatves. Stebėjo bundančius paukščius ir... sūpuodamas patogioje kédėje mėgavosi nežinia iš kur jos rankose atsiradusiais šoko-ladiniais ledais su karštomis vyšniomis.

Šią silpnumo akimirką jai visa politinė virtuve atrodė atsibodus. Sofija Liktenė abejojo savo pašaukimui. Ji nuleido akis žemyn ir klausė savęs – kaip pažadinti žmonių sąmoningumą, jų suvokimą, kad, metaforiškai kalbant, visi yra vieno avilio bitės, kad juos supa tie patys apsnigti apynių laukai, sapnuose regimi net iš užatlantės.

Galbūt žmonės tai suvokė? Prezidentei ūmai palengvėjo, ir ji, laikydama rankoje sidabrinį šaukšteli, neskubėdama braukė per aksominius dirvos spalvos ledus, atsiriekė norimą jų kiekį. Pravėrė burną ir létai ten nutaikė šaukšteliu turini.

Jautė, kaip gomurys lyg įkaitusi krosnis sulydo šaltą šokoladą ir karštas vyšnias. Bandė tai daryti išsižiojusi, vėl susičiaupusi, tarsi laikydama svaiginamą paslapči.

Tuo momentu ją ir pamatė Engelina, nejuociom ir pati pravėrusi burną. Mergina prisiminė, jog šiandien – Kovo 11-oji. Jergutėliau, kaip aš galėjau pamiršti, pamanė, paleisdama pusryčių padéklą iš rankų.

Jos Ekscelencija Sofija Liktenė negirdėjo krintančio padéklo. Ji nematė, kaip prezidentiški pusryčiai ant besikalancios žolės lopinėlio tarssi pavirto į aliejinių dažų molbertą, kurio viduryje gervuogių džemas išsiskleidė į gervių pul-

kelį lyjančiame grikiai peizaže.

Prezidentė mėgavosi ledais. Vienuolika gardžių kąsnelių.

Suspaudus lūpas jai atrodė, jog veltui nepranlysta né lašelis ją džiuginančio aromato. Ji liežuviu stumdė ledų masę savo burnoje lyg irklu valtį naktiniam ežere. Liežuvis nusaldo, o ji pradėjo svajotį. Išidėjo į burną dar kąsneli. Sofija Liktenė manė, jog šis tirpsta greičiau; gal dėl to, kad pati taip nori.

Jos Ekscelencija pasuko galvą į šoną ir pama-

tė susigūžusią it žvirblis Engeliną.

Prezidentė tarstelėjo:

„Jau turbūt septynios valandos!“

Ji išpūtė orą – uuuch – laikas rengtis, saikinai pasipuošti, nutaisyti santūrią veido išraišką, permesti akimis susitikimo kalbos eskizą.

„Engelina, būk gerutė, paskambink premjerui ir pasakyk, jog priešpiecius perkelsime pus-valandžiu vėliau. Ir supakuok sardinių dėžutę jam dovanų. Nepamirški kaspino!“

Po šimts kalakutų tą įprastinę diplomatiją...



Rimgaudo MALECKO iliustracija

sų skyrė Selementui Paltanavičiui už „Velniuką ir vieversiuką“ (Vilnius: „Žara“, 2005); kitaip metais buvo pasveikintas Rimantas Černiauskas ir jo „Slieko pasaka“ (Vilnius: „Versus aureus“, 2007); 2008 ir 2009 m. skaitytojai apdovanojo K. Kasparavičiaus sukurtą „Sodininką Florenciją“ (Vilnius: „Neko rimto“, 2007) ir „Kiškį Morkų Didžių“ (Vilnius: „Neko rimto“, 2008); 2010 m. vaikams įdomiausiai pasirodė „Vaikai ir vaiduokliai“ (Vilnius: „Versus aureus“, 2009), parašyti jau minėto R. Černiausko; dar po metų laureatu tapo turbūt mėgstamiausias tavo rašytojas ir atlikėjas, dainuojantis tau taip patinkančius žodžius: „Sako, vyrai, baikit nesąmones, nes prie jūros – mano tėvynė“, Vytautas V. Landsbergis ir „Stebuklingas Dominyko brangakmenis“ (Vilnius: „Dominicus Lituanus“, 2010).

Mylimiausias knygas renka ir už tave vyresni

skaitytojai, paaugliai, 2006 m. savo balsus padovanojė Daivos Vaitkevičiūtės detektyvui „Trise prieš mafiją“ (Panevėžys: „Magilė“, 2006); kitaip metais paaugliai savo kategorijos neturėjo dėl jiems skirtų lietuviškų knygų trūkumo, o štai 2008 m. skaitytojams patiko apsilankymas Editos Milaševočiūtės „Išimylėjelių stovykloje“ (Vilnius: „Alma littera“, 2008); 2009 m. laureate tapo ir šiemet laimėjusi K. Gudonytė, parašius „Blogos mergaitės dienoraštį“ (Kaunas: „Laisvos valandos“, 2009); kitaip – šlepėtėmis avintis tavo mėgstamas Vytautas Račickas ir jo „Balto durys“ (Vilnius: V. Račickas, 2010); o 2011 m. paaugliams didžiausią išpūdį paliko Gendrūtis Morkūnas ir jo knyga „Iš nuomšiko gyvenimo“ (Vilnius: „Neko rimto“, 2010), kuri apdovanojimą gavo jau po rašytojo mirties...

Tau bei tavo klasės draugams turėtų būti ži-

nomi ir kiti vaikų rašytojai, dalyvavę, tačiau taip ir negavę daugiausia jaunuų skaitytojų simpatijų: Kazys Saja, Vytautė Žilinskaitė, Violeta Palčinskaitė, Martynas Vainilaitis, Ramutė Skučaitė, Renata Šerelytė (apie kurios kūrybą jauniesiems, beje, ir rašau tą minėtą rimtu rimčiausią darbą) ir kiti, žinomi kiek mažiau.

Tuo ši laišką ir užbaigsiu – ji pradėjau rašyti pro langą matydamas vienokį vaizdą, o dabar, savaitgalį leisdamas uošvių namuose (jiems išvykus su Skaieste, tavo geriausia drauge, prižiūrime jų augintinius), pro stiklą regiu iš po tirpstančio sniego juoduojančią žemę, vėliau tapsiančią žalia...

Lauk kitų mano laiškų!

Linkédamas nepamiršti atsiversti knygos – tavo skaitantis pusbrolis. Iki!

Milda KIAUŠAITĖ

Šviesa sparnų galiukose

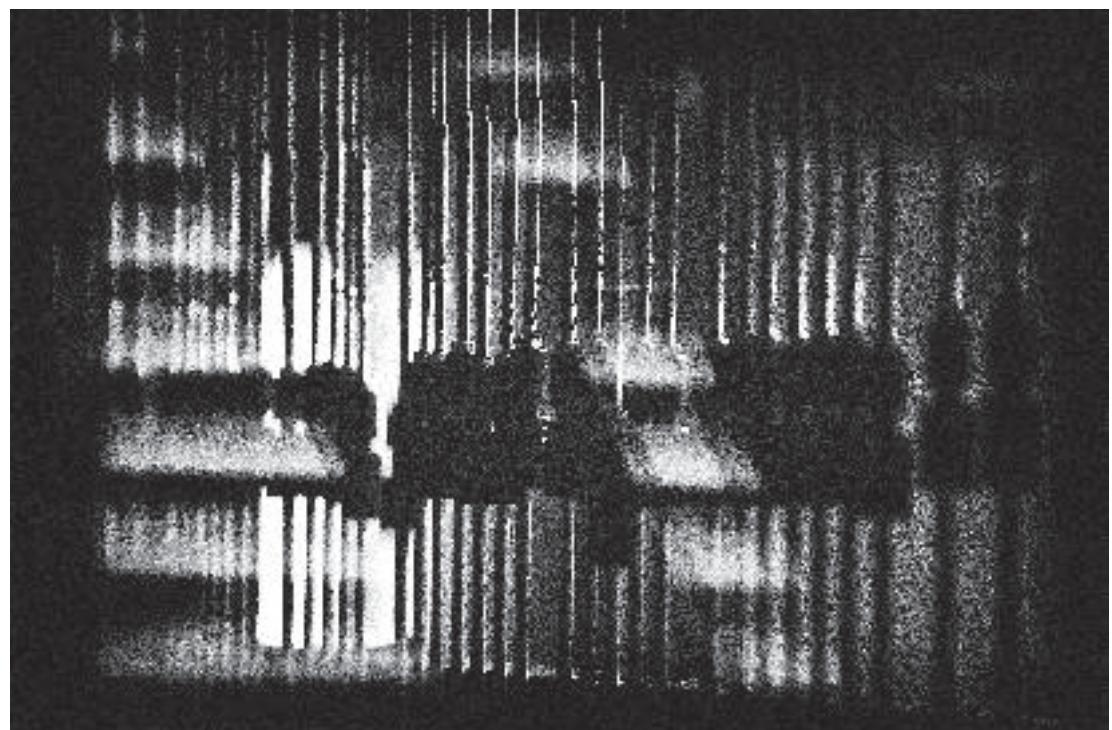
Tai bus pasakojimas apie raišas senamiesčių varnas. Kažkur tarp mūsų ir jūsų katedrų aikščių, pulkuose melsvų trupininių balandžių. Vos keli lėti plieniniai paukščiai, negrakščiai trypinėjantys aplinkui, šią akimirką sustingę kaip baugiai dailus paveikslėlis.

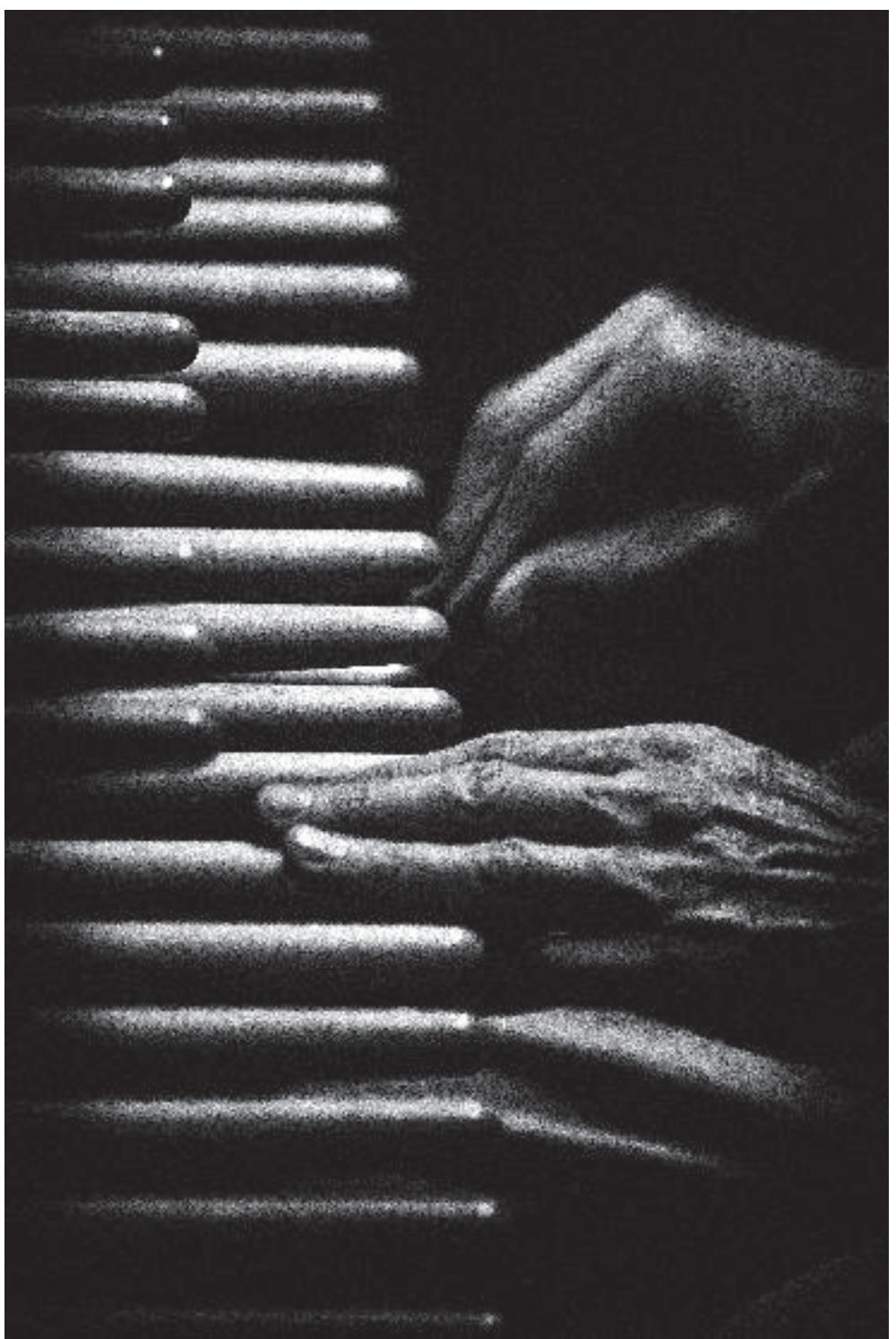
Syki pažinojau žmogų, pažinojusį kitą žmogų, kuris buvo girdėjęs apie tokį visai žmonių nepažinojusį. Sakė, jis turėjęs viską – spalvas, žodžius, garsus, dienas, galbūt net išmanes amžinybės burtažodžius. Niekad nesuabejojau, kad šis esąs tikras. Lyg tobulai harmoningas fotografijos kadras, iki kraštų pripildantis mintis ir galinga cunamio bangą siūbtelintis į pačią smulkutę susigūžusią dvasią. Ne tam, kad naikintu, o kad šioji išsiestių ir išdidžiai iškelusi galvą išvystų pasaulį, pamiršusį fotoaparato ieškiklį, tokį, kurio daugiau neberekia kisti į dėžutę. Tačiau fantastinė akimirka, pasaulio chaosui ir kosmosui susikibus titaniškų imtynių, neateis. Nes grubiomis rankomis staiga nesuimsi erelio ir pažiūrėjęs jam į akis poetiškai (nors veikiau jau patosiškai) neištarsi: „Tai tu, lauktas šitaip ilgai, pritūpk prie senamiesčių varnų.“

Norėčiau išsivaizduoti tą žmogų kaip skaidrų kristalą. Čia svarbu ne konkretūs dalykai, niuansai, o šviesos ir kristalo santykis. Skaidrus kristalo lengvumas praleidžia šviesą, ir ši nesulaikomai liejasi. Dėsniai, nieko daugiau. Fotografijoje šviesa leidžia skolintis akimirkų nuoplaišas, lape švelniai piešia išskydusius šešelius. Nuotrauka parodo, bet neleidžia pamatyti. Fotoaparatas yra mano kristalas.

Kad matytumei, reikia atsisakyti visko, kas sudėtinga. Svarbūs ne tie dalykai, kurie aptinkami retai, ne žmonės, laikomi ypatingais. Supaprasteti ir maksimaliai išsigryninti, išbraukti visus bereikalingus žodžius, atmetti klaidinančias konstrukcijas. Nes viena raiša varna gražesnė už tūkstantį povo uodegos plunksnų. Vienu raiša varna jau yra ypatinga.

Fotografuojant nebūtina skendėti šviesoje. Mūsų, žmonių už kameros, nėra nuotraukose, vien tik sykiais praskaidréjantys idėjų atspindžiai. Kad fotografiuotumei ar regėtumei fotografijas, kartais privalu konvertuoti savo smegenis. O jos tarytumei užstrigusios, nesvarios, plūduriuojančios buities vakuume. Ir nusispjauti joms į transcendenciją ar būtį. Maža to, ne tik nusispjauti, net girdėti apie šias nesinori. Nes galvoje – kamuolys trūkčiojančiu minčių, aplink kurias tupinėja nebaigtų darbų, neišsakytu frazių užuominos.





„Spalva yra vieta, kurioje susitinka mūsų smegenys ir pasaukis“, – sielos kampe kažkaip nervingai trūkčioja senuciukas Cezanne'as. Aš ir varnos supratinai linkčiojam galvas. Nors kartais negirdžiu ir nematau jų linkčiant. Tuomet pamaži išdyla senuko veido bruožai, beoris vakuumas sugeria tylius žodžius. Tačiau pasaulis neišnyksta, gal tik akimirkai tampa monochrominis. Kristalas atsiduria matiniame dékle kaip brangus žaisliukas. Neva tam, kad nesibraižytų.

Bet su žaislais reikia žaisti taip, lyg klausytumeisi vinilinių plokštelių, kol šios tampa senos ir ima gražiai traškėti. Pakuočė, vertinga kolecininkui, tik išduoda, kad daiktas, nors ir koks brangus, neturi vertės. Gražus kristalas – subraižytas, muskilusiais kampais, kvepiantis žmogaus šiluma, senstantis. Pro jį liejantis šviesai aplinkiniai paviršiai mirgėdami mainosi. Tik iš tokio kristalo gali ginti fotografija.

Fotografija – tai nepažistamas, neįtikimas kambarys. Jei kas dieną realybę laikytume vienais namais, o fantastinę – kitaip, tuomet drąsiai pasakyčiau né vieniems jų nepriklausanti. Tai visiškai naujas naujo pasaulio kambarys, skirtas persikūninti, kuris tiek pat tikras, kiek nerealus. Viena didžiųjų fotografijos paslapčių – kuo mes tampame, atsidūrė viduje?

Fotografijos kambarys neapkrautas veidrodžiais, jis nelinkęs atspindeti, jo nepalenksi atkartoti. Jis, visados bauginamai gyvas, neramiai bruzda, keičia formas, spalvas, iškreipia prasmę. Kad ir kaip mėgintume atvaizde įkalinti realybę, ant mūsų it pamušti léktuvai visad kris išblyškusios varnos. Tik tuomet, kai tuščias, kambarys giliai kvėpuodamas nurimsta ir užmiega.

Kiekviena fotografija yra nesibaigianti, todėl ypatinga – tarsi neparašytas dienoraštis, nemufilmuotas filmas, nepasekta pasaika. Mažas ar kiek didesnis lapelytis, aprépiantis ištisą mikrokosmosą. *Switch on, switch off* – kantrai maigosi kasdienybės permainymo jungiklis. Pries spustelint mygtuką egzistavo vienas vieno žmogaus pasaulis, atvaizde buvo sukurtas kitas. Parodytas jis galiapti trečiu ar ketvirtu. Maža to, būdamas visu tuo, kuo dar tik bus ar jau yra, jis neišvengiamai taps nauja nediduke pirmojo pasaulio dalimi.

„Ne, to jau per daug“, – sunkiai teliūškuoja mintys. Fotografija reikėtų priskirti mokslinės fantastikos sričiai, suburti būrių psichologų, filosofų, alchemikų ir metafizikų. Sėdėtų jie aplink vargšą senuciuką Cezanne'ą, medituotų Bressono tekstus, ap link nematukėmis stypinėjant lemtingiems momentams. Gurksnotų arbata, kol pamaži paliktu protą, taip užsispyrusių kaulijantį paaiškinimą, kol galiausiai patys išilgėtų, išsitemptų iki begalybės, išskaidrėtų, sudužtų, pažirtų. Gal tuomet jie tapțu mažiau teisingi nei įdomūs, verti regėti būnant kambary.

Iš tiesų fotografijos esmė slypi ne jos turinyje, bet tūryje. Te reikia padauginti ilgesniosios bei trumpesniosios kraštinių ilgius iš lapo storio. Ir né velnio nesuprasi. Nes fotografija atsiveria tą akimirką, kai i ją žvelgiama, kai nebūtin nunyra objekto atvaizdai, šviesotamsos formos, triukšmas, grūdas, spalvos. Kai žiūrima į tai, ko nelieka. Kai nebegali apibrėžti nei erdvės, nei vietas, nei laiko. Atsiveria daugiau, nei apima begalybę.

Tačiau kasdien ji nenumaldomai mažėja, vis garsiau žemyn garma atvaizdų krioklys. Persisotinė bégame dar vienos akimirkos, dar vienos fotografijos, kol jos tampa tik paskirais vandens lašais, akimirkai suroniančiais stebuklingo krioklio iliuziją. Lyg apgirtę pilame svaigulį į savo venas. Kol prasideda postmodernizmas.

Kad išvertų troškulį, fotografui kartais reikia pabūti vienam. Paliki šviesą stebėtis pasauliu, o paciam iļsti į seną odinį kristalo déklą. Jis turi atsisakyti idėjos ikūnyti save, paleisti šviesotamsos bangas laisvai ristis į krantą, liautis grožėjesis, baisėjesis, troškës. Galų gale juk jis – tik raiša senamiesčio varna, lesijoanti mirgančius kristališkus trupinius.

Mažyčiuose žeručiuose atispindi juodos paukščių akys. Atvaizdas geliančiai suderžgia, mėlynai balandžių sparnai suplaka sustingusį orą. Ant suoliuko lieka tik lengvai sužvarbęs fotografas. Jis nevalingai pasimuisto, stojas. Jo rankose – juoda dėžutė. Tyliai kranksi plieninės varnos.

Autorės nuotraukos



14 Privati teritorija

Ar gera?

Projektas

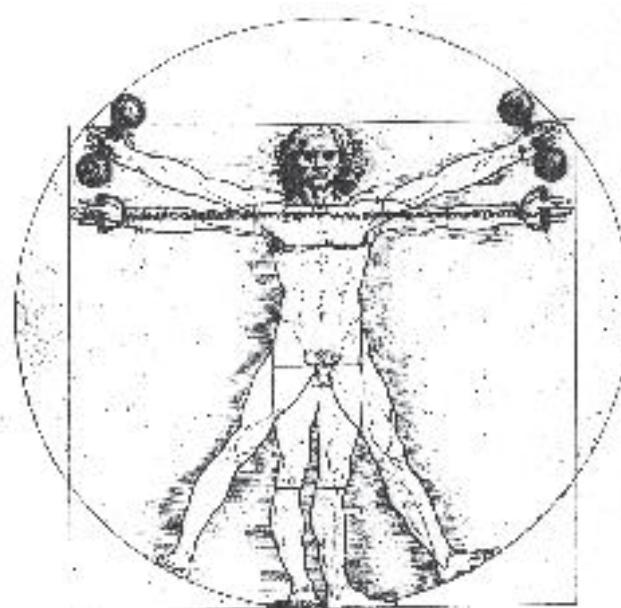
Su Valdžia mano santykiai komplikuoti. Ne todėl, kad ji man gera ar bloga, o todėl, kad nesu tikras, jog ji yra tai, kas man iš pirmo žvilgsnio atrodo. Paprastai mes Valdžią vadinam „jie“ ir tam tikru metu galim išvardyti asmenimis, bet jau kitą dieną tai gali būti kiti asmenys, net mano „kolektyvinio sodo“ kaimynai, o Valdžia bus ta pati. Manau, jog Valdžia yra tamsių ar šviesių jėgų bei dvasių, tyvrančių vienu ar kitu metu visuomenėje, atstovė. Todėl visi aleksandrai, tamerlanai bei napoleonai tėra zombiai. Bet mokesčiu mokėtojui dėl to ne lengviau. Nenoriu savo Valdžios vadinti zombiais, bet kad taip yra. Nieko negaliu pats sau padėti. Prašau neįsižeisti, nors tai ir neįmanoma – „jie“ manęs negirdi. Tai yra, žino, kad toks vidutinis statistinis yra, aš užregistruotas, bet irgi tik kažkoks zombis, ir Valdžiai su manimi reikia kovoti. Šių laikų Valdžios, tamsių jėgų ir Piktos dvasios atstovės, akimis aš – potencialus nusikaltėlis, sukčius ir galimas liaudies (šiaisiai laikais – tautos) priešas, todėl Valdžiai reikia būti budriai. Atmosferoje, kurioje aš gyvenu ir kvėpuoju, čia pat, sportinių komentatorių žargonu tariant, man į nugarą dvėsuoją kaltumo prezumpcija. Visokie išstatymai, potvarkiai, reglamentai, taisyklės, projektais, konkursų sąlygos ir panašūs dalykai kuriami ir sudarinių taip, lyg aš iš ankssto būčiau nusiteikęs jų nesilaikyti – Valdžiai ir kitus „eismo“ dalyvius apgauti, išdurti, o paskui skaniai sau kvatotis po antklode. Kas be ko – iš tikrųjų turiu prisipažinti, kad galiu ir pavogti, ir išvengti, ir pameluoti, ir uždelsti, ir išsisukti, ir taip toliau, ir taip arčiau. Matai, esu taip išauklėtas ir užaugęs – gražus it musmirė mokesčiu mokėto-

jas. Žodžiu tariant, bandau Valdžios lūkesčius pa-teisinti. Kaip tu man – taip aš tau. Tai uždaras ratas, o kaip iš jo ištrūkti, aš nežinau.

Neseniai buvau Lietuvos rašytojų sąjungos su-važiavime. Daug nervų išgadino, kol susirinko kvorumas – 50% + 1 narių. Antraip suvažiavimas neužskaitomas ir po dviejų savaičių šaukiamas kitas. Tada jau anas kvorumas nebūtinėnas. Niekaip nesusigaudau, kodėl po dviejų savaičių, kiek suvažiavo, tiek tinka. Kas pasikeitė? Jonas sako – tokie išstatymai. Kodėl? Todėl, kad tu nenusigvelbtum kokio Rašytojų sąjungos turto. Labai susijaudinu, išgirdęs tokią galimybę, susirūpinau, kaip galėčiau savo šansus realizuoti, bet niekam nieko nesakiau. Vienok (čia toks keistas žodis, kurį reikia tarti „tačiau“, tarsi būtų parašyta prancūziškai, tokios taisyklės) tai-gi – vienok turiu pasiūlymą. Kitą kartą reikytų šaukti tokį, sakytum, „false“ (barakuose sakydavome „falsiyvą“) suvažiavimą. Kvietime slaptai pažymėti, kad jis netikras (pavyzdžiui, elektro-niniu snukučiu su iškištu liežuviu) ir niekas ne-sivargintų važiuoti. Paskelbtą valandą salėje pa-siropo Antanas su komanda – ojėzusmarija, nė vienas neatvažiavo! Dėl visa ko Antanas su komanda trumpam nualpsta, paskui užprotokoluoj-a, įtrenkia antspaudą, pasirašo. Leistinas leng-vas baliukas. Po dviejų savaičių suvažiuojam jau kas nori ir gali – suvažiavimas užskaitomas. Ir visiems gerai. Jokių nuostolių ir jokio vargo.

Šitą mano projektą prašau laikyti bandymu sugrižti į sveiką protą, nors kokie mes tada bū-tume menininkai? Mane kamuoją abejonės...

J. Mišiuginas



Vladimiro BERESNIOVO piešinys

Hokšila ir Eldoradas

Atkelta iš 3 p.

Kalbu ne vien apie šeimą – realu, kad greitai, maždaug po šimto metų, nebus jokio poreikio religijoms, dievams, išsirs gentys, išnyks parama vienas kitam. Ateina nauja žmonių rūšis, kuriems mūsų tradicijos rūpės tiek, kiek mums rūpi orangutangai. Tai jau akivaizdu – klimato atsilimas ir per pastaruosius keliai dešimt metų milžiniškai iš-augęs autizmas yra mutacijos dalis... Lieka tik pri-sėsti su „popkornais“ ir stebeti šį filmą, džau-giantis paskutinėmis šio laiko projekcijomis. Šian-dien man taip atrodo, kai stebiu kosminius ciklus, kurie keičiasi maždaug kas keturis šimtus me-tų. Žinoma, aš nebūtinai teisus, tai galite priimti tik kaip mano fantaziją.

– *Lietuvoje vis pasirodo kokia nors debatų lai-da apie homoseksualų santuokas ir šeimos sam-pratą. Kaip tu suprantai santuokos instituciją, kam ji reikalinga?*

– Manau, tiek Lietuvoje, tiek Amerikoje ofi-ciali santuoka kol kas vis dar teikia socialinių privilegių. Tačiau beveik 60 proc. žmonių apskritai neturi atsakomybės, ir tie pažadai reiškia nedaug. Tad jei tu nesi saugus pats su sa-vimi, tavęs neišgelbės jokia santuoka.

Kalbant apie homoseksualus, nesvarbu, kad ki-tiemis jų šeimos modelis atrodo neetiškas ir nena-tūralus – jie tiesiog yra. Galima mėginti ignoruo-ti, bet ką tai keičia? Girdėjau, kaip Irano prezidentas, atvažiavęs į Niujorką, sakė, kad pas juos gėjų néra, ir salė praplupo juoku. Žodžiu, ar jų sąjunga bus vadinama šeima, ar kokiui kitokiu žodžiu, esmės nelabai keičia. Jei atvirai, man kolektyviniai debatai ir tos dilemos nerūpi – nuobodu. Mano šeima yra žmonės, kurie šalia, nesvarbu, ar mus sieja krauko ryšys, ar ne.

– *Tau teko pabūti populiariosios kultūros dis-kurse, vėliau, regis, nuo to tiesiog sekmingai pa-bégai į kitą pasaulio kraštą. Kaip manai, ar po-pularumas yra toks jau nedvasingas dalykas? Ir kodėl mūsų sąmonėje vis dar išsirėžusi griežta rim-tiosios ir populiariosios kultūros takoskyra?*

– Aš labai jautrus – matau žmones ir jų siste-mas. Galbūt žinojau, kokį charakterį suvaidinti, kad būčiau mylimas, norimus ir populiarus vie-noje ar kitoje sferoje. Man tai atrodė įdomu. Tar-kim, iš dalies pavyko, bet tas šaukimas apie save galų gale labai išvargino, aš išsekau fiziškai. Kaip ir teatro aktoriams, kurie pernelyg išsijaučia į vaid-menis ir užmiršta save, man vis atrodė, jog aplinkiniai mane regi kaip aktorių, niekada nepažiūré-dami į akis. O spektaklis niekada nesibaigia. Kar-tais tenka pereiti žemynus, kad išdrįustum nusi-plėsti kaukę ir išmesti iš galvos viską, kuo mane ir tikėjai esantį anksčiau.

– *Ar yra klausimas, į kurį norėtum atsakyti, tačiau žurnalistai jo niekada neužduoda?*

– Kad man nekyla klausimų – tiesiog filtruoju girdėtuosius. Turiu autentišką filtrą, kurį galime pavadinti mano matymu. Be to, savęs neidentifi-kuoju né su viena galvoje praplauskiančia nuo-mone ar klausimiu. Taigi visiškai komfortabliai jaučiuosi nežinodamas.

– *Ir pabaigai. Ko palinkėtumei Kauno inteligen-tams, kurie dabar rankose laiko ši „Nemuno“ numerį ir siurbčioja kavutę?*

– Kauno inteligentas man skamba kaip gana egzotiškas vaidmuo (aš asmeniškai, jau minėjau, patyriau, kad sunkiausia bandyti save įtikinti, kad esi būtent tas). Tačiau kiekvienam savo. Linkiu mylėti save ir saulės!

„Šokančios arbatélés“ ir (ne)tikras gyvenimas nuotraukose

Šiuo metu Kaune vyksta tarptautinis jau dešimtasis „Kaunas Photo“ festivalis. Kadangi renginys su kaktuviniu, parodose eksponuojamų darbų atspindi švenčių tematiką (pvz., Fredas Boucheris „Šokančios arbatélés“). Nors daugelyje fotografijų užfiksuoti tikri, nesuvaidinti gyvenimo momentai, esama ir kitokio pobūdžio darbų, kuriuose sudėtinga ižvelgti šventinę nuotaiką, o ir pats gyvenimas, priešingai negu šventes fiksuojančiuose kadruose, balansuoja tarp realybės ir fikcijos ribos (Reinis Hofmanis LARP).

Balandžio 19 d. M. Žilinsko dailės galerijoje parodą apžvelgiančius lankytojus lydėjo gidas. Susirinkusieji galėjo išsamiau susipažinti su galerijoje pristatomais menininkų kūriniais. Tik išėjus dėmesį patraukia lietuvių autoriaus Raimondo Pociaus darbas – durys su įmontuota fotokamera. Paspaudus skambutį, asmuo nufotografuojamas. Visi išamžinusieji gali save išvysti parodos patalpose esančiam televizoriuje. Sumanytas įdomus, nes interaktyviai įtraukia lankytojus į festivalį – jie tampa ne tik stebėtojais, bet ir dalyviais.

Šventines akimirkas fiksuojančių nuotraukų apsuptyje kaip kontrastas – Eugenijos Masimovos kūrinių „Kryptis – amžinybė“, kuriame įamžinti tikri antkapiai su žmonių atvaizdais. Iš pradžių kyla klausimas: ką bendra tai turi su švenčių tematika? Kaip paaškina gidė, visi antkapiuose matomi žmonės linksmai nusiteikę: vienas kelia taurę vyno, kitas šoka ir pan. Iš nuotraukų galima nuspėti jų gyvenimo būdą, pomėgius, veiklą dar jiems buvus gyviems. Visgi ekspozicija kelia baugią nuotaiką. Ją sustiprina ir salėje esanti realų paminklą primenant skulptūra su tos pačios tematikos nuotrauka. Nejučia pradedi galvoti apie kiekvieno iš mūsų laukiančią „kryptį“...

Kur kas džiugiau nuteikia Amy Stevens fotografijų ciklas „Konditerija“. Autorė vaizduoja pačios iškeptus tortus. Iš pirmo žvilgsnio nuotraukos priema tapytus paveikslus. Fotografijos sudaro ir dermės, ir chaoso išpūdį: gausiai dekoruoti, tarsi kičiniai tortai susilieja ir tuo pačiu metu išsiskiria iš fondo, kurį autorė sukūrė iš spalvingų audeklių.

Idėmiau žvelgiant į prancūzo F. Boucherio darbą linksmu pavadinimu „Šokančios arbatélés“, kuriame fiksuojamos akimirkos iš senjorų švenčių Pran-

Rašytojas Denis Dormoy (dešinėje) ir vertėjas Gintaras Valasevičius.

cūzijoje. Susirinkusieji žino – šiandien menininkas svečiuosis ir pristatys savo darbą, išgvendintą kartu su rašytoju Deniu Dormoy.

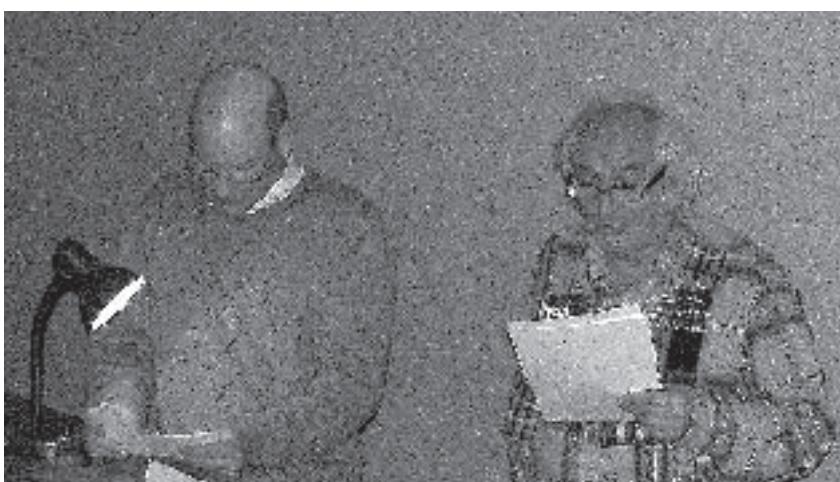
Renginys prasideda po ekskursijos 18 val. Apie „Šokančių arbatelių“ idėją pirmiausia buvo pakviesėtas papasakoti fotografas F. Boucheris. Menininkas atskleidė, kad fotografo ir tekstu kūrėjo darbas pačiai vyksta atskirai, bet šiuo atveju dirbtą kartu – jie abu su rašytoju D. Dormoy dalyvavo senjorų šventėse, kuriose kiekvienas savaip fiksavo išspūdžius. Anot fotografo, „Šokančios arbatélés“ – tai „bandymas pertekliti aplinką, nuotaikas, vaizdas ir garsus“. Senjorų šokiai – svarbus socialinis reiškinys Prancūzijoje, leidžiantis senjoram „išlišti iš savo kiauto“. Pasak F. Boucherio, tokie užsiemimai turbūt pamažu išnyks.

Vakaro metu rodytos šio ciklo nuotraukos. Jas lydėjo rašytojo, save vadinančio fotografu su plunksnakočiu, emocingai skaitomas pasakojimas apie vieną iš senolių švenčių. Taip žiūrovas galėjo pasiusti pats joje dalyvaujantis: nuo pasiruošimo, ižengimo pro duris iki audringų šokių vakarui išbėgėjus. Prancūzų kalba skaitomą tekstą tiesiogiai vertė vertėjas Gintaras Valasevičius.

Antroje vakaro dalyje jaunoji menininkė Gintarė Rakickaitė pristatė du savo dokumentinius trumpametražius filmus „Trys ketvirtinės“ ir „Parkas“. Pastarasis pasakoja apie Vytauto parko karuseles, ten dirbančių žmonių kasdienybę, lankytojus, o „Trys ketvirtinės“ pertekliai senjorų šokių atmosferą. Autorė, sąmoningai „iškirpdama“ garsą, sukuria laukimo iliuziją, išryškina kiekvieno veikėjo judesių, mimikas, emocijas. Pasak G. Rakickaitės, fil-



Fredas BOUCHERIS. „Šokančios arbatélés“.



muojant teko patirti keblumą – senjorai sunkiai išsileido į savo aplinką nepažįstamą žmogų.

Kiek kitokias šventines akimirkas atspindėjo Kauno fotografijos galerijoje eksponuojamos Maciejaus Dakowiczovo nuotraukos. Čia vaizduojamas Kardifo miesto naktinis gyvenimas. Fotografijų veikėjai – daugiausia jaučiai, šeštstantys žmonės. Linksmynes menininkas fiksuoja nuo pradžios iki pabaigos. Nuotraukose galima pamatyti visko: nuogū kūnų, meilės akimirką, girtų žmonių veidą. Visa vaizduojama atvirai, be pagražinimų, tačiau tokia yra Kardifo realybė.

M. Žilinsko dailės ir Kauno fotografijos galerijoje matėme realistiškas, dokumentikai artimas, tikro gyvenimo fotografijas, o Meno parke eksponuojami darbai pakylėja virš realybės, sumaišo tikra ir netikra, įtraukia į žaidimo iliuziją.

Sava idėja ir meniškumu nustebina Reinio Hofmanio darbų serija LARP („live action role-playing game“ – „tiesioginis dalyvavimas žaidime vaidmenimis“). Nuotraukose susipina praeitis, dabartis ir ateitis. Veikėjai gali iškūnyti į įvairius, antžmogiškus personažus. Fotografijos sufleruoja mintį, jog kiekvienas gyvendamas dėvi kaukes, tačiau kiek jos atspindi tikrajį Aš? Kas atsitinka, kai išnyksta riba tarp fantazijos ir realybės? R. Hofmanis kuria karnavalinį žaidimą, kuriame išryškėja kita, užslopinta žmogaus pusė.

Dabarties kategorija savo darbuose išplečia ir Catherine Val. Moteris pasirenka feministinę tematiką („Feministė“) ir atkartoja universaliuosius moters archetipus. Nuotraukose galima ižvelgti ir šiuolaičinės visa galinčios moters įvaizdžius. C. Val ne tik perteikia moteriškumo temą, bet ir kritikuoja susireikšminusios asmenybės kultą.

Dešimtasis „Kaunas Photo“ festivalis išsiskiria plačia švenčių tematika. Tikėtina, kad žvelgdami į fotografijas parodų lankytojai atpažins akimirkas, artimas jų pačių gyvenimui. Gal ir jie energingai švente būdami studentais, įamžino kiekvieną vaikytės gimtadienį? Gal kartais dėvi kaukes ar ragavo „Šokančios arbatélés“?

Parengė Raimonda ANDRIULIONYTĘ,
Aistė JUDICKYTĘ



16 Vilniaus langas

Apie žydiškumo ribas ir menininko dirbtuvės peizažą



Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centre balandžio 12-ąją atidaryta Peterio Rigaudo fotografijų paroda „Būti žydų. Žydiškojo identiteto projektas Vilniuje“. Austrijos Respublikos ambasados Vilniuje pristatomojė parodoje bandoma atsakyti į klausimus: „Kas yra žydas?“, „Kaip apibrėžiamas žydiškasis individualumas?“, „Ką reiškia būti žydų?“

Parodos autorius, keturiadesimt ketverių metų austrių fotomenininkas Peteris Rigaudas – pasauliye žinomas kūrėjas, dažnai įamžinantis garsius meno, mokslo, politikos astovus. Jo fotografijos spaudinamos įvairiose šalyse leidžiamuose žurnaluose („Vogue“, „National Geographic“). Menininkas nuotraufavęs režisierų Quentinu Tarantinu, aktorius Isabelle Huppert, Tilą Schweigerį, operos solistą Plácido Domingo.

Atkreiptinas dėmesys, jog parodos, kuri atidaryta Vilniuje, pirminė idėja buvusi įamžinti garsius Vienos žydus ir žydes. Autorius ją pavadinė „Būti žydų“. Nufotografuoti asmenys turėjo parašyti trumpas istorijas apie tai, ką jiems reiškia būti žydais.

Vis dėlto vėliau idėja šiek tiek keitėsi. Parodai keliaujant po pasaulį, fotografui P. Rigaudui kilo mintis ją vis papildyti tos šalies, kurioje vieši, žydų portretais. Pranešama, esą rengdamas fotosesiją Lietuvoje P. Rigaudas vadovavosi Austrijos ambasadoriaus Helmuto Kollerio rekomendacijomis, kokius žmonės pasirinkti, – kelerius metus mūsų šalyje reziduojantis austrių diplomatas spėjo susipažinti su iškilniausiomis Lietuvos asmenybėmis, pažiusta įdomiu žmonių.

Šalia nuotraukose įamžintų Austrijos gyventojų ekspozicijoje „Būti žydų“ yra trijų vilniečių fotografijos. P. Rigaudas pasirinko skirtingų kartų Vilniaus žydus – studentę Rimą Volynskają, ilgaamžę Vilniaus Jidiš instituto darbuotoją Fanią Brancovskają ir Lietuvos šou pasaulio žvaigždę, muzikantą (grupė ŽAS) bei kulinarą Gidoną Šapiro. „Buvo didelė garbė pozuoti prieš tokio garsaus fotomenininko objektyvą. Juk jis yra fotografavęs Nobelio premijos laureatus, Holivudo žvaigždes. Aš nesiaučiu esantis garsenybę, todėl džiaugiuosi, kad P. Rigaudas nutarė mano portretą įtraukti į savo parodą“, –

G. Šapiro žodžius skelbia „Lietuvos rytas“.

P. Rigaudas taip pat įamžino savo modelių artimuosius, t. y. tuos, kurie turėjo jiems įtakos kaip asmenybėms. Kiekvieno iš fotografuojamų buvo prašoma įvardyti jam brangų žmogų, kurį reikėtų įamžinti. Prašymas turėjo būti pagrįstas. Tie asmenys neprivalo būti žydiškos kilmės.

Be to, fotografas pageidavo, kad fotografuojami žmonės pozuotų jiems artimoje aplinkoje. Sakykaim, kulinariją dievinantis Gidonas įsiamžinės kulinarijos studijoje.

Kol P. Rigaudas Tolerancijos centre tūria žydiškumo ribas, tapytojas Rimvydas Markeliūnas Se namiesčio menininkų galerijoje-dirbtuvėje aiškinasi santykį tarp dailininko ir jo dirbtuvės, dailininko ir konkrečiosios jo kūrybos erdvės. Nuo balandžio 10 d. čia veikia jo kamerinė paroda „Dirbtuvės peizažai“.

Pasak R. Markeliūno, dailininko dirbtuvė – ne tik apibrėžta veiklos vieta, kur menininkas išgyvena visą kūrybai skirtą laiką, piešia paveikslus. Tai aplinka, kurią jis sykiu formuoja, daro gyvybingą, raiškią, ieško joje „obalsią“, atsako į jos inspiruojančių detalių derinius. Jis pripildo ją – šią apibrėžtą erdvę – savęs, eskizų, kūrinių, daiktų, prisiminimų...

Menininkas pabrėžia šią vietą nesant statišką, formalią, darbinę – ji dailininkui atsakanti *tuo pačiu*. Ji veikia jį ne tik čia užsimezgančiais ir realizuoja maiši kūriniais (ar patį kūrybos procesą formuojančią aplinką), bet ir čia esančiais elementariais daiktais. Taip susiklosto dvejopas, abipusis santykis – menininkas ir jo dirbtuvė, menininkas ir jo dirbtuvės peizažas.

Savo ruožtu to dirbtuvės peizažo daiktai atspin di menininko pasirinkimą ir jo sielos peizažą. Patys daiktai savaime transformuojasi į naujus sielos peizažus. Taip gimsta dirbtuvės peizažai, priklausančių menininko kūrybos proceso erdvėvaizdžiui, ir susiklosto keleriopa priklausomybė: dirbtuvės bei daiktų, dirbtuvės bei reiškinii, na ir daiktų, reiškinii bei kūrybos.

„Tyla – judėjimas – įtampa – egzistencija – estetika – įrankiai – prisiminimai – savo pėdsako palikimas – atradimo džiaugsmas – priklausymas savo peizažui – juslinis atsakas į peizažo kvietimą – vie-

nas kitą dengiantys prisiminimų pėdsakai – ir dar daugel, ko nežinai...“

Bet sužinai – nutapęs paveikslą, – peizažo dalį. Taip ir keliaujti nuo savęs link peizažo – nuo savęs link kūrinio – nuo kūrinio link peizažo atradimo“, – teigia R. Markeliūnas.

Jis pabrėžia, kad peizažas – sielos būsena. „Dabar ji tokia, – pasakytą peizažu ir manimi peizaže. Jis lieka ir keičiasi kartu su manimi. Toks ir yra dirbtuvės peizažas: kartais su manimi, o kartais – aš už jo.“ „Nemuno“ informacija



BŪTI ŽYDU
Žydiškoko idėniteto projektas Vilniuje



Marius VYŠNIAUSKAS

Įžymybės Lietuvos Laikinojoje sostinėje



Garsioji Rusijos primabalerina Vera Karali.

Kaunas visais laikais sulaukdavo ižymiu užsienio svečių. Vieni jų prisimenami iki šiol, kaip, pavyzdžiui, XIX a. pr. apsilankęs Prancūzijos imperatorius Napoleonas Bonapartas, kuris kelias valandas praleido buvusiamе (ir iki dabar tebestovinčiame) Gechelio name, arba lietuvių-lenkų poetas Adomas Mickevičius, savo kūriniuose apipynęs Kauną legendomis. O kitų žymiu asmenybių žingsnius Kauno gatvėse užklojo užmaršties dulkės, jų aidas girdėti nebent istorikų sashiuviniuose ar amžinininkų prisiminimuose.

Štai nedaugelis žino, jog 1910 m. keletą mėnesių pakelui iš Miuncheno į Sankt Peterburgą Kau-
ne viešėjo garsi XX a. pr. ekspresionizmo dailininkė
Mariana Veriovkina (1860-1938). Jos laiškai Rusi-
jos tapytojui Aleksejui Javlenškiui – tarsi savo iška-
nėjusiai ekspressionistinė odė Kaunui, priskirtina šimtmečio
pradžios modernistinės literatūros tekstams. Šios dai-
lininkės tapyboje įamžintos mūsų miesto gatvės,
apylinkės atskleidžia visai kitokia, neįprasta lie-
tuviai dailininkams, spalvų palete.

Turių dailininkus, spaivą pačetė.
Kitai XX a. pirmosios pusės žymiai dailininkai
Kaunas yra gimtasis miestas. Rusų avangardo meistrė Varvara Stepanova (1894-1958) gimė 1894 m. spalio 23 d. Kauno valdininkų šeimoje. Vėliau išvyko į Rusiją, kur, globojama dailininkę Vasilius Kandinskio bei savo būsimo vyro Aleksandro Rodčenkos, 1921 m. dalyvavo garsiojoje „5 x 5 = 25“ abstraktaus meno parodoje Maskvoje ir netrukus tapo reikšminga rusiškojo avangardo figūra. Jos paveikslai „Šokančios figūros baltame fone“ (1920 m.), „Dvi figūros“ (1921 m.) ir kiti darbai dabar eksponuojami garsiųose pasaulio muziejuose Niujorke, Nacionalinėje Tretjakovo galerijoje Maskvoje, Thyssen-Bornemisza muziejuje Madride. Tačiau Lietuvoje dailininkė užmiršta ir meno istorikų menkai tyrinėjama.

Dar daugiau užsienio ižymybių Kauną aplankė Lietuvai tapus nepriklausoma. Kai 1917 m. Rusiją supurtė revoliucija, į Vakarų Europą patraukė ištisi inteligenčios bei aristokratijos būriai, tarp jų - daug menininkų, aktorių, rašytojų, mokslininkų. Nelengvame emigracijos kelyje Lietuva tapo tarpine stotele į Vakarus. Tik nedaugelis, neištverbė

tėvynės ilgesio, grįžo atgalios, tačiau tai netrukdė jiems dažnai aplankytį sostinę tapusį Kauną, atvežti savo kultūrinę programą, pristatyti kūrybą ar atidaryti parodą. Tad šiame straipsnyje ir norėčiau atskleisti nors nedidelę dalelę šiu pasaulinio garso asmenybių gyvenimo Kaune epizodų.

Daugiausiai ypatingų svečių Kaunas sulaukė 1921-1928 m. Tuo metu mieste buvo leidžiamas vienas populiausiuosius rusų dienraščių „Exo“, redaguojamas tikros antirevolucioninės Rusijos ižymybės, buvusio populiausio Sankt Peterburgo žurnalo „Naujasis Satyrikonas“ redaktoriaus, satyriko, poeto Arkadijaus Buchovo (1889-1937). Gyvendamas Rusijoje jis artimai bendravo su poetais Vladimиру Majakovskiui, Aleksandru Benua, rašytoju Michailu Bulgakovu, dailininku Konstantinu Korovinu. Dienraštyje spausdintais feljetonais (kurių nemažai išversta ir publikuota tarpukario Lietuvos spaudoje), garsiajai satyrine poema „Pilietis Oneginas“ pagal Aleksandro Puškino „Eugenijų Oneginą“, šmaikščiai pristatancią tarpukario Kauno atmosferą, politinį gyvenimą, nepriklausomos Lietuvos geopolitines problemas, pelnę lietuvių skaitytojų simpatijas, kartu priversdamas pasitempi kitus lietuviškus leidinius. Būtent „Exo“ išliko Kauno kultūrinę programą pristatantį straipsnių, kurie ne tik supažindina su to meto visuomenės laisvalaikiu, bet ir atspindi lietuvių pozūjį į atvykėlius.

Daugelis rusiškų renginių tarpukario Lietuvos spaudoje taip ir likdavo nepaminėti, nes to meto politika buvo nepalankiai nusiteikusi jų atžvilgiu. Stai kaip „Naujojoje Romuvoje“ pareiškė Juozas Keliuotis: „Mes nesimokysime vulgarių rusiškų anekdotų ir ekstazėj neklūposime prie Niemčinovos koju (...). Mes iš visų keturių pusiu nekviesime variagų ir jų vergiškai nemaldaujame, kad jie mums sukurtų kultūrą. Mes patys kursime ir praeiviams pinigų nešvaistysime.“ Nepaisant to, Kaunas vis tiek traukė užsieniečius, atveriančius miestiečiams naujus akiračius ir supažindinančius su klasikine kultūra.

1921 m. vasarą į Kauną iš Petrogrado atvyko Marijos teatro artistai. Miesto teatro scenoje su-

rengta daug baletų vakarų, kuriuose dalyvavo tokios žvaigždės kaip Vera Trefilova¹, Antanas Vilzakas², jo žmona Liudmila Šolar³, Marija (Moira) Šerer-Bekefi⁴, K. Goreva, pianistė O. Jozefovič ir smuikininkė V. Baja. Tai buvo meno kritiko, menešininkė ir baletu impresarijaus Sergejaus Diagilevo (1872-1929) baletu trupė, kuri tą vasarą gastrolavo po Europą. Šis asmuo subūrė neeilines asmenybes, tokias kaip balerinos Olga Spesivceva, Tamaras Tumanova, Tamara Karsavina (Kauno universitete dėstytoja profesoriaus Levo Karsavino sesuo) ir kt. Kaune surengtas vakaras lietuviškoje spaudoje liko nepaminėtas. Kodėl taip nutiko, sunku atsakyti. Galbūt rusų menininkų atvykimas į Lietuvą nebuvo itin pageidaujamas. Juk dar ne taip seniai lietuviai Nepriklausomybės kovose surémė ginklus su bolševikais, todėl šis nors ir taikus rusų menininkų atvykimas galėjo būti sutiktas nesvettingai. Pasak Leono Gudaičio, „lietuvių spauda aptarė tik I. Severianino „poezokoncertą“ ir A. Belo paskaitas“. Tačiau „Exo“ rusų kultūrinei programai Lietuvoje skyrė ne vieną puslapį, kuriuos parangė kultūros korespondentas Eugenijus Škliaras. Apie Marijos teatro artistus savo straipsniuose jis atsiliepė gana entuziastingai: „Tikrumoje žavingas akordas, Maskvos sniego pasaka šiltą liepos vakarą.“ Be to, išspausdino šiai progai skirtą eilėraštį „Balerinai“.

Nukelta i 18 p.

¹ Vera Trefilova (1875-1943) – rusų primabale-rina ir šokio pedagogė.

² Antonas Vilzakas (1896-?) – artistas, pedagogas. Cirko artisto N. Vilzako (geriau žinomo kaip Bim-Bom) brolis. Gimė Vilniuje.

³ Liudmila Šolar (1888-1976) – balerina ir pedagogė. 1906-1921 m. Marijos teatro artistė.

⁴ Marija (Moira) Serer-Bekefi (1895-?) - ballerina.

18 Tapatumo teritorijos

Ižymybės Lietuvos Laikinojoje sostinėje

Atkelta iš 17 p.

Kitas dėmesio vertas įvykis – spalio mėnesį Kau- ne apsilankęs poetas simbolistas Andrejus Belas (tikroji pavardė Borisas Bugajevas, 1880–1934). Jo apsilankymas Lietuvoje buvo neplanuotas, greičiau – priverstinis: poetas laukė vizos į Vokietiją. I Kauną A. Belas pateko per Rygą, iš kurios, neturėdamas tinkamos vizos, komendantūros buvo „ištremtas“. Apie Lietuvos sostinėje praleistą laiką gana iškalbingai pasakoja jo laiškas Vokietijoje laukiančiai žmonai Anai Turgenevai: „Ir sėdžiu uždarytas Kaune, be tiksllo ir prasmės, be poilsio, bet ir be darbo.“ Savo atsiminimuose poetas apraše Kauno atmosferą, užsiminė apie Laisvės alėją, žymiąjį A. Perkovskio kavinę, „pramintą „lenkų koridoriumi“, gyre lietuvius, jų kalbos skambumą. Paminėjo, jog viešnagės metu Miesto teatre perskaite keturių paskaitas. Jų pavadinimus žinome iš leidinyje „Sekmoji diena“ išspausdinto straipsnio „Andrejaus Bielio paskaitos“. Tai „Samonės krisis“, „Kūrybos žodis“ ir „Ritmingas mostas“. Apie pirmajį vakarą „Exo“ korespondentas rašė: „Lektorius perskyrė savo paskaitą į dvi pagrindines dalis. (...) Andrejus Belas gana tiksliai išsireiškė, jog visi griausinio griausmai, girdimi visuose pasaulio kampeliuose, yra tos išspildžiusios perkūnijos, apie kurias skelbė geriausi XIX šimtmecio kūrėjai ir dailininkai. (...) Paskaita turėjo didžiuli pasisekimą, o poetas pagerbtas širdingomis ovacijomis.“ Straipsnio autorius pastebėjo, jog paskaitoje vartoti įtai-gūs, netgi filosofiniai bei abstraktūs palyginimai, pavyzdžiai, iš Fiodoro Dostojevskio romano „Nusikaltimas ir bausmė“, kuriie kaustė klausytojų dėmesį. Rašinys bai-giamas pagiriama nuo žodžiu: „Paskaita buvo pati šviesiausia ir geriausia, kūrybiškiausia, kuo tik gali pasigirti Kaunas.“ Ir lietuvių spauda negailėjo liaupsiu: „Tai ne sau-sa mokslinė buvo paskaita, bet gyva jaus-

minga filosofinės minties sąvokų poema. Alegori-niai vaizdais iliustravo savo simbolinius posakius.“ Paskutinę paskaitą, minint rašytojo F. Dostojevskio 100-ąsiąs gimimo metines, poetas skyrė Levui Tolstoju. Joje poetas dalyvavo kartu su kolega – žymiu meno kritiku, dramaturgu, iš TSRS į Kauną persikė-liusiu Aleksandru Gidoni⁵ (1885–1943). Jo skaityta paskaita apie F. Dostojevskį, matyt, buvo dalis as-



Rašytojas Aleksejus Tolstojas 1917 m.



Avangardizmo-konstruktivizmo tapytoja
Varvara Stepanova.

meninės programos, ne vienerius metus rengtos gy-venant mūsų mieste – joje lietuviams bei Lietuvos rusams pristatydavo Rusijos kultūrą. Apie šią pa-skaitą „Exo“ rašė: „A. Belo pristatyme Tolstoju, tai naujas, neįmintas apaštalas. Tarp slaptų indų dok-trinų, Brahmos Krisnos pasauležiūros ir L. Tolsto-jaus filosofijos mokymo – keistas, bet gimininges ryšys.“ Pranešime A. Belas siekė apžvelgti didžiojo rusų klasiko pasauležiūrą, atskleisti jo mintis, užslėptus kūrybos pavidalus, o A. Gidoni pasirinko kitokį kelią. „Jeigu L. Tolstoju – A. Belovo – neramios, nepalaužtos dvasios. Tai Dostojevskis reljefiniam A. Gidoni pristatyme, taip pat neramus, jau prabudęs, ne svajotojas, bet bausis realistas, tamsios karalystės gyventojas, kurios gilumoje glū-di skaisti šviesa.“ Šioje paskaitoje ryškiai pabrėžtas F. Dostojevskio kaip katargininko vidinis išgyvenimas, išves-tos jo asmeninio gyvenimo paralelės su parašytais kūriniais. Kaip skelbė straipsnis, publika teigiamai įvertino abi paskaitos dalis: „Abu lektoriai turėjo didžiulį pasisekimą klausytojų tar-pe, perpildytoje teatro žiūrovų salėje.“ E. Skliaras pažymi, jog tarp susirinkusių lietuvių buvo ne itin daug, nors paskaitų metu kilo ginčų būtent dėl F. Dostojevskio tautybės (priskirti jį Lietuvai ar Rusijai), nes jo dukra Liubovė Dostojevskaja (vėliau Aimée Dostojevskaja) savo knygoje atskleidė vi-siškai kitokią nei išprasta šeimos kilmės istoriją: „Vis dėlto, atrodo senelis Michailas pasakojo savo vaikams apie sa-vo kilmę, nes tėvą ir vėliau dėdes daž-nai girdėdavau sakant: „Mes, Dostojev-skiai, esame lietuvių, o ne lenkai. Lie-tuva visai kitokia šalis negu Lenkija.“

Po šios šventės A. Belas buvo pakvietas pas poetą Kazį Binkį (išikūrusi Maironio gatvėje, tame pačiame na-me gyveno ir rašytojo Liudo Giros šeima). Ten surengta iškilminga vakarie-nė. Sutikimą organizavo poetai Faustas Kirša ir L. Gira. Pasak susibūrimė dalyvavusio S. Šemešio, „ten dalyva-

Tapatumo teritorijos 19

vo J. Petrenas-Tarulis, Aklasmatė-Pronskus, Faustas Kirša, Balys Sruoga, Liudas Gira, Petras Vaičiūnas, Pranas Morkus ir dar kiti, kurių dabar neatsimenu. Buvo maždaug 30 žmonių.⁴ Prie šio sarašo galima pridėti ir dar vieną pavardę – jau minėtą A. Buchovą, kuris buvo artimas L. Giros draugas, dažnai spausdinės jo kūrybą savo dienraštyje ir gynęs rašytoją nuo valdžios kritikos. Dienraščio „Exo“ redaktorius galėjo būti pakviestas ne tik dėl draugystės su L. Gira, bet ir dėl visuotinai pripažintu talento (iki šiol išliko A. Buchovo susirašinėjimas su pašaulinio garso rusų menininkais, pvz., rašytoja humoriste Nadiežda Tefi, rašytoju Aleksandru Kupriniu (kuris 1924 m. laiškuose taip pat žadėjo atvykti į Kauną, tačiau jo kūrybos vakaras taip ir neįvyko), dramaturgu Eugenijum Čirikovu ir kt.). Pasak amžininkų, A. Belas, prieš išvykdamas į Vokietiją, Bronės Girienės albume paliko atsisveikinimo eilėraštį bei žodžius, kuriais dėkojo už šeimininkų svetingumą ir žadėjo sugrįžti.

1922 m. sausio pabaigoje iš Berlyno į Kauną atvyko „raudonasis grafas“, tokiu kūriui kaip „Kančių keliai“ ar „Petras I“ autorius, rašytojas Aleksejus Tolstojs (1883-1945), surengės autorinį vakarą kitu garsaus rašytojo, žurnalistu Vladimiro Korolenkos (1853-1921) atminimui. Jo apsilankymo metu V. Korolenkos garbei E. Škliaras taip pat skaitė savo eiles. A. Tolstojs rusų dienraščio žurnalists pasakojo apie asmeninę veiklą bei kūrybinius planus Berlyne, teigė norintis išleisti „Rusu kūrybos“ leidykloje Ivano Sokolovo-Mikitovo ir A. Vtlugino knygas, pasakojo apie artimiausius literatūrinius-publicistinius užmojus, aptarė iškart po viešnagės Kaune turėjusius išvykti pasiodymus Rygoje bei Revalė (Taline). Tokios ižymybės atvykimas į mūsų miestą turėjo palikti pėdsaką ir lietuviškoje spaudoje, bet jokių atgarsiu aptiktis nepavyko. Tai rodo, jog kauniečiai tuomet deramai neįvertino žymaus svečio.

Po mėnesio, kovo 23 d., paskaitą apie „Leniną ir Trockį“ skaitė Piotras Pilskis. Savo išpūdžius apie renginį skaitytojams vėl pateikė E. Škliaras straipsnyje „Leninas ir Trockis (P. Pilskio paskaita)“. Pasak jo, tai buvo „aukščiausio laipsnio puikus ir įdomus kūrinių“. Pranešimas skaitytas perpildytoje karininkų klubo salėje, kurioje, matyt, ir vėl didžiajų dalij klausytojų sudarė rusai. Visgi tema sulaukė kritikos, mat pirmą kartą V. Leninas ir L. Trockis buvo pristatyti kaip eilinių, paprasti žmonės be laurų vainikų ir kruvinų togų, kokius juos buvo išpratę matyti komunizmo teoretikai. Tad toks pranešėjo pozūris turėjo sukelti sovietų šalininkų nepasitenkinimą.

Vėliau „Exo“ straipsniai dar pasakojo apie Marijos teatro solistės Z. Jurjevkos kamerinį dainavimą ir „seniausio tuo metu žinomo hipnotizuotojo (...) sceniniu vardu Ben-Ali“ pasiodymą.

Kaunas ypač turėtu didžiuotis 1922 m. gegužės mėnesį į miestą pakeliui iš TSRS į Berlyną užsukusiui ir čia parodą surengusių rusų-žydų tautybės XX a. tapytoju modernistu Marku Šagalui (1887-1985). Draugystė su Lietuvos pasiuntiniu Maskvoje Jurgiu Baltrušaičiu padėjo jam gauti ne tik vizą į Lietuvą (visa siulyta ir žinomam filosofui Gustavui Špetui, tačiau šis atsisakė ir vėliau buvo sušaudytas), bet ir persiusti diplomatiniu paštu 65 tapytas drobes, guašo darbus, piešinius ir išvairius rankraščius. O štai P. Lavrinecas savo straipsnyje mini kitokias šios garsenybės pabėgimo iš TSRS aplinkybes: „Menininkas išvažiavo padedant L. Lunačerskiui, kad išsiaiskintų paliktu prieš karą „Der Sturm“ galerijoje paveikslų likimą.“ Atvykęs į Kauną dailininkas surengė savo pirmąjį retrospektyvinį darbų parodą po Rusijoje praleistų metų. Paroda lankytojams buvo atvira dvi dienas ir eksponuota Lietuvos menininkų draugijos salėje. „Exo“ žurnalistas E. Škliaras rašė, kad tapytojo darbuose galima ižvelgti „rebusus ir primityvumą“ bei ne tik „nesuprantamus teptuko brūkstelėjimus (...), bet ir nepaprastas galimybes veikti nuotaikas“. Panašu, kad E. Škliaras nebuvu didelis M. Šagalo gerbėjas, nes, kalbėdamas apie menininko kūrybos perspektivas, atrodė nusiteikęs itin skeptiškai: „Neabejotina, tai tik li-

gotas, netikras užsiémimas, kuris dings, kai tik menininkas susidurs su tekanciomis, tikro, sveiko gyvenimo srovėmis.“ Tokia nuomonė tuo metu greičiausiai nelabai ką stebino, nes prieš atvykdamas į Paryžių M. Šagalas dar nebuvo toks garsus, koks tapo 1923 m. pasirodės Prancūzijos sostinėje, kur jo paveikslai pelnė milžinišką populiarumą. Tokias žurnalistu mintis galėjo paveikti ir faktas, jog pirmaisiais pokario metais senoji karta itin įtarai žvelgė į bet kokias naujoves, todėl galima numanyti, kad E. Škliaro straipsniuose skleidėsi to laiko visuomenės pozūris. Neišlikę duomenų, ar E. Škliaro nuomonė ilgai išliko.

Rugpjūčio gale-rugsėjo pradžioje į Kauną atvyko kitas žymus literatas, poetas, pramintas „juokų karaliumi“, geriausias A. Buchovo draugas Arkadijus Averčenka (1881-1925), kuris čia trumpam apsistojė prieš turnė po Rumuniją. Mieste jis surengė keletą savo vakarų. Sprendžiant iš L. Giros atsiminių, „Exo“ redaktorius galėjo prikalbinti režisieriu Konstantinu Glinskį (1886-1938) Valstybės teatre statyti A. Averčenkos pjese, su kuria teatralus supazindino pats autorius. L. Gira rašo, jog sausio 7 d., antrą kartą užėjęs pas K. Glinskį (kuris rytė prašejo paskaityti kai kurias A. Averčenkos komedijas), radė svečiuojantis ne tik A. Buchovą, bet ir su juo atėjusį patį komedijų autorium. Kalba turėjo suktis apie šiuos kūrinius, nes L. Gira toliau rašo: „Buchovas prašo mūsų juoktis tik kuo daugiaus komediją beskaitant.“ Matyt, jog dienraščio redaktorius galėjo lengvai paveikti vienus savo pažiūstamus padėti kitiems pažiūstamies. Šiuos ryšius patvirtina ir kiti šaltiniai: „Aktorius ir impresarijus E. Iskoldovas⁵ laiške A. Buchovui praše „taip pat ir p. Škliarą padėti rūpesčiuose, juk jis tiesiai į butus pas ministrus eina“. Tikriausiai kalbėta apie 1923 m. sausį, kai E. Škliaras apsilankė pas gynybos ministram. Kadangi atvykėliai neturėjo jokių protekcijų, o A. Averčenka savo laiškuose garsėjo kaip itin vulgarus keikūnas, jie ryžosi ieškoti būdų, kaip prieiti prie valdžios pareigūnų ar patekti į inteligentijos grupeles. Todėl galima teigti, jog A. Buchovo aplinka glaudžiai bendradarbiavo ir ieškojo būdų, kaip padėti į Kauną atvykstantiems draugams.

Dienraštyje „Exo“ minimas ir tarybinis žurnalistas Michailas Kolcevas (1898-1940), 1924 m. (kitur teigiamą, kad 1925 m.) pakeliui į Paryžių atsitraukinių



Dailininkas Markas Šagalas su žmona Bela ir dukra Ida.

užsukęs į Kauną ir čia surengęs autorinį vakarą. Jo dėka A. Buchovas sugebėjo grįžti į TSRS, kur 1937 m. buvo apkaltintas šnipinėjimu ir sušaudytas.

Keletą metų po to Kaune vyravo tyla ir tik 1928 m. į mūsų miestą atvyko legendinė Imperatoriškojo teatro primabalerina, nebyliojo kino aktorė, šokėja Vera Karali (1889-1972). Šios asmenybės gyvenimas vertas storiausio romano. Nuo jaunystės atidavusi visas jėgas baletui, dėl savo ypatingos plastikos buvo laikoma šokio deive. Sakoma, prieš jos „Mirštančią gulbę“ nubankdavo netgi pati Ana Pavlova. V. Karali draugavo su garsiu operos solistu Leonidu Sobinovu, vėliau užmezgė meilės ryšį su imperatoriaus Nikolajaus II pusbroliu didžiuoju kunigaikščiu Dmitrijumi Pavloviciumi (šis netgi norėjo ją vesti), kurio paskatinta 1916 m. gruodžio 16 d. parašė laišką imperatorienės Marijos Fiodorovnos favoritui vienuoliui mistikui Grigorijui Rasputini ir atviliojo jį į kunigaikščių Jusupovų rūmus, kur jis ir buvo nužudytas.

Kaip balerina V. Karali pelnė milžinišką šlovę? 1909 m. Paryžiuje atidare rusų sezono programą. Dėl savo veido bruožų bei vaidybos talento tapo pirmajai Imperatoriškojo teatro artistė, pakviesta vaidinti kine (filmus režisavo Piotras Čardyninas). Amžininkai tvirtino, kad ši moteris prilygo garsiajai Italijos balerinai F. Bertini. O kai kurie Kauno aristokratai netgi drėjo pabrėžti, jog „mūsų damoms reikytų pasimokyti, kaip save laikyti viešumoje iš Karali.“ Taigi ši moteris buvo išlepinta tiek virų dėmesio, tiek žiūrovų plojimų.

V. Karali ketino Lietuvoje statyti spektaklius ir atidaryti asmeninę šokio studiją. 1929 m. pavasarį ji pasirodė Kauno vasaros teatre ir pirmajame kino teatre „Odeon“ (dab. Kauno valstybinis lėlių teatras). Viešnagės metu atliko Frederiko Chopino valsą Nr. 7 bei kitus kūrinius. I savo pasiodymus kartu šokti pakvietė Bronių Kelbauską (1904-1975), kuris vėliau prisipažino būtent iš Veros pirmą kartą sužinojęs, kas yra romantinis baletas.

Įkūrusi Kaune baleto studiją artistė mokė visus norinčiuosius šokti. Tarp jos mokinjų buvo ir Marija Juozapaitė-Kelbauskienė (1912-1992), kuri gaivo asmeninę V. Karali rekomendaciją, patvirtinančią, kad ji esanti pasirengusi šokti pagrindinius vaidmenis spektakliuose. Deja, garsiosios primabalerinos gyvenimas Kaune truko neilgai. Tam, matyt, turėjo įtakos mieste apsistojęs kitas žymus rusų choreografas Pavelas Petrovas, kuris taip pat įkūrė baletu studiją, rengė koncertus, o 1925 m. gruodžio 4 d. kartu su mokiniais Valstybės teatre pristatė pirmąjį profesionalų baletą – Leo Dalibes'o „Kopelija“. Jo mokiniai dalyvaudavo ir V. Karali pamokose, semdamiesios jos talento.

1934 m. į Kauną atvyko operos dainininkas, basas Fiodoras Šaliapinas (1873-1938), kuris kartu su Kipru Petrauskui dainavo Ch. Guno operoje „Faustas“ ir liko sužavėtas lietuviškos publikos.

Tai tik maža dalis garsenybių, kurios lankėsi tarpu kario Kaune. Nors tuo metu lietuvių visuomenė sie rusiškos kultūros vakarai neatrodė reikšmingi ir labiau džiugino Lietuvos rusų bendruomenę, turime pripažinti – galime didžiuotis, kad Kaunas buvo tapęs svarbiausia stotele Rusijos sidabro amžiaus menininkų žemėlapiuose, o mūsų scenose ir parodų salėse demonstruoti pasaulinio lygio meno kūrinių.

⁵ Aleksandras Gidoni – meno kritikas, dramaturgas. 1917 m. organizavo Tauridės rūmų apsaugą. 1921 m. gyveno Kaune, skaitė paskaitas Rusijos tematika (pvz., „Rusija mūsų dienomis“, „Apie Dos tojevskį“, „Vrubelis, Rerichas ir Čiurlionis“, „Žmogaus grožis“, „Genujos konferencija“, „Teatro kultūra“). Aktyviai reiškėsi Lietuvos baltarusių laikraštuose. 1929 m. emigravo į Berlyną, vėliau į Paryžių. 1937 m. tapo masonų ložės Thebah nariu.

⁶ Eugenijus Iskoldovas – emigrantas, vienas talentingiausių rusų aktorių.



20 Tapatumo teritorijos

Benediktinių dvaras



Artėja vasara, todėl mes vis dažniau prisiminsime dvarus. Jie žymės stoteles mūsų kelionių maršrute, vilios savo praeities istorijomis ir kvies atrauti, kas dar neprarasta. Ši kartą nekalbėsime apie paveldo augos problemas, nes jų yra begalė, tačiau pakviesime į vieną pakaunėje stūksantį dvarelį, kuris šiuo atveju taps visų Lietuvos dvarų simboliumi.

Kačiūniškės dvaras dabar stovi tuščias, nes vis dar neišspręstos tam tikros nuosavybės problemas. Jis nesugriuvęs, kaip yra nutikę ne vienam aplieštam architektūriniam paminklui, bet kol kas ir neprižiūrimas, nenaudojamas bei neišnaudojamas taip, kaip galėtų būti. Zodžiu, „tipinis“ dvaras, kuriame reikia globos ir deramo dėmesio.

Todėl labai džiugu, kad, atsižvelgiant į meno ir kultūros bei kultūrinio turizmo plėtros Kauno rajone potencialą, išteigta viešoji įstaiga „Kačiūniškės dvaras“. O tai reiškia, jog atsirado iniciatorių, norinčių čia skatinti atvykstamajį ir vietinį turizmą, pritraukti investicijas, atstatyti ir išsaugoti nekilnojamąjį kultūros paveldą ateinančioms kartoms, sudaryti sąlygas mums visa tai pažinti ir naujotis.

Ateities vizijose Kačiūniškės dvaras turėtų tapti Nevėžio pakrantės dvarų grandinės dalimi ir pamažu išsilieti į pažintinę Raudondvario bei Žemaitkiemio (Babtyno) dvarų trasą – turistų srautams dvaro kompleksas taptų tarpine stotele pakelui iš Raudondvario dvaro Nevėžio pakrante link Žemaitkiemio dvaro, arba, atvirkštai, iš Žemaitkiemio Raudondvario link. Štai jums ir nesudėtingas vienos saulėtos vasaros dienos maršrutas.

Dvare ketinama įrengti kompleksą, kurį sudarytų apžvalgos bokštas, konferencijų-seminarų salė, svečių namai, senovinių valcų ir upinių žvejybos reikmenų muziejus, turistinės stovyklos aptarnavimo centras. Na, o visa kita veikla priklausytų nuo organizatorių fantazijos. Dvaras virstų dar vienu traukos tašku kauniečiams ir iš toliau atvykstantiems svečiams.

Istorija

Tam, kad išvydė pastatą matytume ne tik jo sieinas ir langus, reikia pasidomėti, koks jis buvo anksčiau, kokio gyvenimo skonį į save sugėré. Šiuo atveju, regis, ramaus ir tyro.

Šiek tiek neįprasto Kačiūniškės dvarelį, jei norėsite aplankytė, reikės paieškoti tolėliau nuo di-

džiujų kelių ant Nevėžio kranto. O neįprastas jis dėl to, kad buvo pastatytas ne kokių pasiturinčių dvarininkų ar grafių, o kuklių vienuolių benediktinių. Šiandien vienintelė senajį vienuolyną menanti sesuo Laurencija prisimena pasakojimus, kaip sunkiai šis dvaras buvo statomas: „Seserys pasninkaudavo ir statydavo rūmus, o aplinkiniai apkalbėdavo, kad jos ne kokiai prieiglaudą, o sau dvarą renčiasi. Tačiau tai buvo kapeliono iniciatyva.“ 1929 m. kanauninkas Juozas Meškauskas čia tikrai išteigė vienuolių rezidenciją, kurioje vėliau pats negyveno, tik lankėsi.

Po pirmųjų Vaitiekus ir Brunono misijų prabėgo net keturi šimtmeciai, kol sv. Benedikto sūnūs pagaliau nuolatinai iškūrė krikštą priėmuisioje Lietuvoje. 1386 m. Krokuvoje lankėsis ir čia pasikrikštijęs kunigaikštis Vytautas susipažino su netoli Krokuvos esančio Tynieco vienuolyno abatu, pakvietė benediktinus išskurti Lietuvos ir dovanojojimems gimtają Senųjų Trakų pilį (manoma, jog bažnyčios zakristija buvo perstatyta iš kunigaikštio Kęstučio pirties). Taip benediktinai atsidūrė Lietuvoje. Vėliau Vytautas suteikė vienuolynui materialinio aprūpinimo privilegijas, taigi vienuoliai galėjo kukliai, bet užtikrintai gyventi. Senųjų Trakų abatija buvo vienintelis benediktinų vienuolynas Lietuvos iki pat XVII a. antrosios pusės, kai kontempliatyvių vyrių vienuolijų ēmė gausėti ir plisti kituose regionuose.

Dar 1415 m. Vytauto žmona ketino steigti Lietuvos ir moterų (spėjama, benediktinių) vienuolyną, bet pirmosios benediktinės į Lietuvą atvyko tik XVI a. pabaigoje. Garsaus ir pamaldaus Lietuvos didiko Mikalojaus Kristupo Radvilos Našlaitėlio 1591 m. išteigta vienuolynas Nesvyžiuje taip motininiu Lietuvos benediktinių centrui.

Devynios iš Nesvyžiaus atvykusios seserys benediktinės 1627 m. iškūrė mažame mediniame namelyje netoli apliesto Šv. Mikalojaus bažnytėlės Kaune. Praėjus beveik dvim šimtmeciams buvo pastatytas ir gana erdvus vienuolynas, kuriame jos gyveno visiskai užsidariusios nuo pasailio ir pasišventusios malda. Septynis kartus per dieną ir vidury nakties seserys giedojo liturgines benediktinių valandas, siuvo ir siuvinėjo bažnytinės apeigų rūbus, dirbo daržuose ir uoliai prižiūrėjo Šv. Mikalojaus bažnytėlę.

Kaune išskūrusioms benediktinėms apie XIX a. vidurių priklausė trys dvarai: Petrašiūnų, Paštuvo ir Sudvojiskių. Tačiau į valdžią atėjus Rusijos carui Nikolajui I, imta uždarinėti katalikų bažnyčias ir vienuolynus. Taip 1842 m. valdžios rankose atsidūrė ir benediktinių dvarai. Vis dėlto po poros

metų vienuolėms už nusavintą turą buvo skirta „ugodija“ – po 100-150 dešimtinių žemės. Kauno benediktinių vienuolynui atiteko Paštuvo bajorių mišis, o 1848 m. – ir Kačiūniškės palivarko plotas, kurį anksčiau valdžia buvo nusavinusi iš Kauno tévų karmelitų vienuolyno. Taip seserys benediktinės iškūrė mūsų minimoje vietoje.

Deja, po 1863 m. sukilimo vienuolystę vėl imta persekioti ir guiti: uždarinėti vienuolynai, uždrausta rengti kandidatus į vienuolius. Vienuolynai paprasčiausiai turėjo išnykti. Kalbintoji sesuo prisimena, kaip norėdamos pergudrauti caro pakalikus seserys benediktinės mirusias vienuoles laidodavo po bažnyčia, o vietoj jų priimdavo naujas nares ir suteikdavo joms mirusiuų vardus. Valdininkai tik stebėdavosi, kaip seserys gali taip ilgai gyventi.

Labai įdomu, jog ši vienuolynams priklausiusi Kačiūniškės dvaro žemė vienu metu buvo perduota rusakalbiams gyventojams ir pavadinta... Mask-



Kristaus nuotaka Ižadų šventėje.

Tapatumo teritorijos 21

va. Likusi žemės dalis, laimei, liko vienuolių žinioje. Tuomet čia buvo vis kas nora auginama ir siunciama benediktinių vienuolynui Kaune. 1913 m. vienuolių ūkio inventoriaus knygoje minimos 25 melžiamos ir 9 nemelžiamos karvės, 10 arklių, 26 kiaulės, 14 avių ir 26 vištų. Žodžiu, vienuolės buvo tikros ūkininkės.

1926-1929 m. jos dvaro žemes nuomojo pusininkams, kurie dirbo ūkyje, ir pasilikdavo sau puše derliaus. Tačiau galiausiai vienuolės šiose žemėse ėmė visiškai savarankiskai šeimininkauti. Kačiūniškės dvaro sodybą sudarė du kiemai, vienuolių užveistas sodas, dešimt trobelių ir kapinės. Seniausias iš ūkinių pastatų, pastatytas XIX a. viduryje, buvo medinė klėtis su dviem kambariais ir priesvirniu. Vienuolės turėjo kuliamają mašiną, jame ir linams pjauti skirtas mašinas, penkių rušių plūgus, lėkštines akėcias ir kito žemės ūkio inventoriaus. Kitokiems darbams įsigytos audimo staklės, mostuvai, verpimo rateliai, kuriais darbavosi audėjos. Visa tai aiškiai liudija, kad vienuolės buvo gerokai nutolusios nuo pasyvios kontempliacijos ir gana sunkiai pluošo. Didelių turų pelnyti gal ir nepavykdavo, tačiau pakakdavo ir dvare apsistojusioms vienuolėms, ir dar siuntiniams į Kauną.

Na, bet laikas pakalbėti apie patį dvaro pastatą. Pagal architekto M. Grubliausko projektą 1929 m. buvo pastatyti dviejų aukštų eklektikos stiliaus rūmai su kuorais puoštu bokštu. Sienų karnizus ir jonikinių virš koplyčios bei antro aukšto bokšto langų puošė šv. Benedikto kryžiai, šiek tiek besiskiriantys nuo mums įprastų. 1931 m. dvare atsirado daugiau ūkinių pastatų: mūrinis dviejų aukštų su požemiu tarnų namas, klojimas, kiaulidė, medinė darzinė. Šiuo metu nuvykę galėsite apžiūrėti tik rūmus, tarnų namą ir svirnā.

Vienuolės išsikūrė naujuosiuose rūmuose. Pirmaise aukšte buvo įrengta Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų koplyčia, trys kambariai ir vonia, antrame – vonia ir penki kambariai, trečiame aukšte – pastogės ir laipteliai į bokštą. Vonias tais laikais vienuolėms buvo prabangos ženklas, todėl sesuo Laurencija iki šiol pamena, kaip kaitindavo vandenį kapelionui atvykus.

Koplyčios ir kambarių sienos buvo išdažytos tautinių audinių ornamentais. Koplyčioje kabėjo renesanso dailininko ir architekto Rafaelio paveikslas „Siksto madona“ reprodukcija, o penki patalpų juosiantys langai pagaminti iš želatininio vitaro.

Aplink dvarą driekėsi sodas, kuriam augalai buvo gabenami iš užsienio. Dvaras įspūdingai atrodo ir šiandien, bet kaip jis baltavo dylikos šimtmečių liepų (sako, buvo tokiai, kurios tris šimtmečius vešėjo), šimtų obelų, kriausią, vyšnių ir trešnių, slyvų, serbentų ir agrastų krūmų apsuptyje, sunku ir išsivaizduoti. Sodo būta ištisies prabangaus – tarpkariu jis įvertintas net 15 000 litų. Tačiau vertingiausia tai, kas pinigais neįkainojama.

Sesuo Laurencija prisimena, kaip per Nevėžį vienuolės keldavosi valtele. Taip jas pasiekdavo ir Mišių aukoti bei išpažinčių išklausyti atvykdavęs Raudondvario parapijai paskirtas klebonas.

Nuo 1926 m. seserys benediktinės turėjo imtis ne tik kontempliatyvios, bet ir apašalinės veiklos. Vietoj liturginių benediktinių valandų jos ēmė kalbėti Romos brevijorių, pakeitė senuosius nepato-gius rūbus. Kaune vienuolyno centriniuose namuose buvo bažnytiniai rūbų ir paprastų drabužių siuvykla, o šalia veikė siuvimo kursai. Benediktinės visada gyveno kulkiai, todėl turėdavo tik po vieną vienuoliškų drabužių komplektą, su kuriuo ir buvo laidojamos. Vienuolės griežtai laikėsi nuostatos, kad aprangą gali siūti tik vienuolijai priklausancios seserys, o iškarpas perduodavo viena kitai. Šalia tiesioginės jos imdadavosi ir išairiausios kitokios veiklos: vargonavo, dirbo vaikų darželiuose, prieiglaudose, dėstė tikybą pradžios mokyklose.

I Kačiūniškės dvarą kai kurios vienuolės iš sverut atvykdavo pailseti, tačiau kartu ir ūkyje pasidarbuodavo. Archyvinėse nuotraukose matyti,



Kačiūniškės dvaro seserys benediktinės.

kaip jos prižiūrėdavo vaikus, kurie, matyt, į dvarą susirinkdavo iš aplinkinių kaimų. Vienu metu pa-prastai čia dirbdavo keturios ar penkios seserys. Vilkėdamos šviesius lauko darbams skirtus abitus, prižiūrėjo daržą, rūpinosi sodu, kuriame augo iš užsienio atvežti obelų sodinukai. Net buvo svarstoma čia įkurti žemės ūkio mokyklą, bet planus sujaukė Antrasis pasaulinis karas.

Sovietmečiu Kačiūniškės dvaras staiga virto koto-luku „Keltas į komunizmą“ (kažin ar būtų įmanoma ką baisesnio tokioje sakralioje vietoje sugal-voti), vėliau – Žemės ūkio elektrifikacijos moksli-nio tyrimo institutu-eksperimentiniu ūkiu. Čia veikė pieninė, rūsyje – skalbykla, o keliuose kambariuose gyveno kolūkiečiai. Lietuvių atgavus ne-priklasomybę Jame liko kelios būsto neturinčios šeimios.

Dabar siekiama atgaivinti sakralinę paskirtį turėjusi dvarą, įkurti muziejų ir kamerinių koncertų erdves, atverti dvarą lankytojams bei meno kūrė-jams.

Kvepalai

Visa tai, tikėkimės, įvyks ne tokioje tolimoje ateityje. O kol kas dvaras garsinamas net kuriant ypatingus kvepalus. Neseniai pristatytas istorinis kvapas, kurio „reklaminiu veidu“ galbūt ateityje taps buvusi vienuolė benediktinė ir menininkė

Skaidra Jančaitė. Kvepalų, eterinių aliejų, smilka-lų ir dervų istorijos šaknys siekia Biblijos laikus. Svaiginamų kvapų aprašymų randame testa-mentuose, todėl sukurti jie ne tik žadina mūsų pojūcius, bet ir gaivina istorinę atmintį. Kačiūniškės benediktinių vienuolynas aktorių ir parfumerij Aistė Mickevičių įkvėpė atkurti istorinį dvaro kvapą. „Rojaus kvapas“ – tai istorija ant jūsų riešo. Uni-kalus, individualus ir autentiškas dvelksmas iš pra-erities.

„Odor Paradiisi by Kaciuniskes Manor“ skle-džiasi ajeru, gintaro, serenčiu, bičių vaško, juodų-jų serbentų aromatai. Šie kvepalai – universalus ir efemeriskas meno kūrinys, skirtas ne tik kvepintis, bet ir tyrinėti. „Kvapas nepasižymi atpažištamu-mu, nėra „mielas“, su juo reikia apsisprasti, daug kartų uostyti, būti kartu ilgesnį laiką, kad pajus-tum, kaip viena po kitos išsilukštenu „vis kita na-ta“. Kvapas jus nugramzdina. Ir primena ne „malo-numų Roju“, o kelionę į Roju per meditaciją“, – tai p. ši aromatą pristato kūrėjai.

Važinėdamiesi po Kauno apylinkes nepamirš-kiite benediktinių žemų ir jų puoselėto dvaro. To-kių ypatingą aurą išsaugoju siųjų vietų Lietuvoje tikrai nedaug.

Pagal viešosios įstaigos „Kačiūniškės dvaras“ archyvinę medžiagą parengė Audronė MESKAUSKAITĖ



22 Tapatumo teritorijos

Išleista brangiausios Žygimanto Augusto laikų lietuviškos monetos replika

Žymiausių pasaulio monetų kalyklų atstovė ir oficiali kolekcinių monetų ir medalių platintoja Lietuvoje UAB „Monetų namai“ balandžio 15 d. Istorinėje Lietuvos Respublikos Prezidentūroje Kaune pristatė vertingiausią Lietuvos istorinių monetų replikų kolekciją „Lietuvos pinigų istorija“, sudarytą bendradarbiaujant su Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Numizmatikos skyriaus specialistais ir Lietuvos numizmatikos ekspertu prof. Stanislovu Sajausku. Kolekciją sudarys 24 kruopščiai atrinktų garsiausių ir numizmatiniu požiūriu reikšmingiausių Lietuvos istorinių monetų – nuo pirmųjų XIV a. LDK denarų iki paskutiniųjų Abiejų Tautų Respublikos lietuviškų šesiagrašių – replikos. Nedaug retų autentiškų LDK monetų yra prieinamos kolekcininkams, kai kurios jų saugomos tik valstybiniuose muziejuose, taigi „Monetų namai“ kiekvienam suteiks progą surinkti asmeninę Lietuvos istoriją menančių monetų kopijų kolekciją.

Pirmaoji eksponuojama moneta – Žygimanto Augusto 1562 m. lietuviškas portugalas. Iki mūsų dienų ši moneta išlikusi tik keliose turtingiausių Europos muziejų kolekcijose, o Lietuvoje nesama né vieno jos egzemplioriaus. Tai ne tik brangiausias ir stambiausias Žygimanto Augusto laikų lietuviškas pinigas (prilygintas 10 stabilioms vertės auksinių zlotų, svérė 35 g, aukso praba – 980/1000), savo išvaizda lietuviškiausia tų laikų moneta, bet ir vienas puošniausių, meniškiausiu Lietuvos numizmatikos dirbinių. Portugalui būdingi meniški renesansiniai piešiniai: monetos averso centriniame skyde karūnuoto Žygimanto Augusto portretas, abipus jo – 1562 m. metai, už portretą juosiančio augalų vainiko – lotyniška legenda: „Žygimantas Augustas Dievo malone Lenkijos karalius ir Didysis Lietuvos kunigaikštis“, reverso centre pavaizduotas LDK herbas Vytis, po juo – Gediminaičių stulpai, o už augalų vainiko – legenda, nurodanti monetos nominalą – 10 florinų.

Manoma, kad lietuviškas portugalas nukaldintas Žygimanto Augusto jaunesnės sesers karalaitės Kotrynos Jogailaitės (1526–1583) ir Švedijos karaliaus Eriko XIV brolio – Suomijos kunigaikštio Jono Vazos (1537–1592) vedybų proga. Pinigas kaldintas nusižiūrėjus į tos pačios vertės tuo metu Portugalijoje naudotus kruzdus – monetas, kurias Portugalijos karalius Emanuelis (1495–1521) kaldino ne apyvartai, o kaip dovanas, teikiamas įvairiomis progomis kilmingiemis asmenims; tai buvo reti, sunkūs, iš Aukso Kranto aukso smilčių nukaldinti dirbiniai, kurių vertė prilygo dešimčiai florinų. Pagal monetos legendos fragmentą R(EX) PORTUGALIE (Portugalijos karalius) monetai prigijo portugalo vardas, numizmatikoje vartojoamas iki šiol. Sekdami karaliumi Emanueliu, ir kitų kraštų valdovai ėmė kalti dešimties florinų portugalus – jie tapo svarbia valstybės prestižo ir valdovo savireklamos priemonė.

Pirmieji Žygimanto Augusto lietuviški portugalai nukaldinti modernioje Vilniaus monetų kalykloje, atidarytoje 1545 m. Vokiečių gatvė-



Žygimanto Augusto lietuviškas portugalas.

je, kurioje dirbo geriausi Vakarų Europos meistrai. Valdant Žygimantui Augustui Vilniaus monetų kalykla buvo tapusi monetų emisijos centro tiek Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, tiek Lenkijos Karalystėje.

Žygimantas Augustas laikomas bene didžiausiu lietuviškų monetų novatoriumi – jis ne tik nukaldino pirmają auksinę lietuvišką monetą (1547 m. dukata) bei pirmajį lietuvišką portugala, bet ir pirmasis pradėjo monetose vaizduoti Lietuvos didžiojo kunigaikščio (savo) portretą (1545 m. grašis), jo pusgrasiuose pirmąkart vaizduoti kalyklos valdytojo heraldiniai ženklai (1562 m. LDK žemės iždininko Gabrieliaus Tarlos). Žygimanto Augusto monetose sukurta visa galerija jo portretų, kuriuos vainikuoja 1565 m. talerių ypač meniškas senstančio valdovo atvaizdas. Žygimanto Augusto monetos buvo tokio aukšto meninio lygio, jog tapo pavyzdžiu kitoms Vakarų Europos šalims.

Parengė Aurina VENISLOVAITĖ



Kotryna Jagailaitė.



Portugalijos karaliaus Emanuelio kruzadas.

Aldona RUSECKAITĖ

Teko laimė būti ir karaliene...

Rankose laikau knygą „Eugenija Mikšytė-Lašienė. Apie save bei kitus ir kiti apie ją“ (2012). Tai puikios poligrafijos, kietais viršeliais, su nespalvotomis bei spalvotomis fotografijomis, 462 puslapių leidinys, išleistas be jokių valdiškų rėmėjų. Knygoje randame įdomių faktų: jos sudarytojas – Eugenijos vyras Algirdas Lašas, pagrindinis rėmėjas ir talkininkas – sūnus Vladas Lašas, o spausdino kito sūnaus Gedimino Lašo dizaino studija. Taip šeima „suremia pečius“, kai nori pagerbti brangaus žmogaus atminimą. Šiuo atveju – žmonos, motinos, senelės. Tačiau šeimos vyrai pukiai suprantą ir žino, kad jie iškelia E. Lašienę ir kaip garsią lituanistę: pedagogę, kultūrininkę, visuomenininkę, žymią kaumietę.

E. Mikšytė-Lašienė nugyveno prasmingą ir gražų gyvenimą. Pasaulį ji išvydo 1929 m. balandžio 14 d. netoli Utėnos vargonininko, muzikos mokytojo, chorvedžio Liogino ir Teklės Mikšių sei moje. Gražų Aukštaitijos kraštą, kuriame gimė, o vėliau Anykščius, kuriuose gyveno Eugenijos tėvai, ji labai mylėjo, dažnai lankė ir niekada nuo jo nenutololo. I amžinybę moteris iškeliavo 2010 m. birželio 16 d.

Pavartykime knygą, skirtą E. Lašienei. Pratar meje sudarytojas A. Lašas apibrėžia tikslą: „Šis leidinys turėtų priminti ją kaip simpatišką mergaitę – mokinę, atkakliai siekiančią mokslo, studentę – seniūnę, visuomenininkę, nuolatos geranoriškai besistengiančią padėti kolegoms, kaip įdomią moterį, sužavėjusią ne vieną iš jos gerbėjų, rüpestingą motiną, išauginusią ir paruošusią gyvenimui tris gūvius berniukus, mėgstamą ir kūrybingą dėstytoją, parengusią ir suorganizavusią taip pat ir daugybę išsimintinų vakaronių, kaip pasišventusią visuomenininkę, išsariusią žymią vagą M. K. Čiurlionio, J. Zikaro ir kitų Lietuvos menininkų, muzikų ir rašytojų atminimo dirvonuose.“ Leidinys sudarytas iš trijų dalių ir priedo, kuriame spausdinamos fotografijos ir laiskų faksimilės.

Pirmaoji knygos dalis pavadinta „Eugenija apie save ir kitus“. Cia randame ir E. Lašienės rašytas autobiografijas, ir jaunystės laikų dienoraščio fragmentų, ir prisiminimų apie savo Tėvus, giminę, taip pat apie garsiuosius uošvius – akademiką Vladą Lašą, profesorę Janiną Lašienę, i kurių šeimą Eugenija pateko kaip marti. Beje, E. Lašienė kartu su bendraautoriais parašė ir redagavo knygas „Akademikas Vladas Lašas“ (1980), „Aš pati“ (1997, apie profesorę Janiną Mackevičaitę-Lašienę). Šioje knygos dalyje išspausdinti reto žanro tekstai – tai nekrologai ir obituarijos (laidotuvų kalbos). E. Lašienė iš prigimties buvo puiki oratorė, greitos orientacijos, ląkios minties, jautrios širdies. Per savo gyvenimą ji pasakė daugybę atsisveikinimo kalbų

prie kapo, parašė nekrologų. Sunkią valandą niekam neatsisakė padėti, mokėjo nuraminti, paguosti, sustiprinti.

Reikia priminti, jog E. Lašienė Vilniaus universitete lietuvių kalbą ir literatūrą studijavo tame garsiame kurse, kuriame mokėsi Justinas Marcinkevičius, Algimantas Baltakis, Alfonsas Maldonis, Jonas Kazlauskas, Marija Maciauskienė, Leonardas Sauka ir kiti, o Eugenija buvo šio kurso seniūnė. Santykiai buvo tokie draugiški ir neįsardomi, kad kurso draugai susitikdavo kas keleri metai. Štai 1999 m. bendrakursių susitikimo proga, minint 50-ies metų sukaktį nuo pirmojo jų pasimatymo, visi iš anksto pildė anketas, atsakinėjo į klausimus. Tokią E. Lašienės anketą randame knygoje.

Cia daug įdomių gyvenimo faktų, kai kas pateikta su humoru: „Būdama Prahoje, pirmą kartą savo gyvenime dirigavau orkestru. Pasisekė labai gerai, nors su muzikiniu kūriniu iš anksto ir nebuvau susipažinusi. Orkestras jautriai reagavo į mano batutos virpesius, o restorano publika negailėjo plojimų. Tada supratau, kad dirigento talentas man persidavė genais iš mano Tėvelio...“

Pirmajame knygos skyriuje taip pat galima perskaityti E. Lašienės kaip pedagogės, ieškančios



Eugenija
Mikšytė-Lašienė.
Apie save bei kitus
ir kiti apie Ją

naujų darbo formų, bandančios eksperimentuoti, straipsnių, pranešimų. Ypač didelis ir novatoriškas darbas, kurį atliko Eugenija, – televizijos laidos mokyklai. 1976-1981 m. ji sukūrė ir pati pristatė per dešimt televizijos scenarijų literatūrinėmis temomis. Pavyzdžiu: „M. K. Čiurlionis mūsų poezijoje“, „B. Brechta – epinio teatro pradininkas“, „Fausto tema mene“, „V. Šekspyro „Hamletas““. Pagrindinis tragedijos konfliktas“ ir kitos. E. Lašienės televizijos laidos buvo įdomios, mielai žiūrimos ir daugelio itin giriamos. Knygoje spausdina ma keletas jos scenarijų, ne kartą rodytų televizijos ekrane. Cia vėlgi reikėtų priminti, kad E. Lašienė, baigusi Vilniaus universitetą, buvo paskirta į Garliavos vidurinę mokyklą lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja. O 1957 m. rugpjūtį pradėjo dirbti Kauno taikomojių dailės mokykloje, kuri vėliau pervadinta St. Žuko taikomojių dailės technikumu, o dar vėliau – Kauno aukštėsnių meno mokykla (dabar – Kauno kolegijos J. Vienožinskio menų fakultetas). Šioje mokykloje Eugenija dirbo iki 2004 m. Visas gyvenimas atiduotas pedagoginiams darbui. Dėstydamas lietuvių kalbą ir literatūrą būsimiems dailininkams, E. Lašienė tartum įgijo papildomą kvalifikaciją – dailėtyrininko, o ji moksleiviams, būsimiems menininkams, skiepijo gimtosios kalbos žinias, literatūros suvokimą, skatinė jų kūrybą. Knygoje nepraleista ir pedagogės visuomeninė veikla, kurią ji mėgo, buvo aktyvi. Galima paminėti keletą pavyzdžių. Eugenija nuosirdžiai reiškėtu tuometėje Knygos bičiulių draugijoje. Vienoje konferencijoje ji kalbėjo: „Didelė laimė džiaugtis knyga, jos laukti kaip brangaus draugo, ieškoti joje dvasinių lobų, išminties ir patarimų. Tačiau dar didesnė laimė paskatinti tam džiaugsmui kitus, kad jie ateitų prie to dvasinio lobyno, Jame ieškodami savęs ir rytdienos...“ Nuo 1996 m. Kauno aukštėsnių meno mokyklos absolventui buvo įteikiamas skulptoriaus Juozo Zikaro premija už ypač aukšto meninio lygio diplominių darbų. Visi premijos organizacinių rūpesčių ir įteikimo iškilmių rengimas tekdavo E. Lašienė, ji tai atlikdavo su dideliu kūrybiškumu ir pasiženintim: „Juozo Zikaro premija – tai ne tik absolvento darbo įvertinimas, bet ir dėstytojų bei fakulteto bendruomenės nuopelnų pripažinimas, ugiant gera specialistą bei žmogų, gebėsiantį vertinti tautos praeities kultūros lobius bei dirbtį ir kurti ateities visuomenėje.“ Knygoje išspausdinta E. Lašienės tekstų apie Juozo Zikaro atminimo saugojimą.



Nukelta i 24 p.



24 Atmintis

Teko laimė būti ir karaliene...

Atkelta iš 23 p.

Dar vienas Eugenijos visuomeninės veiklos beras – Kauno M. K. Čiurlionio draugija, ji buvo pirminkino pavaduotoja. Knygoje išspausdintas ta tema interviu su E. Lašiene, kuriame ji prisipažsta: „Čiurlionių reikia atrasti pirmiausia savyje ir tada galbūt padėti atrasti jį kitiems.“ Patyruusi pedagogė organizavo edukacines programas mokiniams ir mokytojams „Diena su Čiurlioniu“, kvietė atlikėjus, pati pasisakydavo.

Antroji knygos dalis pavadinta „Apie Eugeniją jos vienintelis vyras“. Aštuoniasdešimtyje puslapių apie savo žmoną kalba jos sutuoktinis A. Lašas. Nepamenu, koks vyras apie savo moterį yra parašęs tokius pagarbui, šiltus, galop gana atvirus ir labai įdomius prisiminimus. Šis tekstas prilygsta grožinei literatūrai – tai ir meilės istorija, ir dvasinių rysiai, ir laikotarpis, ir buitis, ir gimines, ir draugai. „Vyras savo namuose gali būti karaliumi tik tuomet, jei moteris – karalienė. Šito man ypatingai norėjosi. Todėl privalėjau visomis jégomis stengtis padaryti Eugeniją karaliene. Karalienei nepakanka vien fizinio grožio, elegancijos ir išsilavinimo, jai reikia dar ir dvasinio tobulumo. O jį pasiekti nėra lengva. Daugelis jo siekia visą gyvenimą. Tai darėme ir mes. Be to, šias pastangas turi lydėti troškimas kitą padaryti laimingą, t. y. meilę.“ Taip prisipažsta memuaristas Algirdas. Skaitydamos šiuos prisiminimus, mėrys bus maloniai nustebintos, o vyrai turėtų sunerimti – ar jie visada būna dėmesingi savo žmonoms, ar suvokia jų siekius ir troškimus...

Trečioji dalis – „Kiti apie Eugeniją“. Šiame laiškų bei prisiminimų skyriuje apie E. Lašienę – asmenybę, pedagogę, visuomenininkę, organizatörę, draugę, bičiulę – pasakoja jos kolegos, bendradarbiai, artimieji ir buvę mokiniai bei studenai. Eugenija kaip retas žmogus sugebėjo ir norėjo pažinti kitus, bendrauti, suprasti, suburti. Ypač jautriai dirbo su moksleiviais, skiepijo jiems ne tik lietuvių kalbos ir literatūros žinias, bet ir pasidžiaivimą savo tévyne, skatino skaityti knygas, deklamuoti eiles, kvietė į mokyklą rašytojus, renge literatūros vakarus. Štai garsus dailininkas Stasys Eidrigevičius, buvęs E. Lašienės studentams buvo labai miela, dėmesinga (...) lyg mama.“ Kita dailininkė Stasė Medytė rašo: „(...) technikume netrukko įvairių literatūrinų vakaronių, susitikimų su aktoriais ir t. t. Šitą ratą lengvai suko dėstytoja Eugenija Lašienė – visų susibūrimų *spiritus movens*. (...) Lietuvių kalbos pamoka. Atsidaro durys, pasirodo šviesi, inteligentiška, neaukšto ūgio Mokytoja. Mus ji vedžioja po slépiningas eilutes, renčia tautos rūmą. (...) žinojau, jeigu mane užkluptų neganda, bet kuriuo paros metu drąsiai galėjau belstis į Mokytojos namų duris. Žinojau – bus pagelbėta.“

Šioje dalyje daug giminių prisiminimų, taip pat – bendramokslį, kurie Eugeniją pamena kaip kurso seniūnę, kaip gabią muzikai. „Eugenija, pasižymėjusi ne tik gražiu balsu, bet ir puikia klauša, skambino kanklémis universiteto Lietuvių liaudies dainų ir šokių ansambluje. Gražiai užvesdavo dainą mūsų susibūrimuose...“ – prisimena bendrakursė Elena Cemnolonskienė. O buvęs kurso draugas A. Baltakis tarsi papildo: „Visas mūsų kursas mėgo dainą, dainuodavome, kada ir kur galėdavome. Gal taip bėgome nuo nykios tik-

rovės? Eugenija dėl savo taktiškumo, mokėjimo bendrauti iš karto įgijo kurso bičiulių pasitikėjimą, tapo mūsų nepamainoma seniūne.“

Įdomū E. Lašienės gyvenimo tarpsnių prisimena dirigentas Petras Bingelis: „O jos neaprépama veikla Kauno M. K. Čiurlionio draugijos darbe buvo tiesiog jos gyvenimo būdas. (...) atsiskleidė ypatingai Eugenijos Lašienės – sumanios, išradingsos vadybininkės – talentas. Reikėjo ne tik sukurti naujus draugijos įstatutus, emblemą, antspaudą, bet ir numatyti veiklos kryptis, suplanuoti darbus. Niekas šiai asmenybei nebuvo sunku, viską ji darė su meile ir atsidavimu. (...) Per keletą metų tūkstančiai Kauno miesto moksleivių turėjo galimybę pažinti M. K. Čiurlionio kūrybos pasauly. (...) E. Lašienė paliko neišdildomą savo dar-

bų pėdsaką. Visada ją prisiminsiu kaip labai šiltą, šviesią, atsidavusią Lietuvai asmenybę.“

Viename knygoje spausdinamame Justino Marcinkevičiaus 1955 m. laiške rašoma: „(...) aš balsiai noriu, kad Tu būtum laiminga. Tai štai. Kada nors mes pakalbėsim apie laimę ir daugiau...“ Baigus skaityti šią solidžią ir turinингą knygą galima drąsiai pripažinti, jog bendrakursio Justino linkėjimas išspildė, ir E. Mikšytė-Lašienė tikriausiai buvo laiminga, bet ji daug laimės suteikė ir kiems žmonėms. Eugenijos širdės šviesa ir skaidrumas neišseko iki paskutiniųjų gyvenimo dienų.

Si knyga yra tarytum apie vieną iškilią Moterij, tačiau iš tikrujų joje lyg kokiuoje kalkėje atispaudžia visos kartos, kuri i pasauli atėjo suėjus trečiam dešimtmeečiui, likimai, istorija ir gyvenimas.



VU pirmakursiai 1950 m. Iš kairės pirmoje eilėje antra – Marija Macijauskienė, trečia – Eugenija Mikšytė-Lašienė, dešinėje puseje pirmoje eilėje – Justinas Marcinkevičius, aukščiau – Alfonsas Maldonis, dar aukščiau už merginos – Jonas Kazlauskas, iš kairės priešpaskutinėje eilėje trečias – Algimantas Baltakis.

Dovilė ZELČIŪTĖ

„Katedra“: rauda virš griuvėsių ir prisikėlimo viltis

Kada prarandame save? Gal kai nustojame džiaugtis, kai liaunamės švesti ir švyteti kasdienybėje, kai prisiaikome arba – susitaikome su savo konformistinė plūkuriuojančia būsena, su tariamu vienadieniu saugumu. Mégini įsivaizduoti, kuo taptų režisierius Oskaras Koršunovas, jei pasirinktų tokį kūrybos kelią... Turbiūt paneigtų pats save.

Apie tai – ir šio režisieriaus „Katedra“, dar 2012 m. lapkričio pabaigoje pastatyta Nacionalinio dramos teatro scenoje. Justino Marcinkevičiaus drama... Tūrėt galvoje O. Koršunovo darbų stilistiką, vos išgirdus, jog pradedamas statyti šis spektaklis, žinia nugąsdino: kas tai bus – ginčas su dramos autoriumi, poetu, vadinanu tautos sąžine, ar meninė savižudybė? Sukurti „jautrų“ spektaklį, tokį kaip „Dugne“ (pagal M. Gorkij) ar „Miranda“ (pagal W. Shakespeare'o „Audrą“) režisieriui buvo didelis, bet įmanomas išbandymas, nes, paviršutinišku žvilgsniu vertinant, ši literatūrinė medžiaga yra jo, jam artima, iš jo „lauko“. Tačiau pastatyti Just. Marcinkevičiaus „Katedrą“?.. Tačiau, kurios kiekvienas dramos žodis, replika, atsidūsėjimas lietuvių literatūros žinovui ir nacionalinės dramaturgijos bei teatro mylėtojui pažįstamas, kai neišvengiamai išskyla keilių senųjų šios dramos pastatymų lietuviškoje scenoje lyginimai, o ir pati drama, tiesą sakant, šiomis dienomis, esant jau laisvai Lietuvai, tarytum ir praradusi savo deginanti aktualumą bei įtampą. Tačiau ar tikrai taip? Ir apie ką gi ši Just. Marcinkevičiaus garsiosios trilogijos drama?

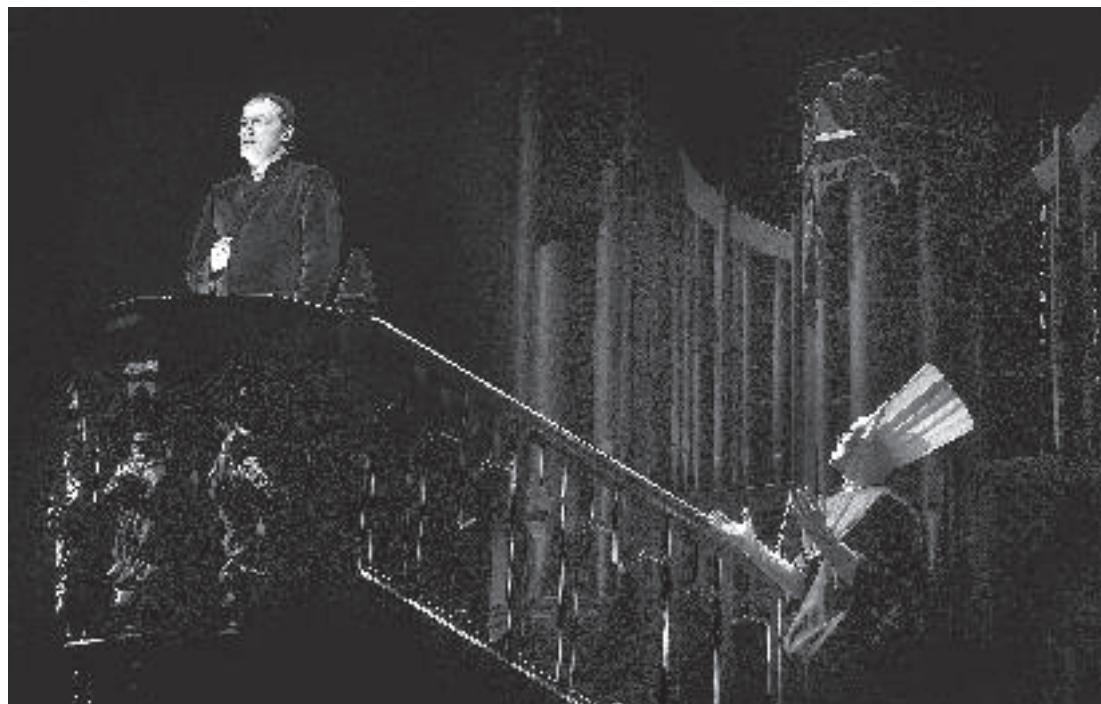
Kad ir kaip mèginciau rašyti objektyviai, man tai padaryti sunku: sèdējau daugely repeticijų, gyvenau tuo spektakliu jam gimstant. Pirmiausia, ką supratau ir sau atsakiau, nelyginant pažvelgusi veidrodin: as tikrai esu atsakinga už tai, kokia yra mano Lietuva, kurioje gyvenu, kur yra mano namai, artimieji, tolimesni ir net nepažįstamieji. Nes jau išaugta iš neigimo amžiaus: a, čia „jie“, ne aš, ne – mes, bet „jie“ yra atsakingi už netvarką mano šalyje, už veidmainystes, plėškavimą ir grobimą, už menką dèmeši kultūrai, vaikams, seneliams, už nuviltus ir pažemintus tautos siekius ir t. t., ir pan. Ir „jie“ atėjus laikui gaus, kas priklauso, nes bus atsiteista. Mistiškieji „jie“...

Staiga susivoki, apsigraibai, žiūrėdamas Nacionalinį „Katedrą“, – nèra jokių „ju“! Tau tiesiai sako ma: esi atsakingas *asmeniškai* ne tik už savo gyvenimą, bet ir už tą, kuris kuriamas ar bus sukurtas tavo vaikams. Kaip ir už tą, kuriame kūrybos ugnies – né su žiburiu...

Kūryba – kaip vienintelis būdas gyventi džiaugiantis, statant, atliepiant žmogiškajam ir visų pirma – Dievo skirtam pašaukimui, kaip vienintelė žmogaus dvasios gyvastį liudijanti būsena. Kūrybos galia, kūrybos valia. Pramušanti visus šarvus, visus nusistovėjusio, schemiško, dogmatiško, prisiaikeliško ir mélagingo visuomenės gyvenimo sluoksnius. Nuplēšianti kaukes ir išlaisvinanti gyvastį. Paneigianti stereotipus, griaunanti ir ardanti tai, kas privalo kisti ir tobulėti. Perkeiciant. Kūryba, jos intencija, jos vitališkoji jéga. Toks yra „Katedros“ pagrindinis veikėjas Laurynas. Toks – gaivališkas, nesusitaikantis, kenčiantis, maksimalistas, einantis savo kūrybos Golgo-



Motiejus, Žibintininkas – akt. Arūnas SAKALAUSKAS.



Vyskupas Masalskis ir Abatė – aktoriai Dainius Gavenonis ir Nelė Savičenko.

tą – yra Laurynu scenoje esantis aktorius Marius Repsys. (Profesinis šuolis – nuo Mariaus Ivaškevičiaus pjesei „Išvarymas“ veikėjo Vandalo (režisierius O. Koršunovas.) Nekyla ranka rašyti, jog M. Repsys „vaidina Lauryną“. Marius suauga su personažu taip, kaip gali suaugti jo patirties, jo kartos, jo temperamento ir pilietiško užtaiso žmogus. Patinka tai žiūrovams ar – nelabai. Tačiau bùtent jis, šis aktorius, tampa kelių kartų susiliejancios arba susikertančios dramos problematikos laidininku, scenoje atstovaudamas šiandienos Lietuvai. Su visa savo jéga, kaip ir bejegiskumu, kartkartémis – brutalumu ir ironija, su beprotišku ryžtu nepasiduoti. Mariaus Laurynas kaip užkeretas kankinamas vienos vienatinės „ligos“: pašaukimo. Paskui ši balsą jis eina kelias, kaunasi – aistringai, vaikiškai, agresyviai, klupdamas ir vél kildamas. Taip, šis vaidmuo M. Repšiu didelis išbandymas. Tai ir režisieriaus iššūkis: kalbèti apie tai, kas tautai ir individui esminga, remiantis bùtent i pagrindinės katedros koloną, bet ne i vakaryksčius prisiminimus ar nostalgijas. Skaudu, kad per maža filosofinės refleksijos M. Repšio vaidyboje? Ir labai gerai, kad taip. Gyvenimas nuo sovietmečio pakito, kiti tempai, kitokia kančios ir įkalintojo „melo grandinėse“ kalba. Greitesnė, aštresnė, brutalesnė. Ir, kaip ir pati Nepriklausomybė, dar jauna. Apsidairykime, kur gyvename, kas tie žmonės, esantys su mumis ir šalia, kas toji šiandienos Lietuva. Gal kas tikėjosi išlakaus herояus scenoje? O man M. Repsys – bùtent tokis, nes paskui šitokį vedli eiciau nedvejodama: jis žino, ką renkasi ir ką aukoja. M. Repšio šiuolaikiškumas scenoje yra ta pulsuojanti arterija, kuri suteikia poetiniam, kadais kurtam tekstu naujų gyvybę. Yra viena

bendra: istorijos ratas apsisuko, ir mes vél ilgimés to paties, apie ką išskaudėjo dramoje poetas, – gyvos, atsakingos, viltingos, kuriančios, dvasingos, nepasi-duodančios, šviečiančios tikėjimu Lietuvos. Tokios, kurioje Katedra – ne vien poetinis simbolis, tarytum bùtū mielas ir graudokas praeities atvirukas, bet šiandieninė vidinė šventovė. Narsa gyventi, valingai pa-skiriant save kūrybos, t. y. kitokio savęs ir kitokios Lietuvos labui. M. Repsys tam atsiduoda be patetikos, sužmogindamas rečitatyvinį eliuotą tekstą. Kartais, kiek gasdindamas literatų klausą, jis laužo atmintinai pažįstamas Just. Marcinkevičiaus strofes elutes, dëdamas savus kirčius. Bet galbūt tik taip M. Repšiu Lauro vaidmuo ir tampa kūnu bei krauju. Ir tuomet, kai aktorius, pasiekęs emocinį *fortissimo*, padaro pauzę ir sulėtina tempą, tykiai pasverdamas kiekvieną ištariamą žodį, – eini paskui ji, pasikliauji, tiki, nes tos pauzės akivaizdžiai užpildomos asmeniniu, o ir autentišku ieškojimu. Ir Mariaus, ir Oskaro. O drauge – ir žiūrovo.

Aprépti jaunam aktoriui visą Lauro vaidmens filosofiją nélengva, ir gal net neįmanoma bùtū jau-nam menininkui Laurynu Gucevičiui, gržusiam iš Italijos į Lietuvą kurti ir patekusiam į prisiaikymo, sustabarėjimo, priverstinio nuolankumo bei asmeninių tragedijų gîrnas staiga prašnekti kaip senam Sokratui.

Nukelta i 26 p.



26 Teatras

„Katedra“: rauda virš griuvėsių ir prisikėlimo viltis

Atkelta iš 25 p.

Turbūt nieko nér sunkiau, kaip dramatiškiausias vidines būsenas perteikti ne veiksmu, o poetinėmis eilutėmis, kurios baigiasi retoriniais šauktukais ir klaustukais. Kalbėti – ir nemeluoti. Tiesiog tapti pačiam tais ištariamais žodžiais. „O Dieve, už ką tu mus gyvenimui baudi?!“ – pasako Laurynas, ir jo ištarmė nesukelia abejonių, kad pasakyta motyvuo- tai. Tokio amžiaus aktoriaus kaip M. Repšys! O taip yra. Šiai laikais, kai galima susikalbėti su bendramžiais vos kelias svariais riebiais žodžiais, ir būsi suprastas... Ar parašyti SMS tik pasitelkus keletą prie- balsių. Noru pasakyti, kad M. Repšiui suderinti dvi Lauryną ištikusias paraleles – veiksmo ir atvirai čia pat įvardijamos vidinės būsenos – yra daugiau nei sunku. Ačiū Dievui, šis aktorius dar neturi (o gal ir neturės) sceninių štampų, nes melas šio „vaiko“ lū- pose nunestų spektaklį į bedugnę jau po pirmų sce- nų. Tačiau toks pavojujus negresia, nes, kad ir kas ką manytų ar spręstų, režisierius tiksliai pajuto, kas gali tapti scenoje Laurynu. Ir kas ištvers pakelti finale savo vaidmenis grandines taip, kaip tai daro M. Rep- sys. Vaikiškas, tyras, naivus, nekaltas. Ciniškas, šiuolaikiškas, nirtus, netgi agresyvus. Apsvaigintas vienintelio vyno – kūrybos aistros. Juk prarandama viskas: mylimoji, draugų pasitikėjimas, „geras varda“ ir savo kartos tikėjimas juo. Visa tai tampa kančios pavidalais, virš kurių turi sužaliuoti jo grū- šia. „.... kaip man būti, kaip man būti, jaunai, gražiai?...“ – klausia Aklasis muzikantas, jo giesmė – spektaklio leitmotyvą – rauda aktorius Saulius Bareikis. Sauliaus vaidmuo – it spektaklio kamertona: štai tokia tonacija dera kalbėti apie tautą dabar. Ir – kelti ją. Lietuviai visuomet prisikeldavo per dainas ir giesmes. Per jas išlikdavo. Sulaužyti, apakin-



Ieva Teresė – aktorė Monika Vaičiulytė.

ti, suluošinti kaip tasai S. Bareikio Aklassis muzi- kantas, senas luošys. Todėl bet kuri minkštesnė spek- taklio scena anksčiau ar vėliau vis tiek patikrinama S. Bareikio „Grūšios“.

Šis spektaklis – tai griuvėsių apraudojimas. Ir – mėginiamas prisikelti. Šia prasme „Katedra“ tampa ne vien lietuvišku, bet ir universaliu statiniu – tau- tos išlikimas kaip pasaulio išgelbėjimas. Ir supurto jau iki skausmo pažįstamas O. Koršunovo kūrybos klausimas: „kas tu esi?“ Ar tik žiūri, tik vertini, tik būni šio pasaulio stebėtojas? Kūrėjas? O gal – grio- vėjas?..

Tokiam simbolistiniam kūrinui kaip „Katedra“ suteikti aistringą gyvybę bei užsukti vyksmą nėra paprasta. Vis dėlto, nepaisant nepaprastai sunkių Lauryno-Repšio sceninių užduočių, spektaklyje su- kurta tiek gyvenimo ir tiek gyvų veikėjų su jų liki- mai, su beviltiskai susikryžiavusioms vaidmens linijomis, kai néra, regis, jokios išeities. Gyvybės išukti kenčia ir savas aukas aukoją aktoriai Dainius Gavenonis (Vyskupas Masalskis) ir Monika Vaičiulytė (Ieva Teresė). Kaune vaidintoje „Katedroje“ pirmame veiksmė ši dueta stebėjau praradusi amą. Čia nebuvuo „blogo“, „niekšo“ ir „geros“, „nelaimingos“. Prieš akis vėrësi tragiskos likimų paralelės. Du pa- smerktieji, du nelaimingieji, du likimai. Ievos Tere- sės kancią, desperatiška kova pasitelkus visus įma- nomus gundymo ir jauno kūno burtus, plėšri, drastiška, šokiruojanti vaidmens kalba; ir – Vyskupo bejégystė, melas, atsirandantis dėl kančios, kai, aistrų apsėstas, save niekindamas ir puikiai suprasdamas nuodėmės dydį, jis tiesiog traškomas savo paties pasmerktumo.

Antrasis „duetas“, aktoriai Vytautas Anužis ir To- ma Vaškevičiūtė, kuriems patikėti Vyskupo ir Ievos Teresės vaidmenys, užgauna širdį ir įtikina kitaip: nuožmia, skausminga V. Anužio vaidmens beato- daira, tam tikru apsėdimu ir didybės manija, protu ir valdžios jėga, antiherojaus manipuliavimo meist- ryste, priverčiančia paradoksaliose vietose žiūrovus net juoktis; ir – dieviškuoju motinystės ilgesiu, tokiu veriančiu T. Vaškevičiūtės riksmu: „Kur mano vaikas?!!“



Laurynas architektas
ir Aklas smuikininkas –
aktoriai Marius Repšys
ir Saulius Bareikis.

Niekad negaliu ramiai žiūrėti scenos, kai paklai- kusi Ieva Teresė klausia: „Sakykit, žmonės, argi tai tiesa, / kad mano balandėlio / gyvo nebéra?!“ Kad ir kuri aktorė tą vakarą vaidintų... Tai iš dalies ir klau- simas apie tautą: ar mano tautos gyvybės jau nebė- ra?.. Nes nuolat peršasi dar viena „Katedros“ idėja: ši drama ir šis spektaklis – apie bergždumą, apie atimtą kūdikį, su kuriuo galima sieti tautos išlikimo viltis. Todėl dėsninai paprastas ir jaudinantis, skaidrus ir viltingas finalinėje scenoje Vilniaus An- gelo (Adomas Gavenonis) ižengimas. Mus išgelbės toji dvasia, vaiko žvilgsnis. Visuomet, kai tik būnu šiam spektaklyje, matau, su kokiu dékingumu salė žvelgia į vaiko pasiodymą finale (šiaip jau itin rizi- kingas žingsnis scenoje). Todėl, kad paliekama viltis. Ne tuščias happy end'as, bet šiltas, viltingas spek- taklio kūrėjų „tikiu“.

Taigi tikiu, kad šis spektaklis pastatytas Lietu- voje laiku ir vietoj. Po išvarymo turi įvykti ir sugri- žimas.

„Dabar matome daug nusivylimo. Mes esame Eupo- poje, bet tampam tamsūs, provincialūs, nepaten- kinti ir be ambicijų. Šiandieninė Lietuva panašėja į kraštą, į kurį Just. Marcinkevičiaus pjesėje sugrįžta Laurynas. Tačiau suvokdami istorijos rato neišven- giamumą šiandien vėl ryžtamės atmerkti akis ir pa- matyti Katedros viziją kaip kometą, kurią anuomet išvydo Laurynas“, – sako režisierius O. Koršunovas.

Ir griežtai suveržoje visų kūrybos galių – Just. Marcinkevičiaus draminio teksto, garso „takelio“ – veriančios, lietuviško kolorito persmelktos Antano Jasenkos muzikos; skambancios, ažūrinės, o sykiu – lietuviškai daiktiskos Vytauto Narbuto scenografi- jos; stilizuoto judesio, tampančio keliaisluoksnėmis citatomis (judėsys – Vestos Grabštaitės); Vitalijos Mockevičiūtės, Arūno Sakalausko, Dariaus Meš- kausko, Tomo Rinkūno, Nelės Savičenko ir visos spektaklio trupės vaidmenų apsuptyje tiesiog ne- įmanoma, kad katedra („Katedra“!) būtų likusi pu- siaukelėje nepastatytą. O. Koršunovas sukurė har- moningą, skaudų ir kartu – viltingą spektaklį. Gies- mė? Protestas? Malda? – Visa kartu.

Dmitrijaus MATVEJEVO nuotraukos



Kelionė pasaulinės muzikos istorijos puslapiais

Kauno valstybinio choro meno vadovo ir vyr. dirigento Petro Bingelio 70-mečio jubiliejus klasikinės muzikos mylėtojams dosnai pažėrė iki šiol Lietuvoje negirdėtų, didelės apimties muzikinių kūrinių premjerų.

Gegužės 2 d. Kauno valstybinėje filharmonijoje, gegužės 4 d. Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje Kauno valstybinis choras atliko programą, kurios klausantis bus galima pasaulinės muzikos istorijos puslapiais keliauti iš šimtmečio į šimtmetį.

„Parinkdami kūrinius koncerto programai, norėjome pakviesi savo klausytojus į savo šiek muzikinę kelionę, tartum nutiesti tiltą, jungiantį įvairias muzikos istorijos epochas“, – kalbėjo P. Bingelis.

Koncertuose skambės XVIII-XIX a. sandūroje kūrusio austrų kompozitoriaus Josepho Haydno sakralinės muzikos šedevras „Missa in tempore belli“, XX a. rusų muzikos metro Igorio Stravinskio „Kantata“ moterų balsams bei šiandien kuriančio lietuvių autorius Bronius Kutavičius „Dzūkiškos variacijos“, kurios pasirinktos pabrėžiant tai, jog maestro P. Bingelio talentą, jautrumą ir meilę muzikai ugđė bei brandino gimtoji Dainavos šalis.

„Missa in tempore belli“ („Karo laiko mi-

šias“) J. Haydnas parašė 1796 m. Eizenštate, Austrijai aktyviai angažuojantis į karinę kampaniją, lydėjusią visą Europą išjudinusius Didžiosios Prancūzijos revoliucijos įvykius. „Mišios“ – vienos iš keturiolikos didžiojo Vienos klasiko, pasižymėjusio giliu religingumu ir kiekvienos partitūros rankraštį baigdavusio įrašu „Tegul bus pagarbintas Dievas“, sukurtų Mišių kompozicijų. Kūrinio premjera įvyko 1796 m. gruodžio 26 d. Vienoje, pijorų vienuolijos Švč. Mergelės Marijos bažnyčioje. Kartkartėmis kūrinys įvardijamas kaip „Paukenmesse“ („Litaurų mišios“) dėl timpanų panaudojimo orkestruotėje. Teigiama, jog pagrindinis kompozicijos tikslas – išreikštai taisos siekį, pasipriešinimą karo nešamiams neramumams, įtampai.

„Kantata“ dviems solistams, moterų chorui ir kameriniam orkestrui I. Stravinskis parašė 1951-1952 m., netrukus po vienos iš paskutinių, o apimtimi – didžiausios operos – „The Rake's Progress“ (1951 m.) sukūrimo. Kantatos

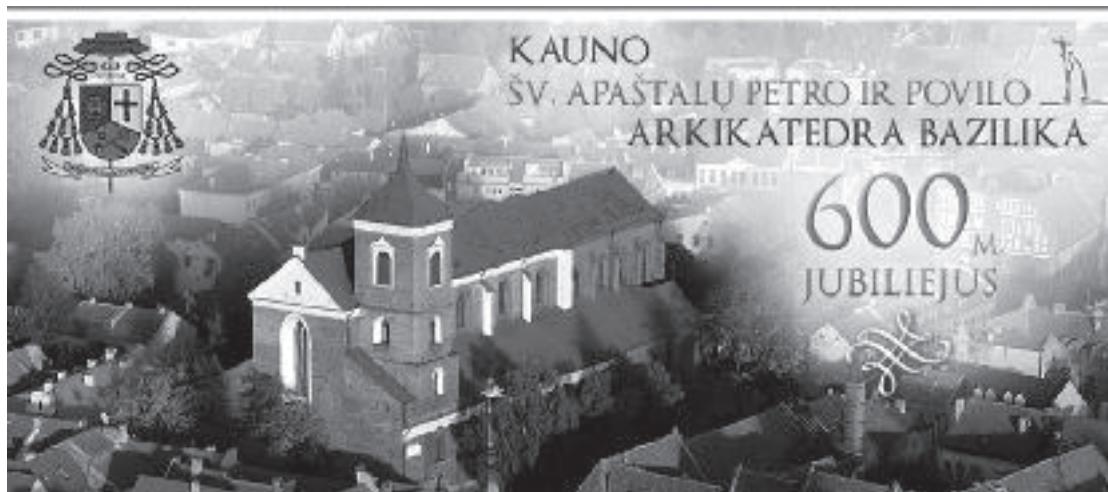
tekstui panaudota keturių nežinomų XV-XVI a. britų poetų lyrika.

Choro vadovas, iškilų jubiliejų prasmingai pažymintis prie dirigento pulto, kur nejučia bėga idėjų ir premjero kupini kūrybinės veiklos metai, džiaugiasi, kad jo suburtas ir puoselėjamas chorus yra vienintelis išpūdingos apimties chorinės muzikos kūrinių atlikėjas šalyje; daugelį tokio pobūdžio lietuvių ir užsienio kompozitorų opusų Lietuvos publikai kolektyvas yra pristačę ir atlikęs pirmasis.

Iki šiol Kauno chorus parengė daugiau nei 150 pasaulinės muzikos klasikos lobynui priklausančią didelės apimties vokalinių-instrumentinių kūrinių nuo viduramžių iki moderniosios muzikos: oratorių, kantatų, mišių, pasių, koncertinių ir sceninių operų versijų.

Kūrinius atliko Lietuvos kamerinis orkestras (meno vadovas – Sergejus Krylovas), Kauno valstybinis chorus ir solistai. Diriguos jubilatas P. Bingelis.

Parengė Rimantas KLEVEČKA



MUSICA SACRA

Gegužės 5 d., sekmadienį, 12 val. Kauno arkikatedros 600 metų jubiliejaus iškilmės. Giedos Kauno valstybinis chorus, diriguojamas Petro Bingelio. Mišių celebracijai vadovaus ypatingasis popiežiaus pasiuntinys kardinolas Stanisławas Dziwisz. Dalyvaus Lietuvos vyskupai, valstybinės valdžios ir savivaldos atstovai. Iškilmės tiesiogiai transliuos LRT. Kviečiame drauge paminėti iškilią istorinę miesto suaktį!



28 Galerija

Kristina DAILIDAITĖ

Paslapčių ir nuojautų pasaulis

Kai pavasaris nedrąsiai žvilgčioja į bundančią po ilgos žiemos žemę, spalvų lietus užlieja Kauno apskrities viešąją biblioteką ir Girstučio kultūros ir sporto centrą. Ten nuo balandžio 15 d. iki gegužės 16 d. garsus Kauno menininkas Vilius Ksavera Slavinskias rengia jubiliejinę – asmeninio 70-mečio ir kūrybinio 35-mečio – parodą, pavadintą „Paslapties nuojaudomis“, kuri simboliškai tampa dailininko kūrybinio kelio apibendrinimui ar savotiška ataskaita. Kartu pasirodo ir parodai skirtas išsamus katalogas.

Parodoje eksponuojama daugiau nei pusantro simto akriilo, akvarelės ir mišria technika atlirkų darbų – tai tik maža dalelė to, ką dailininkas yra sukūręs, ir to, kas dar likę Lietuvoje ir neišsibarstę po pasaulį. Atrinkdamas kūrinius parodai ir sudarinėdamas katalogą, V. K. Slavinskias atsisakė juos datuoti, taip tarsi pabrėždamas, kad kūryba visada plėtojasi savotiškais pasikartojančiais ciklais: idėjos, aplankiusios pries trisdešimt metų, gali grįžti į dabarties momentą, tad menininko stilius laisvai migruoja laike (kūrybiniuose laikotarpiuose) ir erdvėje (drobėje).

Vaizduojamų objektų ir temų pasirinkimas – platus ir nevienareikšmis, stilistika – nuolatos kintanti, bet išlaikanti labai savitą, jautrią dailininko atlirkimo manierą, kuri atpažįstama tiek besiliejančiuose akvarelės darbuose, tiek konstruktiviniuose koliažuose ir mišrios technikos paveiksluose. Pastaruosiuose vyrauja tapybiškumas, kai aplikacija apgobiamai minkštais teptuko potėpiais, kai viškas susilieja į bendrą žaismingos, ekspresyvios dėlionės kompoziciją. Koliažuose žongliruojama įvairiausioms temomis ir stiliais – nuo antikos iki krikščioniškojo religinio meno, nuo nostalgiskų, šiltų, iškarpu albumus primenančių darbų iki nevaržomų kūrybinių improvizacijų, kuriose susiypina įvairių pasaulio kultūrų ženklai, šiuolaikinio gyvenimo reliktai, vidinės kontempliacijos. Visa tai pateikiama kaip itin asmeniškas ir žaismingas pokalbis su išoriniu ir vidiniu pasauliais, tarsi paskubomis bandant apkeliauti Žemės rytulį, savo paties gyvenimą, pakeliui surenkant visas širdį suvirpinusias detales, prisiminimus, kurie kaip aidas nuskambėjo sieloje ir vis dar girdisi jų atgarsis – kartais su persmelkta sentimentu, o kartais su ironiška gaida, kartais panašus į nuostabos atodūsi, kartais – į nuoširdų tylų juoką žmogaus, bandančio perprasti pašauj, kuriame gyvena, ir žmonės, ku-

rie jį supa, kuris suvokia, kad bet koks prasmės – pasaulio, žmonijos ar gyvenimo – išisämoninimas yra trapus, iki galos neužčiuopiamas ir nevaldomas kaip smėlio smiltelės rankose.

Nors kūrybinį kelią dailininkas pradėjo nuo akvarelės, daugiausia darbų buvo atlikta gana „jauna“ dailės technika – akrilu, dėl savybės greitai „sustingti“ reikalaujančiu iš menininko impulsivumo ir akimirkos pajautimo (todėl vėliau užtepmi sluoksniai tampa atskiromis detalėmis, kurios nesusilieja su jau esančiomis, o tik dengia ir papildo viena kitą). Tad šiuose darbuose pirmiausia pastebimas ryškus formų daugiasluoksnikumas. Nors daugelyje kūrinių galima atpažinti konkretius vaizduojamus objektus, vis dėlto vyrauja formų laisvė, kurioje pinasi abstraktionizmo, ekspresionizmo ir fovizmo paveikti sprendimai. Tai panašu į nevaržomą meninę improvizaciją, savotišką spalvą ir liniją „džiazavimą“, kai atsisakoma laikytis tradicinių dailės kompozicijos sprendimų ir paprasčiausiai pasinerama į savotišką žaidimą. Kūriniai pulsuoja laisvu, improvizuotu ritmu, skaidančiu ryškias spalvines plokštumas, kurias vienuose darbuose įremina griežti, aiškiai jas apibrėžiantys, kituose – nesuvaryti, virpantys kontūrai. Čia priešais žiūrovo akis atsiveria vidinis menininko pasaulis, persmelktas giliai viduje tūnancio nerimo, nuojaut, meilės gamtai, žmonėms, savo žemei. Tačiau

negalima kažko tiesiogiai įvardyti – užčiuopiamos tik užuominos. Tas pats paveikslas kiekvieno žiūrinčiojo akyse įgauna vis naujų prasmų, naujų pavidałų. Tai tokis žaidimas: lyg vaikas vasarą, užvertęs galvą į dangų, stebėtum debesis ir matytum juose pilis, virš jų skrendančius milžiniškus paukščius-angelus-žmones, kurie mainytusi su kiekviena sekunde. Bet čia, paveiksluose, regi spalvotas dėmes ir keistas figūras, kurios primena kaži ką pažįstamą, bet pasislėpusi po sydu ir pasikeitusi į kažką nauja. Jautiesi atsidūrės kitos planetos miesto sode, kur žmonės, paukščiai, žuvys ir gyvūnai perėjo per kreivų veidrodžių labirintą. Tokios yra vidinio pasaulio išraiškos – nepaklūstančios taisykliems, nežinančioms, kas yra tikra, o kas išgalvota. Reikšmės žaidžia pačios su savimi – jos kinta... pasaulis kinta... Tad esi tik stebėtojas, tik spalvinė dėmelė visatos drobėje. Iš tiesų čia karaliauja spalvos: ryškios, bet ir šaltos – kai kur aplietos sidabru lyg po lietaus, kai kur pasidengusios auksu it vakaro saulėje. Iš drobės į tave žvelgia nematerialus pasaulio veidas ar, tiksliau sakant, veidai, kuriuose spindi kartais melancholiškos, primerktos, o kartais plačiai atvertos ir smalsios akys, suvilnija kietai sučiaupotos, tylinčios ar vos pravertos, paslaptis šníbdžančios lūpos.

Galiausiai laikas prabili apie akvarelės darbus ir peizažus, kurie primena dailininko kūrybos pradžią.

Jie rodo pasaulį ne tokį, kokį matome, o tokį, kokį galime tik pajausti, sugerdamis į save jo stebuklus. Peizažuose atispindi nubégančios akimirkos, gamtos cikliškumas ir trapus, laukinius jos grožis. Beveik gali pažusti vėjo kedenamus debesis, žolę ir medžių lapą, audringą ir neramią jūros dvasią. Akvarelės darbai – kaip nesufokusuotos fotografijos, kuriose užfiksuoti sapnai ir pasąmonėje glūdinčios paslaptinges pasaulio istorijos. Spalvos liejasi tarsi ant ledinio ežero paviršiaus nukritusi vavorykštė, kurioje gyvena tik pasaikoje egzistuojančios būtybės, pačios kuriančios ir saugančios tas pasakas. Pro prislopintas popieriuje ar drobėje išsiliejusias spalvas veržiasi šviesa – švelni ir šilta, pasiekianti paviršių pro visus šešelius ir miglas.

Paroda panaši į per ilgus metus sukauptus laiškus, kuriuose nenutruštamai vyksta menininko pokalbiai su savo vidiniu Aš ir jų supančiu pasauliu, kai žodžius diktuoja sielojė susikoncentratę išgyvenimai ir jausmai. Dailininkas kūriniuose atskleidžia paslapčių ir nuojautų erdes, ir jose mums paliekamas tik nuotrupų kelias į pacius save.



„Galimybė“.



„Fantastiškas“.

„Nemunas“ rekomenduoja

Gediminas JANKAUSKAS

Kitokio kino klube – „Tuštybių mugė“

Antradienį, balandžio 30 d., Kitokio kino klube žiūrėsime filmą „Tuštybių mugė“, sukurtą pagal Williama Makepeace'o Thackeray'aus romaną. 1848 m. parašyta knyga nuplėšė skraištę nuo stropai saugomo „senosios gerosios Anglijos“ monumento ir atskleidė visai nepatrauklų Britų imperijos veidą. Kolektyvinį romano personažų portretą sudarė vienas už kitą spalvingesnės figūros – veidmainiai, despota, chamai, gašlūnai ir parsidavėliai. Nedaug kuo iš šios galerijos skyrési ir bet kokiomis priemonėmis į aukštuomenę siekianti prasibrauti avantiūristė Beké Šarp, kurios vardas tapo prisita-

keliškumo, apsukrumo ir ciniškumo sinonima.

Tai epochai bei jos herojams negaili sarkazmo ir naujausios chrestomatinio romano ekrancijos autore Mira Nair. Indų kino režisierė, garsiausių kino festivalių favoritė, puikiai supranta, kad pažodžiu iliustruoti storą knygą dabar tikrai nėra reikalas: šiuolaikišiam žiūrovui bus paprasčiausiai nuobodu. Todėl naujausioje „Tuštybių mugėje“ stengiamasi kalbant apie prieiti turėti omenyje dabartinio pasaulio realijas. Kas gi ginčysis, kad veidmainystės, despotizmo, ciniškumo ar vulgaraus praktiškumo šiandien yra ne mažiau, nei sero W. M. Thackeray'aus laikais? Šią akivaizdžią

tiesę galima nesunkiai įrodyti per penkias minutes. O ką tada veikti žiūrovai likusias dvi filmo valandas?

Štai čia ir pasireiškia režisierės drąsa moderniai interpretuoti klasiką. Beké Šarp naujoje versijoje visai nėra kokia nors visuotinio pasmerkimo verta piktdarė. Atvirkščiai, visus minusus, kuriais Beké apdovanojo moralistas W. M. Thackeray'us, režisierė paverčia pliusais, o tikras supuvusios visuomenės kūdikis ir visokiausiai „ydū buveinė“ tampa savo vertę suvokiančia moterimi, kuri sugeba maksimaliai panaudoti moteriškas galias, kad pasiekštų geidžiamą tikslą.

Savaitgalis prie televizoriaus



Ar mes visada pasirengę suvokti tai, ką matome?

Kai prieš ketverius metus pasirodė pirmi pranėsimai apie tai, kad vokiečių režisierius Werneris Herzogas kuria amerikiečio Abilio Ferraros filmo „Blogas policininkas“ perdirbinį (ketvirtadienis, 22.30 val., BTV), vieni labai stebėjosi, kiti garsiai piktičiosi, o A. Ferrara net palinkėjo įžiliams kolegai sudėgti pragare. Bet kai filmas pasirodė ekranuose, tapo aišku, jog abiejų kūrinių panašūs tik pavadinimai.

Iš tikrujų surasti dešimt panašumų būtų labai nelengva. Užtai esminiu skirtumų – nors vežimu vežk! A. Ferraros filme veiksmo vieta buvo kriminalinė kloaką primenantis Niujorkas, o čia įvykiai neskubiai rutuliojasi uragano Katrina nusiaubtame Naujajame Orleane. Pagrindinių herojų tarpusavy nėra ko lyginti! Charizmatiškasis Harvey Keitelis, suvaidinęs begalę kriminalinio pasaulio veikėjų, A. Ferraros filme pateikė tikrą žmogiškų nuodėmių ir ydū kvintesenciją – jo bevardis „mentas“ uostė kokainą, leidosi į venas stiprius narkotikus, maukė degtinę tiesias iš butelio, reketavo nusikalstelius, laisvalaikį leido landynėse su prostitutėmis, masturbavosi tiesiog gatvėje ir vertė tai stebėti eismo taisykles pažeidusias paneles, taip pat bjauriausiais keiksmaždžiais plūdo bažnyčioje jam apsireiškusį Kristą. Nicolaso Cage'o naujajame filme vaidinamas policininkas Terensas Makdonahas į lėtai merdėjantį degradavusį tipą visai nepanašus.

Jau senokai iš LNK ketvirtadienio vakaro dinisu gero kino žinovų pamėgta rubrika „Snobo kinas“ atgyja kitame kanale ir kitu laiku. Pirmajam seansui parinkta „Optimisto istorija“ (penktadienis, 23.00 val., TV1), nesenai apdovanota „Oska“ už geriausią moters vaidmenį.

Pagrindinis „Optimisto istorijos“ herojas, buvęs mokytojas Patas Solitano (ji vaidina Bradley Cooperis), už smurtą prieš žmoną ir jos meilužį nuo visuomenės buvo izoliuotas specifinėje įstagine, kurią dėl Keno Kesey knygos ir pagal ją sukurto režisieriaus Milošo Formano filmo seniai vadiname „gegutės lizdu“. Paprasčiau kalbant, tai yra beprotinamis, kuriame Patas praleido aštuonis mėnesius.

Pirma laiko sugrįžusį vyra geriausias draugas supažindina su vienės moterimi Tifane (aktorė Jennifer Lawrence), kuriai po vyro mirties taip pat sunku prisitaikyti prie naujos realybės. „Štai ir susitiko dvi vienatvės“, – pasakyti poetas. „Banalus ir spekuliatyvus holivudinis triukas“, – paprieštarautų skeptikas. O kai kas pagirtų autorius už išradinę meilės romaną, susiejusį du šizofrenikus.

Gražų meilės romaną pamatyseme ir australų režisieriaus Bazo Luhrmanno filme „Australija“ (šeštadienis, 21.00 val., TV3), kuriame pagrindinius vaidmenis atlieka žiūrovų pamėgti aktorių Nicole Kidman ir Hugh Jackmanas. Anglų aristokratė ledi Sara Ešli dar prieš Antrojo pasaulinio karo pradžią atvyko į tolimąją Australiją, kur paveldėjo didžiulius žemės plotus ir milžiniškas galvijų bandas. Tačiau aplinkiniai žemvalždžiai prieš atvykėlę surezgė sąmokslą, ketindami atimti jai priklausantį turtą. Laimė, Sara susipažsta su vieniu fermeriu Droveriu.

Kriminaliniame trilyje „Drakono bučinys“ (šeštadienis, 21.00 val., BTV) slaptosios policijos inspektorius Liu Jianis (aktorius Jetas Li) iš Šanchajaus atvyksta į Paryžių padėti prancūzų kolegai Žanui-Pjerui Rišarui įveikti kinų mafijos lyderių. Bet kai Rišaras nužudo vieną įtariamąjį, Liu Jia-

niui tenka slapstyti nuo persekiojimo, nes būtent prieš jį atsisuko šis nusikaltimas.

„Tikrajį išbandymą“ (šeštadienis, 0.25 val., TV3) broliai Ethanis ir Joelis Coenai sukurė pagal klasiką tapusį vesterną. Aktoriaus Jeffo Bridgeso suvaidinto maršalo Kogberno išsamiai charakteristiką išgirstame gerokai anksčiau, negu jų patį pamatoame: „Pikčiausias iš visų. Absoliūciai negailestingas tipas. Labai žiaurus. Baimės jis visai nepažista. Mégsta išgerti.“ Taip maršala Kogberną šerifas apibūdina keturiolikmetei mergaitei, ieškančiai žmogaus, kuris galėtų sugauti jos tėvą, nužudžiusi ir indėnų rezervate pasislėpusi banditą Tomą Čeinį.

„Raudonose šviesose“ (sekmadienis, 22.30 val., TV3) autoriai pagrindinę idėją suformulavo taip: „Ar tu pasirengės tai suvokti?“ Sis klausimas adresuojamas ne tik žiūrovams, bet ir kai kuriems filmo herojams.

Daktarė Margaret Mateson (aktorė Sigourney Weaver) jau demaskavo ne vieną dešimtį mediumų, ekstrasensų ir kitokių stebukladarių. Dabar jai tekė susigrumti su aklu ekstrasensu Saimonu Silveriu (aktorius Robertas De Niro), kuris viešuose seansuose demonstruoja visokius stebuklus. Prieš keletą metų Silveris buvo priverstas nutraukti savo sekmingą karjerą. Po vieno jo pasirodymo kilo skandalas, bet pavadinti jį įžiliu šarlatanu tada pritrūko įkalčių. Dabar, po 30 metų pertraukos, skandalinges ekstrasensas grįžta prie seno užsiėmimo. Jis dar neįtaria, kad ši kartą jo gastronomiški gerai pasiruošę ir daktarė Mateson, ir jos padėjėjas. Viena pasikliauja savo moteriška intuicija, kitas apsiginklavęs moksliainis priešais. Šios trijulės eksperimento išvados finale privers prisiminti garsaus šių laikų mistinių siužetų autorius M. Nighto Shyamalano filmų atomazgas.

30 Kampus



25 d., ketvirtadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – Antano Škėmos „Balta drobulė“. Drama. Režisierius Jonas Ju-
rašas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 30, 40 Lt.

26 d., penktadienį, 18 val. Rūtos salėje – Sofi Oksanen „Apsivalymas“. Vienos dalies drama. Režisierius Jonas Ju-
rašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

26 d., penktadienį, 19 val. Tavernos salėje – Tonino Guerros „Ketvirtoji kėdė“. Vienos dalies komedija. Reži-
sierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 1 val.
Bilietai kaina – 20 Lt.

27 d., šeštadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Juozo Tumo-Vaižganto „Žemės ar moters“. Komedia. Režisie-
rius Tomas Ėrbréderis. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai
kaina – 30 Lt.

27 d., šeštadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – Eu-
gene Scribe „Priežastys ir pasekmės“. Istorinė komedija.
Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė –
3 val. Bilietai kainos – 20, 40, 50 Lt.

28 d., sekmadienį, 12 val. Rūtos salėje – Lewiso Car-
ollo „Alisa stebuklų šalyje“. Spektaklis vaikams nuo 8 m.
Adaptacijos autorė ir režisierė Ewa Piotrowska. Spektak-
lio trukmė – 1.30 val. Bilietai kaina – 15 Lt.

28 d., sekmadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – „Lai-
mingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friedricho von Schillerio „Klastą ir meilę“. Režisierius Artūras Areima.
Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilietai kainos – 15, 25, 40 Lt.

28 d., sekmadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Juhan Smul „Svečiuose pas pulkininko našlę“. 200-asis spek-
taklis! Vienos dalies anekdotas. Režisierė Danutė Juronytė.
Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

30 d., antradienį, 18.30 val. premjera! Didžiojoje scenoje – Ivan Turgenev „Mėnuo kaime“. Drama. Režisie-
rius Valius Tertelis. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai
kainos – 20, 40, 50 Lt.

Gegužės 1 d., trečiadienį, 12 val. Didžiojoje scenoje – Inesos Paliulytės „Astrida“. Muzikinis spektaklis mažiemis ir dideliems. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 10, 15 Lt.

4 d., šeštadienį, 15 val. Ilgojoje salėje – Inesos Paliulytės „Liūdnas dievas“. Liūdna istorija visai šeimai. Reži-
sierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai
kaina – 25 Lt.

7 d., antradienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – mu-
zikos, ritmo ir judesio spektaklis „Batai“. Režisierius Va-
lentinas Masalskis. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietai
kainos – 24–44 Lt.

8 d., trečiadienį, 14 val. Didžiojoje scenoje – Alytaus miesto teatro „Medinuko, vardu Pinokis, pamokančios isto-
rijos“. Spektaklis vaikams pagal C. Collodij. Režisierė Loretė Liausaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 15 Lt.

8 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Biljanos Srblijanovič „Skėriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Reži-
sierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val.
Bilietai kaina – 30 Lt.

8 d., trečiadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – „Tamtą mokytojas“. Dviejų dalių spektaklis pagal Fran-
ko McCourto romaną. Režisierė Loretė Liausaitė. Spek-
taklio trukmė – 2.10 val. Bilietai kainos – 30–36 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–
19 val., tel. 22 40 64. Bilietai taip pat platina Tiketa.



Kauno kamerinis teatras

25 d., ketvirtadienį, 18 val., 28 d., sekmadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinié „Pas Blezq““. Pasimatymas po dvidešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietai kainos – 28, 35 Lt.

26 d., penktadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galo švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija pagal Réjaus Bredberio kūrybą. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

30 d., antradienį, 18 val. Literatūros ir muzikos vakaras „Esu Ieva, esu Magdalena...“ Dalyvaus aktorė Daiva Škelevaitė, pianistė Ina Vaicienė.

3 d., penktadienį, 5 d., sekmadienį, 18 val. Premje-

ra! Moljero „Šykštulolis, arba Melo mokykla“. Komedija su pertrauka. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

8 d., trečiadienį, 10 val. ir 12 val. „Kaip atpažinti raganą?“ Spektaklis vaikams. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 15 Lt.
Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietai taip pat platina Bilietai.lt ir Bilietai.pasaulis.



Kauno valstybinis lėlių teatras

27 d., šeštadienį, 12 val. premjera! „Snieguolė ir septyni nykštukai“. Pagal brolių Grimų pasaką. Režisierius Olegas Žiugžda. Dailininkė Aldona Jankauskienė. Kompozitorius Bogdanas Šcepanskis. Bilietai kainos – 10, 12, 15 Lt.

28 d., sekmadienį, 12 val. „Pasaka apie lietaus lašelį“. Režisierius Olegas Žiugžda. Apie tai, kokie esame svarbūs, nepakartojami, reikalingi. Nuo 3 m. Bilietai kaina 8, 10, 12 Lt.

28 d., sekmadienį, 17 val. Frankofonų teatras „Clef“ pristato spektaklio premjera! Muzikinė komedija – „6 rue chantereine“. Režisierė Karolina Masiutytė-Paliuniūnė. Bilietai kaina – 15 Lt, moksleiviams, stu-
dentams, senjoram – 10 Lt. Bilietai platina Bilietai.pasaulis ir teatro kasa prieš spektaklį.

4 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Atostogos pas dėdė Titą“. Pagal P. Hakso apysakas. Reži-
sierius J. Januškevičiūtė. Nuo 5 m. Bilietai kainos – 8, 10 Lt.

5 d., sekmadienį, 12 ir 14 val. Motinos dienai – Mažojoje scenoje „Meškiuko gimtadienis“. Muzikinė fėjų pasaka. Nuo 3 m. Režisierė Rasa Bartninkaitė. Bilietai kaina 8, 10 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietai taip pat platina Bilietai.pasaulis.



27 d., šeštadienį, 18 val. Mindaugo Valiuko „Septyniolika“. Režisierė Edita Prakuliauskaitė-Milinienė. Spek-
taklio trukmė – 1.10 val. Bilietai kaina – 35 Lt.

28 d., sekmadienį, 14 val. Agnės Dilytės „Sidabrinis fėjos šaukštėlis“. Spektaklis vaikams. Režisierė Agnė Di-
lytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 15 Lt.

28 d., sekmadienį, 18 val. Mario Fratti „Sesuo“ (N-16). Režisierius Artūras Žukauskas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70,
22 60 90. Bilietai taip pat platina Bilietai.lt.



25 d., ketvirtadienį, 18 val. Simfoninės muzikos vakaras. Ludwig van Beethoven Koncertas Nr. 3, Anton Bruckner Simfonija Nr. 4. Lietuvos valstybinis sim-
foninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Gintaras Rinkevičius). Solistas Lukas Geniušas (fortepijonas). Dirigentas Amos Talmon (Izraelis). Bilietai kainos – 30, 40, 50 Lt.

Gegužės 1 d., trečiadienį, 18 val. Mažojoje salėje – „Time And again“: „Dieviškasis pašaukimas“. „Duo Strimaitis“: Aidas Strimaitis (smuikas), Eglė Strimaitienė (fortepijonas). Bilietai kaina – 10 Lt.

Gegužės 5 d., sekmadienį, 17 val. Sezono pabaigos koncertas, skirtas Motinos dienai. Kauno miesto simfoninės orkestras (vyr. dirigentas Imants Resnis Dirigentas), Kaspar Zehnder (Šveicarija). Programoje: M. K. Čiurlionio simfoninė poema „Jūra“, C. Debussy „La Mer“, Arthurio Spitke (Šveicarija) M. K. Čiurlionio paveikslų videoinstaliacijos. Bilietai kainos – 20, 30 Lt.

26 d., penktadienį, 27 d., šeštadienį, 18 val. ir 28 d., sekmadienį, 17 val. Tradicinės XX chorinės muzikos festiwalis „Susitikime dainoj 2013“.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VII 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietai taip pat platina Tiketa.



Kauno valstybinis muzikinis teatras

25 d., ketvirtadienį, 18 val. Johano Štrauso „Čigonų baronas“. Dviejų dalių operė. Režisierius Gediminas Še-
duikis, dirigentas Virgilijus Visockis, scenografas Andu Dumitrescu (Rumunija), kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, choreografas Dainius Bervingis, chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

26 d., penktadienį, 18 val. Leo Faliso „Madam Pompadur“. Dviejų dalių operė. Režisierė ir choreografe Anželika Cholina, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Marijus Jacobskis, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius. Spektaklio trukmė – 2.50 val. Bilietai kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

27 d., šeštadienį, 12 val. premjera! Eduardo Chag-
ortiano „Ausinė kepurė“. Dviejų dalių komiška opera vaikams. Dirigentas Virgilijus Visockis, režisierė Anastasi-
ja Grinenko (Baltarusija), scenografas Andrej Meran-
kov (Baltarusija), kostiumų dailininkė Julija Babajeva (Bal-
tarusija), choreografas Dmitrij Jakubovič (Baltarusija), chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Bi-
lietu kainos – 7, 15, 20, 25, 50 Lt.

27 d., šeštadienį, 18 val. Eltonas Džonas, Timas Rai-
tas. „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliukaitis, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Adomas Jacobskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Ja-
covskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio truk-
mė – 2.30 val. Bilietai kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

28 d., sekmadienį, 18 val. „Zygfrydo Vernerio kabaretas“. Dviejų dalių muzikinis reviu. Režisierius Kestutis Jakštės, dirigentas Jonas Janulevičius, dailininkė Vilma Galeckaitė-Dabkienė, choreografas Dainius Bervingis, Gintaras Visockis. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

Gegužės 3 d., penktadienį, 18 val. Cy Colemano „Mie-
loji Čaritė“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Kestutis Jakštės, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Aurelijus Lišauskas. Spektaklio trukmė – 3.30 val. Bilietai kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

4 d., šeštadienį, 18 val. Johann Strauss „Naktis Ve-
necijoje“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkas Eldor Renter (Estija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt. Spektaklis skiriamas solisto Laimono Pautieniaus jubiliejui.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–
18 val., tel. 20 09 33.



25 d., ketvirtadienį, 18 val. Šaiopukų pusvakaris. Daly-
vaus: satyrikai ir humoristai Alekšas Dabulskis, Vida Bub-
nienė, Jurgis Gimberis, Rimantas Klusas, Evaldas Raseinis, Petras Žemkauskas, Incognito iš televizijos, aktorius Algirdas Pintukas ir t. t. Nenuspejamai improvizuoti kompozitorių Giedrius Kuprevičius. Žiūrėdami karikatūrų parodą „Mū-
zos ūsyposi“ jūs iргi ūsyposi. Iejimas nemokamas.

27 ir 28 d., šeštadienį ir sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karu muziejaus sode lyje – varpu muzikos koncertai. Skambės italių muzikos pusvalandis. Karilonu skambins Giedrius Kuprevičius.

30 d., antradienį, 13 val. Nacionaliniame M. K. Čiur-
lionio dailės muziejuje (V. Putvinskio g. 55) – edukacinė meno programa moksleiviams „Diena su Čiurlioniu“, skirta M. K. Čiurlionio asmenybei ir kūrybai. M. K. Čiurlionio laikus Sofijai skaityti aktoriai Inga Mikutavičiūtė ir Saulius Čiūcelis, muzikos pianistė Eglė Kižytė-Ramonienė. Iejimas nemokamas.

30 d., antradienį, gegužės 7 d., antradienį, 18 val. praktinių seminarų kursas kuriantiems ir norintiems kurti žmonėms „Michailo Čechovo metodas: kaip auginti kūrybinį produktyvumą“. Seminaras ves menotyrininkas ir teatro režisierius Justinas Kalinauskas. Bütina išankstinė registracija el. paštu kmn@knn.lt arba tel. (8–37) 22 31 44.

Gegužės 4 ir 5 d., šeštadienį ir sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karu muziejaus sode lyje – varpu muzikos koncertai. Skambės muzika iš kino filmų. Karilonu skambins Giedrius Kuprevičius.



RAŠYTOJŲ KLUBAS

26 d., penktadienį, 17 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1) – koncertas „Su pavasariu, senjorai!“. Dalyvaus Kauno mišrus choras „Gauda“, Aleksoto bendruomenės centro liaudiškos muzikos ansamblis „Svirbė“, Nacionalinio Kauno dramos teatro aktorius Algirdas Pintukas. Iėjimas nemokamas.

27 d., šeštadienį, 15 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1) – LSMU tautinių šokių ansamblis „Ave Vīta“ 65-metėjo koncertas. Dalyvaus tautinių šokių ansamblis „Gatvė“ (Latvija), tautinio meno ansamblis „Ainiai“ (Kaunas). Iėjimas nemokamas.



25 d., penktadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – atminimo vakaras, skirtas pedagogei-lituanistei, kultūros puoselėtojai Eugenijai Mikšytė-Lašienėi. Renginio metu bus pristatyta atsiminimų knyga „Eugenija Mikšytė-Lašienė“. Apie save bei kitus ir kiti apie Ją“. Vakare dalyvaus knygos sudarytojas Algirdas Lašas, giminės, kurso draugės, buvę bendradarbiai, bičiuliai. Meninė programą atlikė aktorė Lucija Zorūbaitė, pianistė Sonata Bielionytė, solistai Aldona Mikšytė-Kunčienė ir Mykolas Rekys. Solistams akompanuoja Vida Rekiénė. Vakarą ves muziejaus direktorė Aldona Ruseckaitė.

26 d., penktadienį, 18 val. Kazimiero Jakučio-Pagulbio ir grupės naujojo DVD pristatymo koncertas.

Kaunas Jazz 2013

25 d., ketvirtadienį,

18 val. Kauno rotušėje – „Kaunas Jazz 2013“ pradžios iškilmės. Jazz trio „Tomas & Adomas“ (Lietuva).

20 val. restorane-klube „Combo“ – Monika Borzym (Lenkija).

26 d., penktadienį,

18 val. Karo muziejaus sodelyje – Julius Vilnonis & Kaunas Big Band & Liutauras Janušaitis „EOS“ (Lietuva).

18 val. Vienybės aikštėje – vaikų piešinių akcija „Kauñas Jazz ant grindinio“.

19 val. VDU Didžioji salėje – Roy Oliel Sextet (Izraelis); Gregory Porter (JAV).

21 val. Vienybės aikštėje – „A.Spell“ (Šveicarija, PAR).

22 val. Vienybės aikštėje – „Club Session Live“ (Lietuva).

23 val. Restorane-klube „Combo“ – „Malted Milk“ (Prancūzija).

27 d., šeštadienį,

16 val. Vienybės aikštėje – „Baltic Salsa Orchestra“ (Lietuva).

19 val. VDU Didžiojoje salėje – Petras Geniušas & Vladimir Chekasins (Lietuva); Kyle Eastwood Band (JAV, Didžioji Britanija).

21 val. Vienybės aikštėje – „Malted Milk“ (Prancūzija); Džiazo mados.

22.30 val. Vienybės aikštėje – „Saulės kliošas“ (Lietuva); Šventinis fejerverkas.

23 val. restorane-klube „Combo“ – Ntjam Rosie (Nyderlandai).

28 d., sekmadienį,

14 val. Kauno sinagogoje – D. Praspaliauskis & L. Békša Duo (Lietuva).

15 val. Vienybės aikštėje – Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos konservatorijos bigbandas (vadovas E. Vedeckas (Lietuva)).

16 val. Vytauto Didžiojo bažnyčioje – Skirmantas Sasnauskas Quartet (Lietuva).

19 val. „Žalgirio“ arenėje – „Naturally 7“ (JAV).

22 val. restorane-klube „Combo“ – „A.Spell“ (Šveicarija, PAR).

29 d., pirmadienį, 19 val. Vilniaus kongresų rūmuose – Hiromi: The Trio Project feat. Anthony Jackson & Simon Phillips (Japonija, JAV).



30 d., antradieni, 18 val. M. Žilinsko dailės galerijos auditorijoje (Nepriklausomybės a. 12, Kaunas) – projekcijų vakaras / susitikimas su menininkais: Nick Hannes (Belgija) ir jo serija „Tradicijos“; Rudolfas Levulis (Lietuva) ir jo filmų „Būk linksmas“ ir „Viens, du, trys“ peržiūra.

Gegužės 2 d. parodos, skirtos Aleksandro Macijausko gyvenimui ir kūrybai, atidarymas.

28 d., sekmadienį, 10.30 val. Kauno šv. Jurgio kankinio bažnyčioje (Papilio g. 9) – šv. Mišios ir sakralinės muzikos koncertas iš ciklo „Chorvedžio Prano Jurkonio kūrybos puslapiai – knygų „Prisilietimai“ ir „Dainos, romansai, giesmės“ pristatymas“ (trečiasis renginys). Dalyvaus Kauno sakralinės mokyklos chorai „Pastorale“ ir „Giesmė“ (vadovės: direktorė Nijolė Jautakiėnė ir Salvinių Jautakaitė-Hargreaves). Profesorius dr. Darius Kučinskas, monsinjoras dr. Artūras Jagelavičius ir sesuo benediktinė Celina.

Gegužės 3 d., penktadienį, 11 val. Kauno valstybiiniame lėlių teatre – baigiamasis „Lietuvos vaikai kuria pasakas“ renginys ir šeštosios knygos „Lietuvos vaikų pasakos“ sutiktuvės. Iėjimas su kvietimais.

Mieli skaitytojai,

būtume Jums labai dėkingi, jei 2 % savo 2012 metų pajamų mokesčio skirtumėte „Nemunui“. Deklaruojant pajamas, Mokesčių inspekcijos formos FR 0512 atitinkamas grafas reikėtų užpildyti taip: 9. 1;10. 132678259;11. VŠĮ „Savaitraštis Nemunas“;12. Gedimino g. 45, 44239 Kaunas;15. LT147300010002256121;16. 2.00. Formą FR 0512 galite gauti Mokesčių inspekcijoje arba rasti internete www.vmi.lt.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas

Telefonas ir faksas – (8-37) 322244

El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com

Internetinis adresas: <http://www.nemunas.net>

Indeksas 0079

Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga

Steigimo liudijimas Nr. 405

Spausdino TAURAPOLIS

Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negrąžiname.

Vyriausiasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas –

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

Gražina Viktorija Petrošienė

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujienų redaktoriai:

Audronė Meškauskaitė –

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakučiūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:

Jurga Tumasonytė (publicistika)

Aldona Žemaitytė (publicistika)

Romualdas Rakauskas (fotografija)

Eugenija Žakienė (muzika)

Gediminas Jankauskas (kinas)

Gediminas Jankus (teatras)

Zenonas Baltrušis (fotografija)

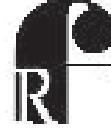
Lina Navickaitė (kalba)

Rėmėjai:



KAUNO MIESTO
SAVIVALDYBĖ

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RĒMIMO
FONDAS



SPAUDOS, RADIVO IR
TELEVIZIJOS RĒMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 – einamoji saskaita;
LT 097300010002230312 – biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 – valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui – 9 Lt

Prenumerata priimama
visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje



25 d., ketvirtadienį, 17 val. M. Dobužinskio rusų kultūros ir estetinio lavinimo centre (V. Krėvės pr. 54) – kino dailininko Jurijaus Grigorovičiaus tapybos darbų parodos „Kelionė į save“ atidarymas.

J. Grigorovičius – dailininkas, ne tik visame pasaulyje rengiantis savo personalinių darbų parodas, už kurias yra pelnės daugybę reikšmingų apdovanojimų, bet ir pastarajį dvidešimtmetį neatsiejamas nuo lietuviškojo kino. Jis – vienas iš nedaugelio kino dailininkų-profesionalų, 1990 m. baigęs studijas Sajunginiame valstybiname kinematografijos institute Maskvoje (VGIK). Dailininko J. Grigorovičiaus kūryba itin susijusi su pastarųjų dviejų dešimtmečių lietuvių kinu: dirbo dailininku Šarūno Barto filmuose „Trys dienos“, „Namai“, „Laisvė“. Pasak J. Grigorovičiaus, tapyba ir kūryba kine viena kitą papildo. Darbas kine – tai unikali galimybė improvizuoti, o ši patirtis įkvepia tapyti ant drobės.

J. Grigorovičius – universalus menininkas, jo paveikslai – realistinio, impresionistinio ir mistiško pobūdžio.

Kūrybinės galios išraiška piešiant įstabius judančius magiškus paveikslėlius téra viena iškilaus Lietuvos menininko daugabriaunio talento sudedamoji dalis, suvyta į didžių celiuliodo kamuolių, dar kitaip vadinamą kinematografiją.

